

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
AÇIK ÖĞRETİM DAİRE BAŞKANLIĞI

**DİN KÜLTÜRÜ
VE
AHLAK BİLGİSİ
8. SINIF**

DERS KİTABI

YAZAR

İbrahim ÖZGÜN

ANKARA - 2023

MEB HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜDÜRLÜĞÜ YAYINLARI
AÇIK ÖĞRETİM OKULLARI

Dil Uzmanı
Bülent Kenan ERKAN

Grafik ve Görsel Tasarım

Kocatepe Mahallesi İnkılap Sokak
22/13 Çankaya / ANKARA
(507) 883 36 88

Copyright © MEB
Her hakkı saklıdır. Milli Eğitim Bakanlığına aittir. Tümü ya da bölümleri izin alınmadan hiçbir şekilde çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana vâdettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerihamdan İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden naşım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif ERSOY

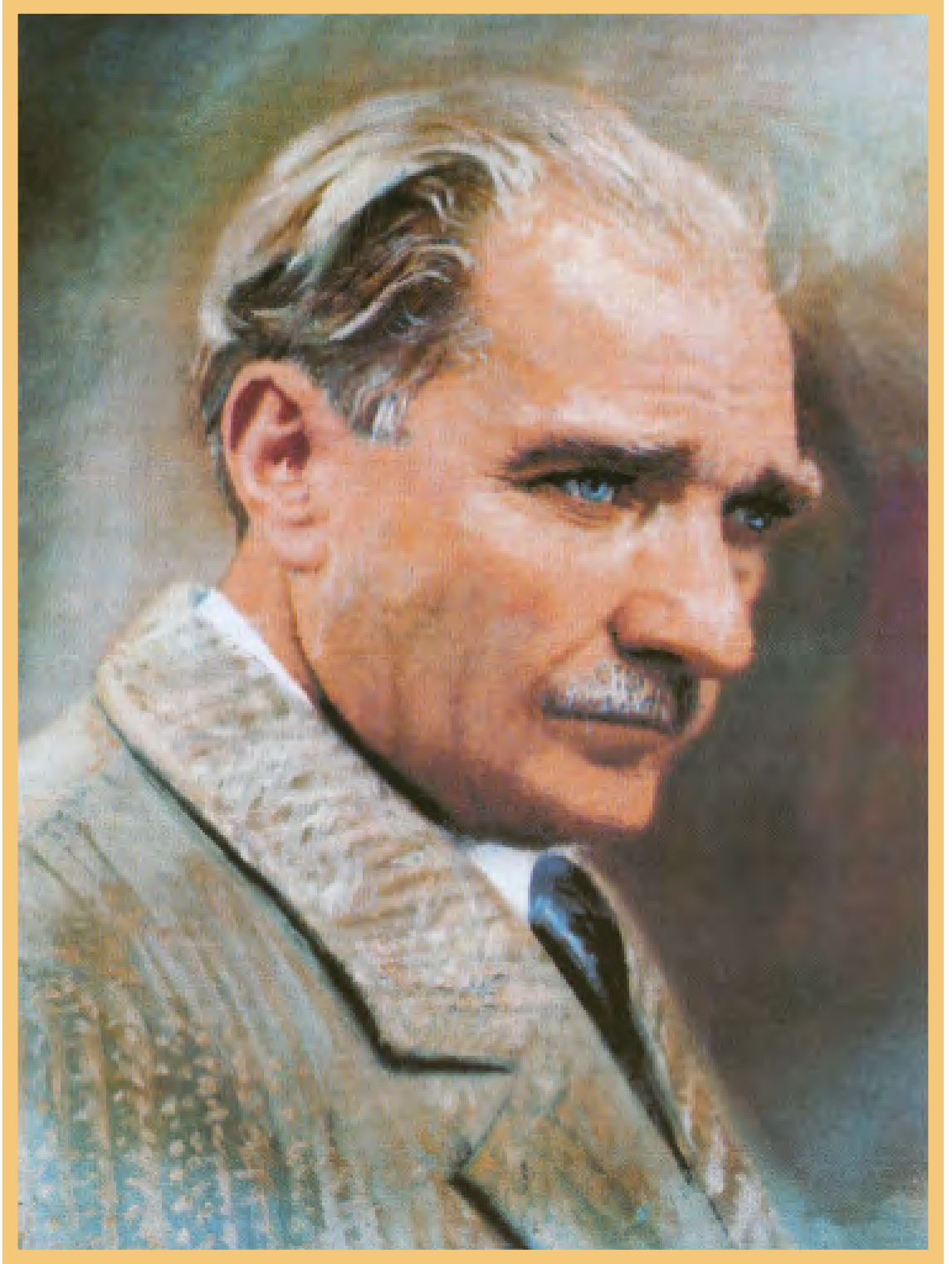
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrumetmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaid bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

1. ÜNİTE: KADER İNANCI

1. Kader ve Kaza İnancı.....	11
2. İnsanın İradesi ve Kader	18
3. Kaderle İlgili Kavramlar.....	20
4. Bir Peygamber Tanıyorum: Hz. Musa (a.s.)	26
5. Bir Ayet Tanıyorum: Ayet el- Kürsi ve Anlamı	29
6. Özet	31
7. Ölçme ve Değerlendirme Soruları	34

2. ÜNİTE: ZEKÂT VE SADAKA

1. İslam'ın Paylaşmaya ve Yardımlaşmaya Verdiği Önem.....	39
2. Zekât ve Sadaka İbadeti.....	41
3. Zekât ve Sadakanın Bireysel ve Toplumsal Faydaları.....	48
4. Bir Peygamber Tanıyorum: Hz. Şuayb (a.s.)	51
5. Bir Sure Tanıyorum: Maûn Suresi ve Anlamı	53
6. Özet	54
7. Ölçme ve Değerlendirme Soruları.....	58

3. ÜNİTE: DİN VE HAYAT

1. Din, Birey ve Toplum.....	63
2. Dinin Temel Gayesi	65
3. Bir Peygamber Tanıyorum: Hz. Yusuf (a.s.)	71
4. Bir Sure Tanıyorum: Asr Suresi ve Anlamı.....	75
5. Özet	76
6. Ölçme ve Değerlendirme Soruları.....	78

4. ÜNİTE: HZ. MUHAMMED'İN ÖRNEKLİĞİ

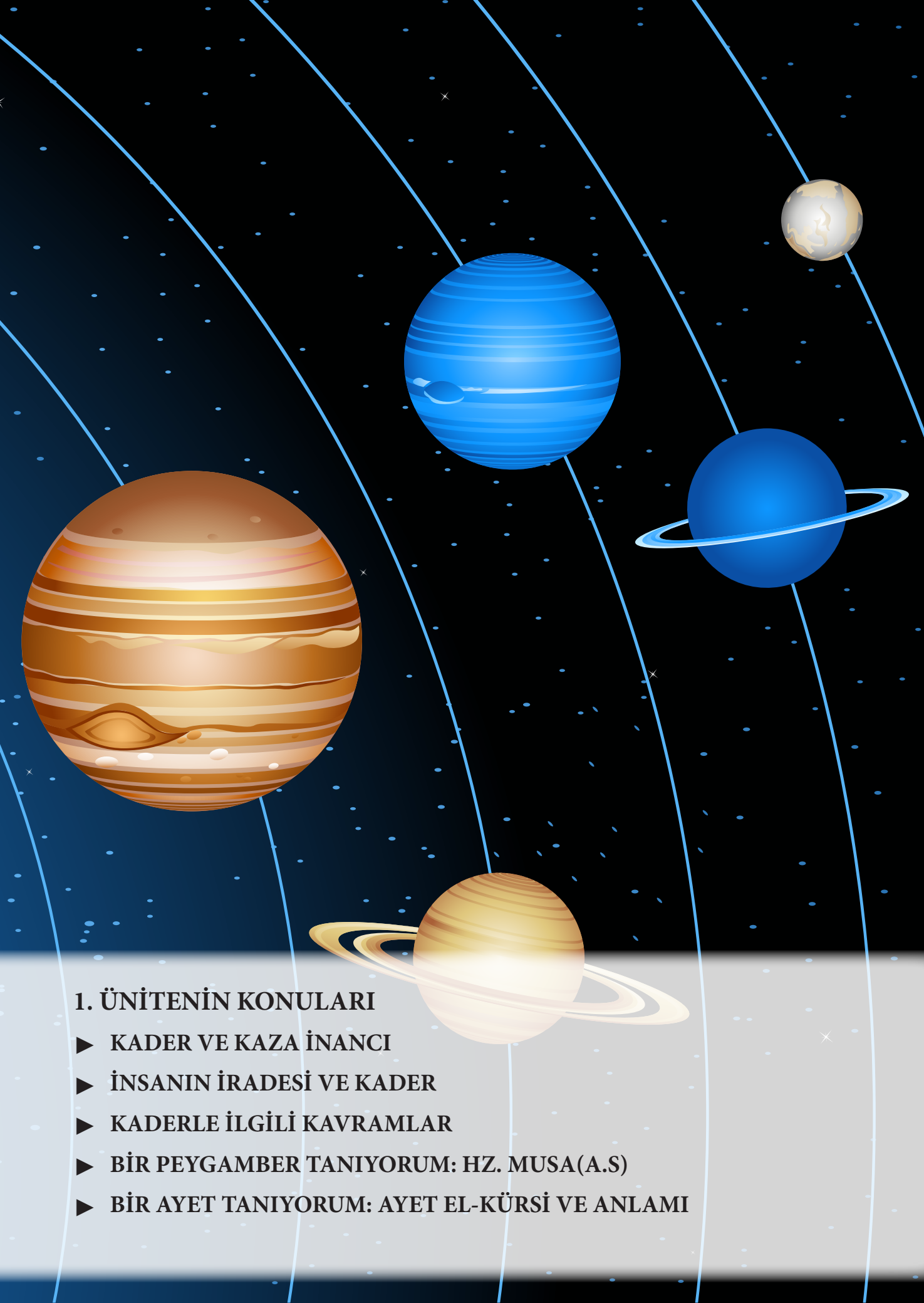
1. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Doğruluğu ve Güvenilir Kişiliği	83
2. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Merhametli ve Affedici Oluşu.....	87
3. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) İstişareye Önem Vermesi.....	89
4. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Davasındaki Cesaret ve Kararlılığı.....	90
5. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Hakkı Gözetmedeki Hassasiyeti.....	92
6. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) İnsanlara Değer Vermesi	94
7. Bir Sure Tanıyorum: Kureş Suresi ve Anlamı.....	95
8. Özet	96
9. Ölçme ve Değerlendirme Soruları.....	98

5. ÜNİTE: KUR'AN-I KERİM VE ÖZELLİKLERİ

1. İslam Dininin Temel Kaynakları.....	103
2. Kur'an-ı Kerim'in Ana Konuları.....	107
3. Kur'an-ı Kerim'in Temel Özellikleri	112
4. Bir Peygamber Tanıyorum: Hz. Nuh (a.s.)	113
5. Özet	115
6. Ölçme ve Değerlendirme Soruları.....	116
ÖLÇME ve DEĞERLENDİRME CEVAP ANAHTARI	118
SÖZLÜK.....	119
KAYNAKÇA.....	129

1. ÜNİTE KADER İNANCI

1. ÜNİTENİN KONULARI

- ▶ KADER VE KAZA İNANCI
- ▶ İNSANIN İRADESİ VE KADER
- ▶ KADERLE İLGİLİ KAVRAMLAR
- ▶ BİR PEYGAMBER TANIYORUM: HZ. MUSA(A.S)
- ▶ BİR AYET TANIYORUM: AYET EL-KÜRSİ VE ANLAM

1. ÜNİTE

KADER İNANCI

NELER ÖĞRENECEĞİZ ?

Bu bölümü tamamladığınızda;

1. Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklayacaksınız.
2. İnsanın ilmi, iradesi, sorumluluğu ile kader arasında ilişki kurabileceksiniz.
3. Kaza ve kader ile ilgili kavramları öğreneceksiniz.
4. Kader ve kaza ile ilgili toplumda yaygın olan yanlış anlayışları sorgulayacaksınız.
5. Hz. Musa'nın (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanıyacaksınız.
6. Ayet el-Kürsi'nin okunuşunu ve anlamını öğreneceksiniz.

ANAHTAR KAVRAMLAR

- Kader,
- Sünnetullah,
- Cüzi İrade.
- Kaza,
- Külli İrade,

DÜŞÜNELİM

1. Kaza, kader, irade ve sorumluluk kavramları size neleri çağırıştırıyor.
2. Allah'ın evrene koymuş olduğu yasalar nelerdir?
3. İnsan, davranışlarından neden sorumlu tutulmuştur?

1. KADER VE KAZA İNANCI

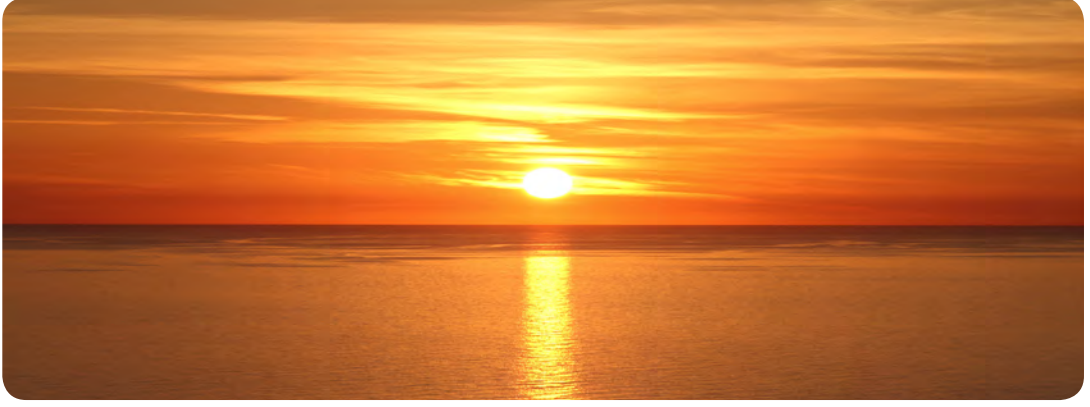
Kader kelimesi sözlükte bir şeye gücü yetmek, biçimlendirmek, planlamak, ölçü ile yapmak, kıymetini bilmek, mukayese etmek anlamlarına gelir. Terim olarak ise **kader**; Allah'ın (c.c.)¹ sonsuz ilmi ve kudretiyle başlangıçtan sona kadar evrende olacak olan her şeyi programlaması, varlıkları istediği şekil ve biçimde yaratması ve insanların özgür iradelerine göre yapacakları her şeyi önceden bilmesi, takdir etmesi, bir plana göre düzenlemesine denir. (MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 188.)

Kaza; sözlükte hükmetme, karara bağlama, emretme, mahkeme etme, yargı anlamlarına gelir. Terim olarak ise **kaza**; Allah'ın (c.c.) kulları için belirlemiş olduğu şeylerin zamanı ve yeri gelince tek tek yürürlüğe konması, uygulanıp gerçekleşmesidir. (MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 197.)

Allah'ın (c.c.), olacak her şeyin ne zaman ve ne şekilde gerçekleşeceğini önceden bilmesine, belirlemesine **kader**; Allah'ın (c.c.) takdirinin yeri ve zamanı gelince, o şeylerin Allah (c.c.) tarafından yaratılmasına ise **kaza** denir. Bu anlamda kaza, kader ile birlikte kullanılır. Buna göre önce kader, sonra kaza gelir. (MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 197-198.)

Kader kelimesi Kur'an-ı Kerim'de Allah'a (c.c.) nispet edilmiştir. Nitekim kader kelimesi bir ayette şöyle yer almıştır: “Biz her şeyi (belirlenmiş) bir kadere göre yarattık” (Kamer suresi, 49.ayet.) Kader tabirinin geçtiği bir başka ayet de şöyledir: “Allah'ın, kendisine helal kıldığı şeyde Peygamber'e herhangi bir vebal yoktur. Önce gelip geçenler arasında da Allah'ın âdeti böyle idi. Allah'ın emri mutlaka yerine gelecek, yazılmış bir kadedir.” (Ahzap suresi, 38. ayet.)

1 (c.c.): “Celle celâlühû” ifadesinin kısaltmasıdır. O'nun şanı ne yücedir, anlamına gelir. Yüce Allah için kullanılır.

Görsel 1.1. Allah (c.c) her şeyi bir ölçüye göre yaratmıştır.

Kader ve kaza inancını Peygamberimizin (s.a.v.)² hadislerinde de görmekteyiz. Peygamberimiz (s.a.v.) kader inancını iman esaslarından biri olarak ifade etmiştir. Bununla ilgili olarak kendisine, “İman nedir?” diye sorulduğunda şöyle cevap vermiştir: “İman; Allah’a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, hayır ve şerriyle kadere inanmandır.” (Müslim, İman, 1.) Başka bir hadiste ise kadere iman etmenin önemini şöyle vurgulamıştır: “Kul; hayrıyla, şerriyle kadere inanmadıkça iman etmiş olmaz.” (Tirmizî, Kader, 18.)

BİR AYET

“Böylece onları, iki günde (iki evrede) yedi gök olarak yarattı ve her göğe kendi işini bildirdi. En yakın göğü kandillerle süsledik ve onu koruduk. İşte bu, mutlak güç sahibi ve hakkıyla bilen Allah’ın takdiridir.” (Fussilet suresi, 12.ayet.)

Kader ve kazaya inanmak iman esaslarından biridir. Kader ve kazaya iman Yüce Allah’ın (c.c.) ilim, irade, kudret ve tekvîn sıfatlarına inanmak demektir. Bir başka deyişle bu sıfatlara inanan kimse, kader ve kazaya da inanmış olur. Bu durumda kader ve kazaya inanmak demek, hayır ve şer, iyi ve kötü, acı ve tatlı, canlı ve cansız, faydalı ve faydasız her ne varsa hepsinin Allah’ın (c.c.) bilmesi, dilemesi, kudreti, takdiri ve yaratması ile olduğuna, Allah’tan (c.c.) başka yaratıcı bulunmadığına inanmak demektir.

2 (s.a.v): “Sallallahu aleyhi ve sellem” ifadesinin kısaltmasıdır. Allah’ın selamı onun üzerine olsun, demektir. Peygamberimiz Hz. Muhammed için kullanılır.

BİLGİ KUTUSU

Yüce Allah'ın (c.c.) kader ile ilgili sıfatları

İrade: Allah'ın (c.c.) dilemesi ve dilediğini dilediği şekilde yapmasıdır.

İlim: Allah'ın (c.c.) gerek duyular âlemini gerekse duyu ötesine ait bütün nesne ve olayları bilmesidir.

Kudret: Allah'ın (c.c.) her şeye gücünün yetmesi, dilediğini dilediği zamanda var veya yok etmesidir.

Tekvin: Allah'ın (c.c.) canlıları yaratması, yaşatması, rızıklandırması, öldürmesi ve tabiat olaylarını meydana getirmesidir.

Evrende yer alan tüm varlıklar eşsiz bir uyum ve düzen içinde hareket etmektedir. Evrendeki düzen ve uyumu belli bir plan ve ölçü içerisinde yaratan Yüce Allah'tır (c.c.). Kur'an-ı Kerim'de evrenin bir ölçü ve düzen içinde yaratıldığı şöyle bildirilmektedir. "Biz, her şeyi bir ölçüye göre yarattık." (Kamer suresi, 1.ayet.)

Kur'an-ı Kerim'de evrende var olan düzene şöyle vurgu yapılmaktadır: "Gökleri yedi kat yaratan O'dur. Rahman'ın yaratmasında bir düzensizlik göremezsin. Gözünü çevir de bir bak bir bozukluk görüyor musun?" (Mülk suresi, 3. ayet.)

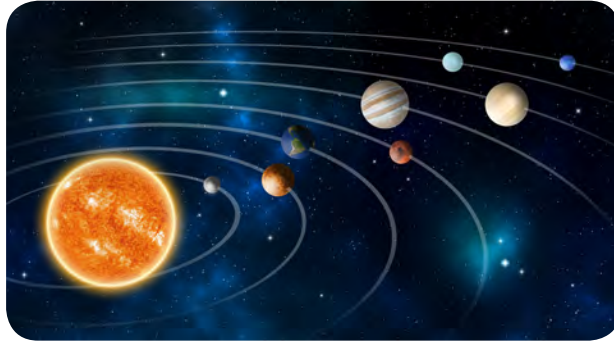
İnsanın fiziki yapısında ve vücut içi sistemlerin işleyişinde mükemmel bir düzen ve uyum vardır. İnsanın; ağzının, burnunun, gözlerinin, ölçülü ve uyumlu olması, iki kolunun, iki bacağına olmasa, gövdenin kollara, bacaklara ve başa olan orantısı insanın en güzel şekilde yaratıldığını göstermektedir. Bu konuda Kur'an-ı Kerim de şöyle buyrulmaktadır: "Biz; insanı en güzel biçimde yarattık." (Tin suresi, 4. ayet.) Başka bir ayette de şöyle buyrulmaktadır: "O Allah ki seni yarattı, seni düzgün ve dengeli kılıp, ölçülü bir biçim verdi." (İnfîtâr suresi, 7. ayet.)

Görsel 1.2. İnsanın mükemmel yaratılışı evrendeki ölçü ve düzenin bir göstergesidir.

Allah'ın (c.c.) her şeyi yerli yerince, bir ölçü ve düzene göre yarattığını hayvanlar âleminde de görebiliriz. Yüce Allah (c.c.) her bir hayvanı yaşayacağı uygun ortamda ve donanımda yaratmıştır. Balıkların suda yaşayabilecek şekilde yaratılması, kuşların uçabilmesi için kanatlarının olması, devenin çöl iklimine uygun yaratılması, Yüce Allah'ın (c.c.) her şeyi bir plan ve programa göre yaratmasıyla açıklanabilir.

Allah'ın (c.c.) her şeyi belli bir plan ve uyuma göre yaratmasının örneklerinden biri de üzerinde yaşadığımız Dünya'dır. Dünya, kutuplardan hafifçe basık, Ekvator'dan şişkin kendine has bir şekle sahiptir. Bu nedenle Güneş ışınları yeryüzüne farklı açılarla düşmektedir. Dünya'nın kendi eksenini etrafında belirli bir hızla dönmesi sonucu gece ile gündüz oluşur. Dünya'nın Güneş etrafında dönmesiyle de mevsimler meydana gelir. Ayrıca Dünya'nın etrafındaki atmosfer tabakası ise sayısız gök taşına karşı tam bir kalkan görevi üstlenmektedir.

Görsel 1.3. Evrendeki herşey belli bir düzen ve uyum içindedir.

Galaksiler, yıldızlar, gezegenler Allah'ın (c.c.) belirlemiş olduğu yörüngelerde düzen içinde varlıklarını sürdürmektedir. Bu konuyla ilgili Kur'an-ı Kerim'de, "O, geceyi, gündüzü, Güneş'i ve Ay'ı yaratandır. Bunların her biri bir yörüngede yüzmektedirler." (Enbiyâ suresi, 33. ayet.) buyrulur, uzaydaki düzene işaret edilmektedir.

Kader ve Evrendeki Yasalar

Yüce Allah (c.c.), evrendeki olayların belli bir düzen ve uyum içinde gerçekleşmesini kanunlara bağlamıştır. Bu nedenle evrendeki bütün varlıklar kendileri için belirlenmiş olan yasalara göre hareket etmektedirler. Allah'ın (c.c.) evrendeki uyumu sağlamak için koyduğu bu yasalara **sünnetullah** veya **âdetullah** denir. Sünnetullah kavramını fiziksel, biyolojik ve toplumsal yasalar olarak üç grupta inceleyebiliriz.

Fiziksel Yasalar

Fiziksel yasalar, madde ve enerjinin oluşumu, yapısı, hareketi, değişimi ve maddeler arası ilişkilerle ilgili yasalardır. Allah'ın (c.c.) koyduğu bu yasalar evrenseldir. Deney, gözlem ve araştırmalar sonucu insanlar tarafından tespit edilir. Bu yasalar, Allah'ın (c.c.) evrende yarattığı düzenin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olur.

Fiziksel yasalara şunları örnek verebiliriz:

- * Yağmurun yağması,
- * Isınan suyun buharlaşması,
- * Mevsimlerin birbiri ardınca gelmesi,
- * Gece ve gündüzün birbirini takip etmesi,
- * Güneş'in, Ay'ın ve Dünya'nın birbirlerine olan mesafeleri,
- * Suyun kaldırma kuvveti sayesinde gemilerin denizlerde yol alabilmesi,

BİR AYET

“Gece de onlar için bir delildir. Gündüzü ondan çıkarırız, bir de bakarsın karanlık içinde kalmışlardır. Güneş de kendi yörüngesinde akıp gitmektedir. Bu, mutlak güç sahibi, hakkıyla bilen Allah'ın takdiri (düzenlemesi)dir. Ayın dolaşımı için de konak yerleri (evreler) belirledik. Nihayet o, eğrilmiş kuru hurma dalı gibi olur. Ne Güneş aya yetişebilir ne de gece gündüzü geçebilir. Her biri bir yörüngede yüzmektedir.” (Yâsîn suresi, 37-40. ayetler.)

Görsel 1.4. Mevsimler fiziksel yasalara bağlı olarak gerçekleşmektedir.

Biyolojik Yasalar

Biyolojik yasalar; canlıların yapısı, beslenmesi, korunması, gelişmesi ve üremesiyle ilgili yasalardır. Her şeyi bir sebebe bağlayan Allah (c.c); bitki, insan ve hayvanların yaratılışını biyolojik yasalara bağlı kılmıştır. Allah (c.c.) canlıları, varlıklarını sürdürecekt özelliklerle donatmıştır. İnsanın varlığını sürdürebilmesi için solunum, sindirim ve do-laşım gibi sistemlere sahip olması gerekir. İnsanın yaratılışı hakkında Allah (c.c.) şöyle buyurur: “Allah sizi topraktan, sonra nutfeden yarattı. Sonra da sizi birbirinize eş kıldı. O'nun bilgisi olmadan hiçbir dişi ne gebe kalır ne doğurur..” (Fâtır suresi, 11. ayet.)

Biyolojik yasalara şunları örnek verebiliriz:

- * Canlıların çift olarak yaratılması,
- * Vücudumuzdaki sindirim ve boşaltım sistemi,
- * Canlıların yaşadıkları coğrafi şartlara uygun özelliklerinin olması,
- * Etle beslenen hayvanların çene yapılarının otla beslenenlerden farklı olması,
- * Kuşların uçmak için kanatlı, balıkların yüzebilmeleri için solungaçlı yaratılması,
- * Hayvanların bir kısmının yumurtlama, bir kısmının da doğum yoluyla üremesi,
- * Bitki tozlarının rüzgârlar sayesinde taşınması ve bu sayede bitkilerin birbirini aşılama-sı,

Görsel 1.5. Meyveler, biyolojik yasalara göre yaratılmaktadır.

İnsanların istifadesine sunulan meyveler aynı topraktan gıdalarını aldıkları halde meyvelerin kimi tatlı kimi acı iken kimi de yeşil veya kırmızı renklidir. Biyolojik yasalar sonucu olan bu olayların Allah'ın (c.c.) gücü ve takdiri ile gerçekleştiği bir ayette şöyle belirtilmiştir: “Gökten su indiren O'dur. (Buyurdu ki:) İşte biz her çeşit bitkiyi onunla bitirdik. O bitkiden de kendisinden üst üste binmiş taneler bitireceğimiz bir yeşil bitki, hurmanın tomurcuğundan sarkan salkımlar, üzüm bağları, zeytin ve nar bahçeleri meydana getirdik; birbirine benzeyeni var, benzemeyeni var. Meyve verirken ve olgunlaştığı zaman her birinin meyvesine bakın! Kuşkusuz bütün bunlarda inanan bir toplum için ibretler vardır.” (En'âm suresi, 99. ayet.)

Toplumsal Yasalar

Toplumun sağlıklı bir şekilde varlığını sürdürebilmesi için uyması gereken yasalara **toplumsal yasalar** denir. Toplumsal yasalar toplumsal olaylar arasında var olan sebep - sonuç ilişkisini ifade eder. Kur'an-ı Kerim'de insanlar gibi toplumların da bir ömrü olduğu belirten toplumsal yasalardan bahsedilir. Örneğin bir ayette bu husus şöyle ifade edilir: “Her toplumun (belirli) bir eceli vardır. Ecelleri geldiğinde onu ne bir an erteleyebilirler ve ne de bir an öne alabilirler.” (A'râf suresi, 34. ayet.)

Kur'an-ı Kerim'de toplumsal yasalar, geçmiş milletlerin başından geçen olaylarla anlatılır. Allah'ın (c.c.) elçisi olan Peygamberler insanlara bu yasalara uymayı öğütlemiştir. Bu öğütlere göre yaşayan topluluklar huzur bulmuş, uymayanlar ise birçok toplumsal sorunla karşılaşmışlardır. Bu konu ile ilgili Kur'an-ı Kerim'de bir ayette şöyle buyrulur: “Sizden önce nice (milletler hakkında) ilahi kanunlar gelip geçmiştir. Onun için yeryüzünde gezin dolaşın da (Allah'ın ayetlerini) yalan sayanların akibeti ne olmuş, görün!” (Âli İmran suresi, 137.ayet.)

Toplumsal yasaları bilmek, insanların çevresiyle uyum içerisinde yaşamalarını sağlar. İnsanların birbirlerinin hak ve hukuklarına özen göstermelerini ve zarar verici davranışlardan kaçınmalarını gerektirir. Toplumsal hayatta yapılan bir haksızlık karşılıksız kalmaz ve yapılan haksızlık sadece haksızlık yapanı değil, bütün toplumu etkiler. Bu durum Kur'an'da şöyle ifade edilir: “(Öyle) Bir fitneden sakının ki aranızdan yalnız haksızlık edenlere erişmekle kalmaz (hepinize erişir)..” (Enfâl suresi, 25. ayet.)

Toplumsal yasalara şunları örnek verebiliriz:

- * Gelir dağılımının adil olduğu toplumlarda yoksulluğun azalması,
- * Adaletin sağlıklı işlediği toplumlarda barış ve güven ortamının olması,
- * Kuraklık sonucu açlık ve susuzluk yaşayan insanların yaşanabilir yerlere göç etmeleri,
- * Tarımsal üretimin azalıp sanayileşmenin artmasıyla köyden kente göçün hızlanması,

BİR AYET

“... Şüphesiz ki bir topluluk kendi durumunu değiştirmedikçe Allah onların durumunu değiştirmez...” (Ra'd suresi, 11. ayet.)

2. İNSANIN İRADESİ VE KADER

Allah'ın (c.c.) insana verdiği en büyük nimetlerden biri akıldır. Akıl, insanı diğer canlılardan ayıran en temel özelliktir. İnsanı insan yapan en ayırıcı özelliktir akıl. İnsan, akli sayesinde düşünür, aklını kullanarak seçimlerde bulunur, akli sayesinde iyi ile kötüyü, doğru ile yanlış ayırt edebilir.

İrade; sözlükte; seçme, tercih etme, isteme, dileme, arzu etme, meyletme, karar verme demektir. Terim olarak ise **irade;** aklın düşünüp karar vermesi, yapılması veya yapılmaması eşit olan çeşitli davranışlardan birini beğenip tercih etmesidir. (MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 173.)

İnsan, kendisine verilen akıl ve irade sayesinde alacağı kararlarda, yapacağı davranışlarda serbest bırakılmıştır. Bunun sonucu olarak da yaptıklarından sorumlu kılınmıştır. Kur'an-ı Kerim'de bu durum şöyle ifade edilmiştir: “**Kim hidayet yolunu seçerse bunu ancak kendi iyiliği için seçmiş olur; kim de doğruluktan saparsa kendi zararına sapmış olur. Hiçbir günahkâr, başkasının günah yükünü üstlenmez. Biz, bir peygamber göndermedikçe (kimseye) azap edecek değiliz.**” (İsra suresi, 15. ayet.)

İnsanın davranışları zorunlu ve seçime dayalı olmak üzere iki kısımdır. Namaz kılmak, ders çalışmak, arkadaş seçmek, iyi ve kötü davranışta bulunmak insanın özgür iradesiyle yaptığı davranışlardır. Kişinin bu sorumluluk alanına **cüzî irade** denir. İnsanın iradesinin dışında olan şeyler de vardır. Kalbinin çalışması, nefes alıp vermesi, sindirim sisteminin çalışması, ne zaman, nerede, hangi aneden doğacağı, hangi ırktan olacağı insanın iradesi dışında gerçekleşen durumlardır. Bu alana ise **küllî irade** denir.

Görsel 1.6. İnsan, tercihlerinde özgürdür.

BİLGİ KUTUSU

Cüzî irade: İnsana Allah tarafından verilen özgürlük; dileme, tercih etme kabiliyeti ve bu kabiliyetlerin tekil bir olaya bağlanmasıdır.

Küllî irade: Allah'ın iradesi, ilahi irade demektir. Her şeye hâkim olan, her şeyi içine alan iradedir. Allah'ın istediğini istediği gibi dilemesi ve seçmesi anlamında Allah'ın mutlak ve sınırsız iradesi anlamında kullanılır. (Dinî Terimler Sözlüğü, s.173-174.)

OKUMA PARÇASI

Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh (r.a.)¹ komutasındaki İslam ordusu, Şam'a gelen Hz. Ömer (r.a.) ile Suriye-Hicaz sınırında karşılaşır. Ebû Ubeyde, Şam civarında veba salgını olduğu haberini verir. Hz. Ömer de durumu görüşmek üzere muhacir ve ensarı ayrı ayrı toplar ve onlarla istişarelerde bulunur. Ne var ki istişarelerden bir sonuç alınamaz. Kimisi, "Sen bir görev için çıktın, bundan geri dönmeni uygun görmüyoruz." derken kimisi de "İnsanları tehlikeye atmanı doğru bulmuyoruz." der.

Hz. Ömer, istişarelerine devam eder ve son olarak Mekke'nin Fethi'ne katılmış muhacirlerle, Kureyş'in ileri gelenlerini toplar. Bu son istişareden ittifakla geri dönme ve insanları veba tehlikesine atmama kararı çıkar. Bunun üzerine Hz. Ömer, Medine'ye geri dönülmesi emrini verir fakat ordu komutanı Ebû Ubeyde, bu durumu kader inancıyla bağdaştırmamış olacak ki halifeye, "Allah'ın kaderinden mi kaçıyor-sun?" diye sorar. Hz. Ömer, "Evet, Allah'ın kaderinden yine Allah'ın kaderine kaçıyoruz." diye cevap verir ve şöyle devam eder, "Develerini otlatmak için, biri verimli diğeri kıraç iki yamaçlı bir vadiye götürdüğünü farz et. Onları ister otu bol yerde ister çorak yerde otlat, sonuçta her iki yerde de Allah'ın kaderiyle otlatmış olmaz mısın?" diye sorar.

Bu sırada, daha önce bir işi için aralarından ayrılmış olan Abdurrahman b. Avf (r.a.) çıkagelir. Tartışmanın sebebini öğrenince, "Bu konuyla ilgili bende bir bilgi var." diyerek Hz. Peygamber'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Bir yerde veba hastalığı olduğunu işiterseniz oraya gitmeyin. Bir yerde de veba hastalığı çıkar da siz orada bulunursanız vebadan kaçarak oradan çıkmayın."

Kararının isabetli olduğu Resûlullah'ın (s.a.v.) hadisiyle de teyit edilince, Hz. Ömer Allah'a hamdeder, orduya geri çekilme emri verip Medine'ye döner. (Muvatta', Câmi, 7.)

1 r.a: "Radiyallahu anhu"; Allah (c.c.) ondan razı olsun demektir.

3. KADERLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Kader konusunun sağlıklı bir şekilde öğrenilmesi için bazı kavramların doğru anlaşılması gerekir. Ecel, ömür, rızık, tevekkül, başarı, başarısızlık, sağlık ve hastalık bu kavramlardan bazılarıdır.

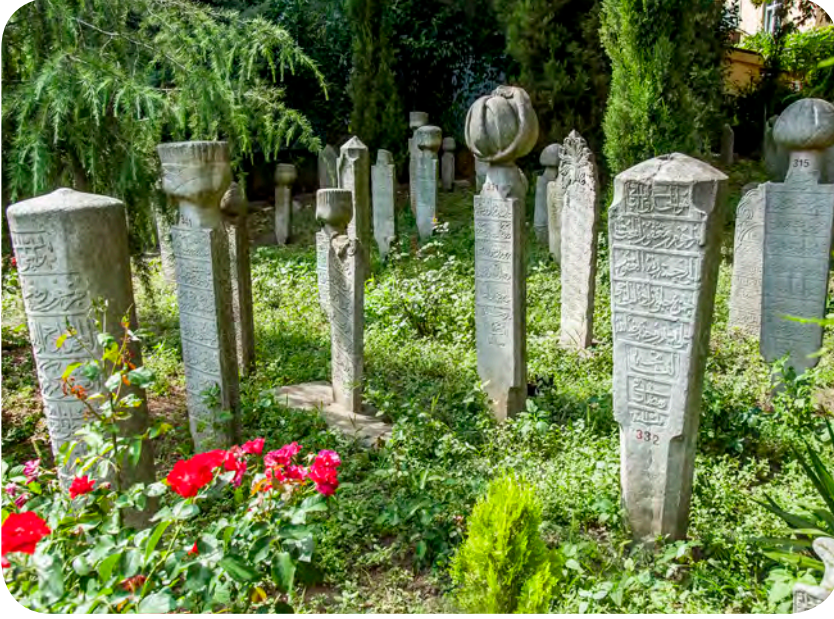
Ömür ve Ecel

Ömür; insanın ve diğer canlıların doğumundan ölümüne kadar geçen zaman dilimidir. **Ecel** ise; Allah'ın (c.c.) takdir ettiği bu ömrün bitmesi, hayatın sona ermesidir. Yüce Allah (c.c) bütün varlıklar için bir ömür ve ecel takdir etmiştir. Nitekim bu konu ile ilgili bir ayette; “O (Allah), sizi bir çamurdan yaratan, sonra size bir ecel, (bir ömür süresi) tayin edendir.” (En’âm suresi, 2. ayet.) buyrulmaktadır. Allah'ın (c.c.) evrene koymuş olduğu yasası gereği olarak her insanın da ömrü bir gün son bulacaktır. Kur'an'da bu konuda şöyle buyrulur: “Her can, ölümü tadacaktır. Sonunda bize döndürüleceksiniz.” (Ankebût suresi, 57. ayet.)

Allah (c.c.) her canlı türüne farklı farklı ömür vermiş, eceller takdir etmiştir. Kimi uzun bir zaman yaşarken kiminin de dünyada yaşadığı ömür çok kısadır. Ölümden kaçmak veya ölüme engel olmak mümkün değildir. Bu gerçek, Kur'an'da şöyle dile getirilmiştir: “De ki: Sizin kendisinden kaçtığınız ölüm, muhakkak sizi bulacaktır...” (Cuma suresi, 8.ayet.) Başka bir ayette de; “Nerede olursanız olun, sağlam ve tahkim edilmiş kaleler içinde bulunsanız bile ölüm size ulaşacaktır...” (Nisâ suresi, 78. ayet.) buyrulmaktadır.

Kader İnancı

Ölüm, hayatın bir gerçeğidir. Allah (c.c), yarattığı varlıklar için bir ecel tayin etmiştir. Ecel, Allah'ın(c.c) bir takdiri olarak O'nun izni olmadan gerçekleşmez. Tüm varlıklarda ve olaylarda olduğu gibi insanın da ne zaman doğacağı ve öleceği, ne kadar yaşayacağı Allah'ın (c.c.) takdiri ile gerçekleşir. Kur'an'da, “**..Bir canlıya ömür verilmesi de, onun ömründen azaltılması da mutlaka bir kitaptadır. Şüphesiz bunlar, Allah'a kolaydır.**” (Fatır suresi, 11. ayet.) buyrulmuştur. Bu nedenle bir insanın ömrünün uzun veya kısa oluşu tesadüfe yahut kendiliğinden oluşa değil Allah'ın (c.c) iradesine bağlıdır.

Görsel 1.7. İnsan için belirlenen ömür bittiğinde ecel gelir ve ölüm gerçekleşir.

Kur'an-ı Kerim'de ölümden kaçmanın imkânsız olduğu bildirilirken bir yandan da dünya hayatının bir imtihan olduğuna dikkat çekilmektedir. Bir ayette; “**Her canlı, ölümü tadacaktır. Bir deneme olarak sizi hayırla da şerle de imtihan ederiz. Siz, ancak bize döndürüleceksiniz.**” (Enbiyâ, suresi, 35.ayet.) buyrulurken başka bir ayette de ölümden sonra dünyada yapılanların karşılıklarının kıyamet günü verileceği ifade edilmektedir: “**Her canlı ölümü tadacaktır ancak kıyamet günü yaptıklarınızın karşılığı size tastamam verilecektir. Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete konursa o, gerçekten kurtuluşa ermiştir. Bu dünya hayatı ise aldatıcı metadan başka bir şey değildir.**” (Âl-i İmrân suresi, 185.ayet.)

İnsan kendisine verilen ömrü, Allah'ın (c.c.) rızası doğrultusunda yaşamalıdır. İmanını salih amellerle desteklemelidir. İnsan, söylediği söz ve yaptığı davranışlardan sorumlu olduğunu unutmamalıdır. Kendisine, ailesine ve yaşamış olduğu topluma faydalı işler yapmaya gayret etmelidir.

Rızık

İnsan ve diğer canlıların beslenip yaşayabilmeleri için yedikleri ve içtikleri her şey rızık olarak adlandırılır. Rızık, Allah'ın (c.c.) bütün canlılara maddi ya da manevi olarak lütfettiği nimetlerdir. Rızıkı yaratan ve insanlara veren Yüce Allah'tır (c.c.). Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de “Yeryüzünde hiçbir canlı yoktur ki, rızıkı Allah'a ait olmasın...” (Hûd suresi, 6.ayet.) buyrulur.

Allah (c.c.) yeryüzünde yaşayan bütün canlılara yetecek kadar nimet yaratmıştır. Allah (c.c.), her canlının rızıkını verendir. İnsana düşen kendisine takdir edilmiş olan rızık helal yoldan kazanmak için gayret göstermesidir. Yapmış olduğu gayretlerin karşılığının verileceğini de Yüce Allah (c.c.) Kur'an'da şöyle ifade etmektedir: “İnsan ancak kendi çalışmasının karşılığını elde edebilir. Onun çalışması ileride kesinlikle gözler önüne serilecektir. Sonra çalışmasının karşılığı kendisine eksiksiz olarak verilecektir.” (Necm suresi, 39-41. ayetler.)

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) rızıkı verenin Allah olduğuna dikkatleri çekerek, inananlara bu konuda endişe etmemeleri gerektiğini şöyle bildirmiştir: “Başlarınız hareket ettiği (yaşadığınız) sürece rızık konusunda ümitsizliğe düşmeyiniz.” (İbn Mâce, Zühd, 14.)

İslam dini, haksız kazanç yollarından gelir elde etmeyi haram saymıştır. Ayrıca çalışmadan, dilenerek geçinmeyi de hoş görmemiştir. Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) “Hiç kimse kendi elinin emeğinden daha hayırlı bir rızık yememiştir.” (Buhârî, Büyû, 15.) buyurarak bu konuya dikkat çekmiştir.

Yüce Allah (c.c.) insanın tercihine, çabasına göre rızıkını yaratır. Bu yüzden insan, Allah'ın (c.c.) evrene koyduğu yasaları gözeterek çalışmalı, sebeplere sarılmalı ve rızıkını helal yoldan kazanmak için tercihlerine dikkat etmelidir. “Kaderimde ne varsa o olur, nasıl olsa rızıkı veren Allah'tır (c.c.)” anlayışı kaderi yanlış anlamaktır. İnsana düşen; geçimini sağlamak ve rızıkını elde etmek için gerekli çalışmaları yapmak, sonra da sonucu Allah'tan (c.c.) beklemektir.

Görsel 1.8. İnsan, rızıkını kazanmak için çalışmalıdır.

Tevekkül

Kaderle ilgili kavramlardan birisi de tevekküldür. **Tevekkül**, kelime anlamı olarak güvenme, bağlanma, vekil tayin etme, havale etme demektir. Terim anlamı ise insanın yapacağı işlerde kendisine düşen görevleri yapıp her türlü tedbiri aldıktan, yeterli ve gerekli çalışmaları en güzel biçimde yerine getirdikten sonra sonucu Allah'tan (c.c.) beklemesidir. (MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 365.)

İslam dininde tevekkül anlayışının çok önemli bir yeri vardır. Kur'an-ı Kerim'de bir ayette şöyle buyrulmaktadır: "...Kararını verdiğin zaman artık Allah'a dayanıp güven çünkü Allah, kendisine dayanıp güvenenleri sever." (Âl-i İmran suresi, 159. ayet.) Başka bir ayette ise tevekkülün inananların özelliklerinden biri olduğu şöyle ifade edilmektedir: "Müminler ancak Allah anıldığı zaman yürekleri titreyen, kendilerine Allah'ın ayetleri okunduğunda imanlarını artıran ve yalnız Rablerine dayanıp güvenen kimselerdir." (Enfal suresi, 2. ayet.)

Tevekkülün doğru anlaşılması çok önemlidir. Örneğin çiftçilik yapan bir kişi, zamanında tarlasını sürüp ekime hazırlarken, tohumu atacak, sulayacak, zararlı bitkilerden arındıracak, gerekirse gübresini de verecek; tüm bunları yaparken de iyi ürün vermesi için Allah'a (c.c.) güvenip dayanacak ve sonucu O'ndan bekleyecektir. Hasta olan bir kişi de tedavisi için gerekli adımları atarken, şifayı Allah'tan (c.c.) isteyecek ve sonuç ne olursa olsun derin bir teslimiyetle Allah'ın (c.c.) takdirine razı olacaktır.

Tevekkül bir işin her aşamasında elinden gelen her türlü sorumluluğu yerine getirmeyi gerektiren bir durumdur. Hiçbir tedbir almadan ben Allah'a (c.c.) güveniyorum demek doğru bir tevekkül ve kader anlayışıyla bağdaşmaz. Nitekim Peygamberimizin ziyaretine gelen bir kişi, "Hayvanımı bağlayarak mı yoksa serbest bırakarak mı Allah'a tevekkül edeyim?" diye sormuştu. Peygamberimiz ona: "Bağla ve tevekkül et!" (Tirmizî, Kıyamet, 60.) buyurmuştur.

Çalışma hayatında hem işveren hem de işçiler her türlü güvenlik tedbirlerini almak zorundadır çünkü yaşanan iş kazaları gerekli tedbirlerin alınmaması sonucunda meydana gelmektedir. Tevekküle yanlış anlamlar yükleyerek yaşanan iş kazalarını kaderin bir sonucu olarak görmek kişi ve kurumları sorumluluktan kurtarmayacaktır.

Görsel 1.9. Gereki tedbirleri aldıktan sonra, Allah'a tevekkül etmeliyiz.

İnsan evrendeki ilahi yasalara uygun olarak hareket etmelidir. Bir işe başlamadan önce gerekli tedbirleri almalı, sağlıklı bir sonuç almak için elinden gelen her şeyi yapmalıdır. En sonunda da sonucun hayırlı olması için Allah'a (c.c.) güvenip O'ndan yardım istemelidir.

Başarı ve Başarısızlık

Allah'ın (c.c.) insana verdiği en büyük nimetlerden biri akıldır. Akıl, insanı diğer canlılardan ayıran en temel özelliktir. İnsan, akli sayesinde düşünür, araştırma yapar, ve seçimlerde bulunur. Akli sayesinde iyi ile kötüyü, doğru ile yanlış ayırt edebilir. Allah (c.c.), insanı akıllı bir varlık olarak yaratmış ve ona seçme ve tercihte bulunma imkânı sağlayan irade vermiştir.

İnsan, Allah'ın (c.c.) kendisine verdiği akıl ve iradesini sağlıklı ve doğru bir şekilde kullanmalıdır. İnsan yaptığı tercihleri sonucunda ya başarılı ya da başarısız olur. Bir tercih söz konusu olduğu için başarı veya başarısızlığın sorumluluğu insanın kendisine aittir. Başarılı olmak veya başarısız olmak kişinin alınyazısı değildir. Başarılı olmak kişinin çalışmasının karşılığıdır. Çalışan insan başarılı olur, amacına ulaşır. Kur'an-ı Kerim'de bu konuda şöyle buyrulur: **“İnsan için ancak çalıştığı vardır. Şüphesiz onun çalışması ileride görülecektir. Sonra çalışmasının karşılığı kendisine tastamam verilecektir.”** (Necm suresi, 39-41. ayetler.)

Başarı gibi başarısızlık da insanın çalışması ile ilgilidir. İnsanın başarısız olması, kendisinden veya çevresinden kaynaklanabilir. Bu durum, başarısızlığı kadere yükleme anlamına gelmemelidir. İnsan başarılı olmak için gayret göstermeli ve özellikle ahlaki sorumluluklarını yerine getirmelidir. Sorumluluklarının bilincinde olanlar başarmak için ellerinden geleni yaparlar. Bu konu ile ilgili bir ayette şöyle buyrulur: **“Allah, kendisine karşı gelmekten sakınanları başarıları sebebiyle kurtarır. Onlara kötülük dokunmaz. Onlar üzülmezler de.”** (Zümer suresi, 61. ayet.)

Görsel 1.10. Başarılı olmak için, çalışmak gerekir.

Sağlık ve Hastalık

Sağlık, Allah'ın (c.c.) insana bahsettiği nimetlerin başında gelir. İnsanın kaybettiğinde değerini anladığı nimetlerden başında sağlık gelir. Sağlığın değeri hastalığa yakalanınca anlaşılır.

Hastalık, insanın sağlığının bozulmasıdır. Hastalıklar; sağlıklı ve yeterli beslenmemek, temizliğe önem vermemek ve sağlıkla ilgili önlemlere yeterince uymamaktan kaynaklanır. Aynı zamanda beden ve ruh sağlığı açısından dinimizce helal ve temiz olan yiyecekleri tercih etmek, haramdan uzak durmak çok önemlidir. Bu konuyla ilgili Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmuştur: “Ey insanlar! Yeryüzündeki şeylerin helal ve temiz olanlarından yiyin!..” (Bakara suresi 168. ayet.)

İnsanın beden, elbise ve çevre temizliğine dikkat etmesi sağlıklı olmak için son derece önemlidir. Kur'an'da Müddessir suresinin 4 ve 5. ayetinde “Giyisilerini temiz tut. Kötü şeylerden sakın.” buyrulur bu konuya dikkat çekilmiştir.

Sağlık ve hastalık insanlar için bir imtihandır. Hastalıkların kadere bağlanması dinimizin kaza ve kader anlayışıyla bağdaştırılamaz. Yüce Allah (c.c.), her hastalığın çaresini yaratmıştır. İnsan hasta olduğu zaman tedavi olmak için üzerine düşen bütün sorumluluklarını yerine getirmelidir. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) bir hadisinde şöyle buyurur: “...Ey Allah'ın kulları tedavi olunuz. Muhakkak Allah her hastalığın şifasını yaratmıştır...” (Ebu Davud, Tıp, 1.)

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) sağlığın kıymeti ve önemi hususunda bizlere pek çok tavsiyede bulunmuştur. Hastalık gelmeden önce sağlığın kıymetinin bilinmesini, sağlık nimetinin değerinin unutulmamasını, Allah'tan (c.c.) her zaman sağlık ve afiyet istemeyi bizlere hatırlatmıştır. Ayrıca insanın başına gelen hastalık ve musibetlerden dolayı isyan etmemesini ve bu durumlarda ümitsizliğe kapılmamasını tavsiye etmektedir.

BİR HADİS

“Sizden kim huzuru yerinde, bedeni sağlıklı ve günlük yiyeceği de yanında olarak güne başlarsa sanki dünya nimetleri ona toplanmış gibidir.” (Tirmizi, Zühd, 34.)

Görsel 1.11. Allah, her hastalığın çaresini de yaratmıştır.

4. BİR PEYGAMBER TANIYORUM: HZ. MUSA (A.S.)³

Hız. Musa (a.s.), Yüce Allah'ın (c.c.) insanlara elçi olarak görevlendirdiği peygamberlerden biridir. Hız. Musa (a.s.), Kur'an-ı Kerim'de adı en çok geçen peygamberlerden biridir. Dört büyük kutsal kitaptan biri olan Tevrat Hız. Musa'ya (a.s.), verilmiştir. Hız. Musa (a.s.), Hız. Yakup'un soyundan olup İsrailoğullarına gönderilmiştir.

Hız. Musa (a.s.) Mısır'da doğdu. Eski Mısır'da krallara **Firavun** adı verilirdi. Firavun, Hız. İbrahim'in (a.s.) soyundan gelen İsrailoğullarına türlü işkenceler yapıyordu. Kur'an bu durumu şöyle ifade etmektedir: “**Firavun, (Mısır) toprağında gerçekten azmış, halkını çeşitli zümrelere bölmüştü. Onlardan bir zümreyi güçsüz buluyor, bunların oğullarını boğazlıyor, kızlarını ise sağ bırakıyordu çünkü o bozgunculardandı.**” (Kasas suresi, 4. ayet.)

Firavun gördüğü bir rüya sebebiyle İsrailoğulları içinden yeni doğan erkek çocukların öldürülmesi emrini verdi çünkü Firavun'un rüyasını yorumlayan sihirbazlar, kâhinler ve falcılar İsrailoğulları içinden dünyaya gelecek bir çocuğun onun krallığının yok olmasına sebep olacağını bildirmişlerdi.

Hız. Musa (a.s.) tam bu sırada dünyaya gelmişti. Annesi çok üzüldü. Yüce Allah (c.c.) ona korkmamasını, üzülmemesini ilham etti. Kalbine bir rahatlık verdi. Kur'an'da bu durum şöyle anlatılır: “**Musa'nın annesine, 'Onu emzir, başına bir şey gelmesinden korktuğun zaman onu denize (Nil'e) bırak, korkma, üzülme çünkü biz onu sana döndüreceğiz ve onu peygamberlerden kılacağız'** diye ilham ettik.” (Kasas suresi, 7. ayet.)

Firavun'un askerlerinden korumak için annesi Hız. Musa'yı (a.s.) bir sandığın içine koyarak nehre bıraktı. Ablasına da onu izlemesini söyledi. Hız. Musa'yı (a.s.) taşıyan sandık, dalgalarla sürüklenerek Allah'ın (c.c.) izniyle Firavun'un sarayına ulaştı. Firavun'un adamları tarafından bulunan sandık saraya getirildi. Firavun sarayında bir erkek çocuk görünce hemen öldürülmesini emretti ancak karısı çocuğu görünce onu çok sevdi, güzelliğine hayran kaldı. Kalbinde ona karşı bir sevgi doğdu. Küçük bebeğin kendisine bağışlanmasını istedi. Kur'an-ı Kerim, bu olayı şöyle anlatır: “**Firavun'un karısı, 'o, senin ve benim göz aydınlığımız, muradımız olsun! Onu öldürmeyin, belki bize faydası dokunur veya onu evlât ediniriz.'** demişti. Onlar işin farkında değillerdi.” (Kasas suresi, 9. ayet.)

Görsel 1.12. Hız. Musa'nın (a.s.) bebek iken suya bırakılması (Temsilî)

3 (a.s.): “Aleyhisselam” ifadesinin kısaltmasıdır. Allah'ın (c.c.) selamı onun üzerine olsun demektir.

Kader İnancı

Hz. Musa'yı (a.s.) emzirmek için sütannesi aramaya başladılar. Bu sırada olanları uzaktan takip eden Hz. Musa'nın (a.s.) ablası onlara annesini tavsiye etti. Allah (c.c.) Hz. Musa'yı (a.s.) annesine tekrar kavuşturdu. Kur'an'da bu durum şöyle anlatılır: “Biz önceden onun, başka sütanneleri kabul etmesini engellemiştik. Bunun üzerine ablası, ‘Sizin adınıza onun bakımını üstlenecek, üzerine titreyecek bir aile bulayım mı?’ dedi. Böylelikle biz annesinin gönlü rahatlasın, gam çekmesin ve Allah'ın vaadinin gerçek olduğunu bilsin diye onu annesine geri verdik fakat oradakilerin çoğu bunu bilmiyorlardı.” (Kasas suresi, 12-13.ayetler.)

Hz. Musa (a.s.) Firavun'un sarayında büyüdü. Olgunluk çağına ulaşip gelişimini tamamlayınca, Allah (c.c.) ona ilim ve hikmet verdi. Hz. Musa (a.s.) bir gün şehirde gezerken iki kişinin kavga etmekte olduklarını gördü. Hz. Musa (a.s.) onları ayırırken elinden bir kaza çıktı ve birinin ölümüne sebep oldu. Hz. Musa (a.s.) “...Bu şeytanın işidir. O, gerçekten apaçık bir saptırıcı düşmandır dedi. Musa: Rabbim! Doğrusu kendime zulmettim (başıma iş açtım). Beni bağışla dedi, Allah da onu bağışladı. O, şüphesiz bağışlayandır, merhamet edendir.” (Kasas suresi, 15-16.ayetler.)

Hz. Musa (a.s.) bu olaydan sonra Medyen şehrine gitti. Orada bir su kuyusunun etrafında hayvanlarını sulayan insanlara rastladı. Bu durum Kur'an'ı Kerim'de şöyle anlatılır: “Medyen suyuna vardığında orada hayvanlarını sulayan bir grup insanla karşılaştı. Onların biraz ötesinde de (hayvanlarının suya gelmesini) engelleyen iki kadın gördü. Onlara, ‘meseleniz nedir?’ diye sordu. ‘Çobanlar sulayıp çekilmeden biz (hayvanlarımızı) sulayamayız; babamız da çok yaşlıdır.’ dediler. Musa (a.s.) onlara yardım etti ve hayvanlarına su içirdi. Sonra gölgeye çekildi: ‘Rabbim! Doğrusu bana indireceğin hayra muhtacım.’ dedi” (Kasas suresi, 23-24. ayetler.)

Görsel 1.13. Firavunların mezarları piramitler

Bu iki kızın babası Hz. Musa'yı (a.s.) evine davet etti. Aralarında bir anlaşma yaptılar. Hz. Musa (a.s.) bu anlaşma gereği bu adamın yanında on yıl çobanlık yaptı ve kızlarından biriyle evlendi. On yılı tamamlayınca Mısır'a geri dönmeye karar verdi.

Ailesiyle birlikte Medyen'den ayrılan Hz. Musa'ya (a.s.) Allah (c.c.) tarafından peygamberlik görevi verildi ve tebliğ için Firavun'a gitmesi emredildi. "Musa: Rabbim! dedi yüreğime genişlik ver. İşimi bana kolaylaştır. Dilimden (şu) bağı çöz ki sözümü anlasınlar. Bana ailemden bir de vezir (yardımcı) ver, kardeşim Harun'u. Onun sayesinde arkamı kuvvetlendir. Ve onu işime ortak kıl. Böylece seni bol bol tesbih edelim. Ve çok çok analım seni. Şüphesiz sen bizi görmektesin. Allah: Ey Musa! dedi, istediğin sana verildi." (Taha suresi, 25-36.ayetler.)

Hz. Musa (a.s.) ve Hz. Harun (a.s.) birlikte Firavun'a gittiler. "Musa dedi ki: Ey Firavun! Ben, âlemlerin Rabbi olan Allah tarafından gönderilen bir peygamberim. Bana gereken, Allah'a karşı ancak doğruyu söylememdir. Gerçekten ben, size Rabbinizden bir mucize getirdim. Artık İsrailoğullarını benimle birlikte gönder." (A'raf suresi, 104-105. ayetler.)

Yüce Allah (c.c.), Hz. Musa'yı (a.s.) birtakım mucizelerle destekledi. Asâsı kocaman bir yılan oldu. Elini koynuna sokup çıkarınca gözleri kamaştıran bir nur gibi parlayıverdi. Bu mucizeler karşısında şaşkına dönen Firavun iman etmemekte direndi. Bunun üzerine en ünlü sihirbazlarını toplayarak Hz. Musa'yı (a.s.) mağlup edebileceğini düşündü. Sihirbazlar Hz. Musa'ya (a.s.) karşı halkın önünde yarışa giriştiler.

"(Sihirbazlar), 'Ey Mûsâ! Ya önce sen at ya da önce atanlar biz olalım.' dediler. (Mûsâ), 'Siz atın.' dedi. Bunun üzerine onlar (ellerindeki) atınca insanların gözlerini büyülediler ve onlara korku saldılar. Büyük bir sihir yaptılar. Biz de Mûsâ'ya 'Asânı at!' diye vahyettik. Bir de baktılar ki bu, onların uydurduklarını yakalayıp yutuyor! Böylece gerçek ortaya çıktı ve onların yaptıklarının asılsız olduğu anlaşıldı. İşte Firavun ve kavmi orada yenildiler ve küçük düşüp yarıştan çekildiler. Sihirbazlar derhal secdeye kapandılar. 'Âlemlerin Rabbine, Mûsâ ve Hârûn'un Rabbine iman ettik.' dediler." (A'râf suresi, 115-122. ayetler.)

Hz. Musa (a.s.), aldığı ilahi emre uyarak, bir gece kavmiyle birlikte gizlice Mısır'dan ayrılarak Filistin'e doğru yola çıktı. Firavun bu durumu fark edince ordusuyla beraber Hz. Musa (a.s.) ve İsrailoğullarını takip etmeye başladı. İsrailoğulları Firavun ve ordusunu görünce korkmaya başladılar çünkü önlerinde deniz arkalarında ise Firavun ordusu vardı. Bunun üzerine Musa'ya: "Asân ile denize vur!" diye vahyettik. Deniz derhal yarıldı, her parça koca bir dağ gibi oldu. Ötekilerini de oraya getirdik. Mûsâ'yı ve beraberindekilerin hepsini kurtardık.." (Şuarâ suresi, 62-65. ayetler.) Firavun ise ordusuyla birlikte onların peşine düştü ve hepsi denizde boğulup gitti.

Hz. Musa (a.s.), hem resul hem nebidir. İhlas sahibidir. Çocukluğundan itibaren Allah'ın (c.c.) koruması ve gözetimi altında olmuştur. O, güvenilir ve şerefli bir elçidir. Kardeşi Harun (a.s.) ile birlikte İsrailoğullarına gönderilen bir peygamberdir. Hz. Musa (a.s.) iman mücadelesinde sergilediği vakur, asil, sabırlı duruş ve kötülüklerle mücadele konusunda hepimiz için güzel bir örnektir.

5. BİR AYET TANIYORUM: AYET EL- KÜRSİ VE ANLAMI

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ
وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ
مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ
إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ
حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

Okunuşu

Bismillâhirrahmânirrahîm.

Allahü lâ ilâhe illâ hüvel hayyül kayyûm, lâ te’huzühû sinetün velâ nevm, lehû mâ fis semâvâti ve mâ fil ard, men zellezî yeşfeu indehû illâ bi iznih, ya’lemü mâ beyne eydîhim ve mâ halfehüm, ve lâ yühîtüne bi şey’in min ilmihî illâ bimâ şâ, vesia kürsiyyühüs semâvâti vel ard, ve lâ yeûdühû hizfuhümâ, ve hüvel aliyyül azîm.

Anlamı

Rahman ve Rahîm olan Allah’ın adıyla

Allah kendisinden başka hiçbir ilah olmayandır. Diridir, kayyumdur. Onu ne bir uyuklama tutabilir ne de bir uyku. Göklerdeki her şey, yerdeki her şey onundur. İzni olmaksızın onun katında şefaatte bulunacak kimdir? O, kulların önlerindeki ve arkalarındaki (yaptıklarını ve yapacaklarını) bilir. Onlar onun ilminden, kendisinin dilediği kadarından başka bir şey kavrayamazlar. Onun kürsüsü bütün gökleri ve yeri kaplayıp kuşatmıştır. (O, göklere, yere, bütün evrene hükmetmektedir.) Gökleri ve yeri koruyup gözetmek ona güç gelmez. O, yücedir, büyüktür.

Ayet el-Kürsi, Bakara suresinin 255. ayetidir. Adını, ayetin içinde geçen ve “taht, hükümlerlik, ilim, kudret” gibi manalara gelen kürsi kelimesinden almıştır. Bu ayet, İslam’ın özü ve özeti gibidir. Ayet el-Kürsi’de Yüce Allah’ın (c.c.) eşsiz sıfatları ve gücü anlatılmaktadır.

Ayet el-Kürsi'de öne çıkan mesajları şöyle özetleyebiliriz:

* Bu ayet, Yüce Allah'ın (c.c.) öz ismi ile başlar. O'nun vahdâniyeti (birliği, tekliği) hem de İslâm'ın getirdiği imanın tevhid (Allah'ı birleme, bir bilme) özelliği açıklanmak üzere "O'ndan başka tanrı yoktur" buyrulur.

* O, daima diridir, O'nun hayat sıfatı vardır.

* Bütün varlıkları görüp gözetken, yönetendir.

* Uykulama ve dalgınlık gibi insana ait sıfatlardan uzaktır.

* Yerde ve gökte ne varsa O'na aittir. Alemlerin (yerin ve göğün) yaratıcı da gerçek sahibi de O'dur.

* Allah (c.c.) katında, O izin vermedikçe hiçbir kimse şefaet edemez.

* Allah'tan (c.c.) başka bütün şuur ve bilgi sahiplerinin bilgileri sınırlıdır, doğru da yanlış da olmaya açıktır.

* O'ndan başka olmuşu, olacağı, gizliyi, açığı, geçmiş, geleceği, görüleni, gaybı bilen yoktur.

* Kudreti yerleri ve gökleri içine alacak kadar geniştir.

* Kâinatı korumak, gözetmek ve yönetmek O'na güç gelmez.

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), Ayet el-Kürsi'yi okumanın fazileti ile ilgili şöyle buyurmuştur; "Bir farz namazın ardından Ayet el-Kürsi'yi okuyan kimse, sonraki namaza kadar Allah'ın himayesi altındadır." (Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebîr, III, 83.)

Bir başka hadislerinde sevgili Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: "Kur'an'ın en faziletli ayeti Bakara suresindeki Âyetü'l-Kürsi'dir. Bu ayet bir evde okunduğu zaman şeytan oradan uzaklaşır." (Tirmizî, "Fedâilü'l-Kur'an", 2.)

Hz. Peygamber, Übey b. Kâ'b'a "Allah'ın kitabındaki ayetlerden hangisi en büyüğüdür" diye sorup "Ayet el - Kürsî'dir" cevabını alınca onu tebrik etmiştir. (Müslim, "Müsâfirîn", 258.)

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) tarafından Ayet el-Kürsi'nin sabah akşam dua olarak okunması da tavsiye edilmiştir. Ayrıca yatağına girerken onu okuyan kimseyi Allah'ın koruyacağı ve şeytanın ona yaklaşamayacağı bildirilmiştir. İşte bu faziletleri sebebiyledir ki Ayet el-Kürsi'yi ifade ettiği anlamın farkında olarak sık sık okumalıyız.

ÖZET

Kader ve kaza inancını ayet ve hadisler ışığında öğrendik.

Kader, Allah'ın (c.c.) sonsuz ilmi ve kudretiyle, evrende olmuş ve olacak olan her şeyi takdir etmesidir. Yine varlıkları istediği şekilde ve biçimde yaratması, insanların özgür iradeleriyle yapacaklarını Allah'ın (c.c.) önceden bilmesi ve düzenlemesidir.

Kaza, ezelde bilinen ve takdir edilen şeyin, zamanı ve yeri geldiğinde Allah (c.c.) tarafından yaratılması demektir.

Yüce Allah'ın (c.c.) ilahi sıfatlarından bazıları kader ile yakından ilgilidir. Bunlar; ilim, irade, kudret ve tekvin sıfatlarıdır. İlim, Allah'ın (c.c.) gerek duyular âlemini gerekse duyu ötesine ait bütün nesne ve olayları bilmesidir. İrade, Allah'ın (c.c.) dilemesi ve dilediğini dilediği şekilde yapmasıdır. Kudret, Allah'ın (c.c.) her şeye gücünün yetmesi, dilediğini dilediği zamanda var veya yok etmesidir. Tekvin, Allah'ın (c.c.) canlıları yaratması, yaşatması, rızıklandırması, öldürmesi ve tabiat olaylarının meydana getirmesidir.

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) kendisine iman hakkında sorulan bir soruya şu cevabı vermiştir: “İman, Allah'a ve meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve kıyamet gününe, kaderin hayır ve şerrine inanmandır.”

Kader konusunun daha iyi anlaşılabilmesi için, Allah'ın (c.c.) evrendeki uyumu sağlamak için koyduğu yasaları bilmek gerekir. Bu yasalar; fiziksel, biyolojik ve toplumsal yasalar olarak üç grupta ele alınır. Bu yasalara **sünnetullah** veya **âdetullah** denir.

İnsanın özgür irade sahibi olmasının kader ile ilişkisini öğrendik.

İnsanın özgürlüğü, zorlama ve baskı olmadan kendi iradesiyle karar vermesidir. Sorumluluk ise verdiği karar sonrasında doğan sonuçları kabul etmesidir. Yüce Allah (c.c.), insanın sorumluluğunu gücüyle sınırlı tutmuştur. Allah (c.c.), insanoğluna akıl ve irade yanında iyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayırt etmesi için rehber olarak ilahî kitaplar ve peygamberler göndermiştir.

İnsan akıl ve iradesini, iyi ve doğru olanı tercih etme yönünde kullanmalıdır. “Kaderim böyle.” diyerek sorumluluktan kurtulmanın mümkün olamayacağı gerçeğini bilmelidir çünkü insan özgür iradesiyle işlediklerinden sorumludur.

Kaza ve kader ile ilgili kavramları öğrendik.

Kaderle ilişkilendirilen bazı kavramlar vardır. Bunlar kaderin doğru ve yanlış anlaşılmasına neden olan kavramlardır. Ecel, ömür, rızık, tevekkül, başarı, başarısızlık, sağlık ve hastalık bu kavramlardan bazılarıdır. Doğru bir kader anlayışı ve inancı için bu kavramların kaderle ilişkilerini doğru ve sağlıklı bir şekilde kurmak gerekir.

Kader ve kaza ile ilgili toplumda yaygın olan yanlış anlayışları öğrendik.

Allah (c.c.), insanı akıllı bir varlık olarak yaratmış ve ona seçme ve tercihte bulunma imkânı sağlayan irade vermiştir. İnsan, aklını ve iradesini doğru ve sağlıklı bir şekilde kullanmalıdır. Tedbir alması gereken durumlarda önceden tedbirini almalı, yapacağı iş öncesinde elinden gelen her şeyi yapmalıdır. Tercihlerini doğru ve helal dairesinde kullanmalıdır. “Kaderim böyleymiş, ne yapsam boş!” gibi söylemlerle sorumluluktan kurtulamayacağını bilmelidir.

Hız. Musa'nın (a.s.) hayatını öğrendik.

Hız. Musa (a.s.), Yüce Allah'ın (c.c.) insanlara elçi olarak seçtiği kişilerden biridir. İsrailoğullarına peygamber olarak görevlendirilmiştir. Dört büyük ilahi kitaptan biri olan Tevrat, kendisine verilmiştir.

Hız. Musa (a.s.) Mısır'da dünyaya gelmiştir. O dönemde Mısır krallarına **Firavun** adı verilirdi. Allah'ın (c.c.) mucizesiyle Hız. Musa (a.s.) Firavun'un sarayında büyümüştür. Olgunluk çağına kadar burada kaldı. Bir gün şehirde gezerken görmüş olduğu bir kavgayı ayırma sırasında yanlışlıkla bir kişinin ölümüne neden olmuştur. Bu olaydan sonra da Mısır'dan ayrıldı ve Medyen tarafına doğru gitti.

Medyen'de on yıl kadar kaldı ve orada evlendi. Mısır'a geri dönerken yolda kendisine peygamberlik vazifesi verildi ve Firavun'a gitmesi emredildi. Hız. Musa (a.s.), kardeşi Harun'u kendisine yardımcı olması için Yüce Allah'tan (c.c.) istedi. Allah (c.c.) onun isteğini kabul etti. İkisi birlikte Firavun'u tevhide davet ettiler ancak Firavun onların davetini kabul etmedi. Onları öldürmeye kalktı. Hız. Musa ve beraberindekiler Allah'ın (c.c.) izniyle kurtuldular. Firavun ise ordusuyla birlikte onların peşine düştü ve hepsi denizde boğulup gitti.

Ayet el- Kürsî'nin okunuşunu ve anlamını öğrendik.

Okunuşu

Bismillâhirrahmânirrahîm.

Allahü lâ ilâhe illâ hüvel hayyül kayyûm, lâ te'huzühû sinetün velâ nevm, lehû mâ fis semâvâti ve mâ fil ard, men zellezî yeşfeu indehû illâ bi iznih, ya'lemü mâ beyne eydîhim ve mâ halfehüm, ve lâ yühîtüne bi şey'in min ilmihî illâ bimâ şâ', vesia kürsiy-yühüs semâvâti vel ard, ve lâ yeûdühû hizuhümâ, ve hüvel aliyyül azîm.

Anlamı

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Allah kendisinden başka hiçbir ilah olmayandır. Diridir, kayyumdur. Onu ne bir uyuklama tutabilir ne de bir uyku. Göklerdeki her şey, yerdeki her şey onundur. İzni olmaksızın onun katında şefaatte bulunacak kimdir? O, kulların önlerindeki ve arkalarındakileri (yaptıklarını ve yapacaklarını) bilir. Onlar onun ilminden, kendisinin dilediği kadarından başka bir şey kavrayamazlar. Onun kürsüsü bütün gökleri ve yeri kaplayıp kuşatmıştır. (O, göklere, yere, bütün evrene hükmetmektedir.) Gökleri ve yeri koruyup gözetmek ona güç gelmez. O, yücedir, büyüktür.

1. ÜNİTE

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Aşağıdaki ayetlerden hangisi insanın özgürlüğü ile ilgili değildir?

- A) "Biz ona iki yolu (doğru ve eğriyi) göstermedik mi?" (Beled suresi, 10. ayet.)
- B) "İnsanlardan bazıları da vardır ki, inanmadıkları halde Allah'a ve ahiret gününe inandık derler." (Bakara suresi, 8. ayet)
- C) Dinde zorlama yoktur. Artık doğrulukla eğrilik birbirinden ayrılmıştır." (Bakara suresi, 256. ayet.)
- D) "Şüphesiz biz ona doğru yolu gösterdik, ister şükredici olsun ister nankör." (İnsan suresi, 3. ayet.)

2. "Onlar yeryüzünde gezip kendilerinden öncekilerin sonunun nasıl olduğuna bakmazlar mı?...?" (Fatır suresi, 44. ayet.)

Bu ayet aşağıdaki yasalardan hangisiyle ilgilidir?

- A) Fiziksel yasalar
- B) Biyolojik yasalar
- C) Toplumsal yasalar
- D) Kimyasal yasalar

3. "Allah hiç kimseye gücünün üstünde bir şey yüklemeyiz. Herkesin kazandığı ya kendi lehine ya da aleyhinedir..." (Bakara suresi, 286. ayet.)

Bu ayette aşağıdaki kavramlardan hangisi vurgulanmıştır?

- A) Tevekkül
- B) Kaza
- C) Kader
- D) Sorumluluk

HAYAT BOYU ÖĞRENME

4. "Geceyi ve gündüzü, Güneş'i ve Ay'ı yaratan O'dur. Onların her biri bir yörüngede hareket etmektedir. (Enbiyâ suresi, 33. ayet.)

Bu ayette aşağıdakilerden hangisi vurgulanmıştır?

- A) Dünyadaki her şeyi yaratan Allah'tır.
- B) Evrendeki her şey tesadüfen hareket etmektedir.
- C) Evrendeki her şey belli bir düzen ve uyum içindedir.
- D) Gece ile gündüz dünyanın günlük hareketi sonucu oluşur.

5. “Sizden herhangi birinizin sırtına bir bağ odun yükleyip satması, dilenmesinden hayırlıdır.” (Hadis-i Şerif)

Bu hadis-i şerif kader ile ilgili kavramlardan hangisi ile ilişkilendirilebilir?

- A) Rızık B) Başarı
C) Hastalık E) Sağlık

6. Evrendeki her şey, Allah'ın (c.c.) belirlemiş olduğu yasalara uygun olarak hareket etmektedir. Allah'ın (c.c.) evrendeki uyumu sağlamak için koyduğu bu yasalara.....adı verilir.

Yukarıdaki metinde boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Sünnetullah
B) Esmâ-i Hüsnâ
C) Tevekkül
D) Kudret

7. Hz. Musa'nın (a.s.) kendisi gibi peygamber olan kardeşi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hz. Yusuf
B) Hz. Harun
C) Hz. Bünyamin
D) Hz. Süleyman

8. İrade bir şeyi yapıp yapmamaya karar verme gücüdür. Allah'ın iradesi, her şeye hâkim olan, her şeyi içine alan iradedir. Allah'ın istediğini istediği gibi dilemesi ve seçmesi anlamında Allah'ın mutlak ve sınırsız iradesi vardır.

Buna göre Allah'ın (c.c.) sınırsız iradesini ifade eden kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Cüzî irade
B) Âdetullah
C) Kıyam bi nefsihi
D) Küllî irade

9. I. İlim
II. İrade
III. Kudret
IV. Hayat

Yukarıda verilen Allah'ın (c.c.) sıfatlarından hangisi kaderle doğrudan ilişkili değildir?

- A) I B) II
C) III D) IV

10. Aşağıdakilerden hangisi insanın iradesi dışında gerçekleşen hususlardan biridir?

- A) Arkadaş seçimi
B) Meslek seçimi
C) Anne seçimi
D) Eş seçimi

A close-up photograph showing a hand in a blue sleeve pouring white rice from a wooden bowl into another hand held open. The rice is falling into the open hand, creating a small pile. The background is a blurred, light-colored surface.

2. ÜNİTE

ZEKÂT VE SADAKA

ÜNİTE KONULARI

- ▶ İSLAM'IN PAYLAŞMA VE YARDIMLAŞMAYA VERDİĞİ ÖNEM
- ▶ ZEKAT VE SADAKA İBADETİ
- ▶ ZEKAT VE SADAKANIN BİREYSEL VE TOPLUMSAL FAYDALARI
- ▶ BİR PEYGAMBER TANIYORUM: HZ. ŞUAYB (A.S)
- ▶ BİR SURE TANIYORUM: MAUN SURESİ VE ANLAMI

2. ÜNİTE

ZEKÂT VE SADAKA

NELER ÖĞRENECEĞİZ ?

Bu bölümü tamamladığınızda;

1. İslam'ın paylaşma ve yardımlaşmaya verdiği önemi ayet ve hadisler ışığında öğreneceksiniz.
2. Zekât ve sadaka ibadetini ayet ve hadislerle açıklayacaksınız.
3. Zekât, infak ve sadakanın bireysel ve toplumsal önemini fark edeceksiniz.
4. Hz. Şuayb'ın (a.s.) hayatını ana hatlarıyla öğreneceksiniz.
5. Maûn suresinin okunuşunu ve anlamını öğreneceksiniz

ANAHTAR KAVRAMLAR

- Zekat,
- Sadaka,
- İnfak,
- Nisap,
- Öşür.

DÜŞÜNELİM

1. İnsan, başkalarından hiç yardım almadan hayatını devam ettirebilir mi?
2. İslam dinindeki yardım ve dayanışma ile ilgili ibadetler nelerdir?
3. Zekât ve sadaka ibadetinin kişi ve toplum açısından faydaları nelerdir?

1. İSLAM'IN PAYLAŞMAYA VE YARDIMLAŞMAYA VERDİĞİ ÖNEM

İnsan, bir toplum içerisinde doğar ve yaşamını sürdürür. Dünyaya gözlerini açtığı andan itibaren başkalarının yardımına ihtiyaç duyar. İnsan hayatını devam ettirmek için yeme, içme, barınma ve korunma gibi birtakım temel ihtiyaçlarını tek başına karşılayamaz. Bu nedenle insan, yaşamını bir toplumun üyesi olarak yardımlaşma ve paylaşma içerisinde sürdürmek zorundadır.

Yardımlaşma insan için vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Toplumda herkes bir diğerine muhtaçtır. İhtiyaçlarımızı ancak başkalarının yardımıyla karşılayabiliriz. İnsanları yardımlaşmaya teşvik eden Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) bir hadisinde şöyle buyurmuştur: “Müslüman, Müslüman'ın kardeşidir. Ona zulmetmez. Onu düşman eline bırakmaz. Her kim Müslüman kardeşinin bir ihtiyacını giderirse Allah da onun ihtiyacını giderir. Her kim bir Müslüman'ın bir sıkıntısını giderirse Allah da onun kıyamet sıkıntılarından bir sıkıntısını giderir. Her kim dünyada, bir Müslüman'ın (ayıbını) örterse Allah da kıyamet günü onun (ayıbını) örter.” (Müslim, Birr, 58.)

İslam dini insanların yardımlaşma ve dayanışma içinde kardeşçe yaşamalarını ister. Bu yüzden Hz. Muhammed (s.a.v.), Müslümanları bir beden organlarına benzetmiştir; “Müminler birbirlerine merhamet etmekte, birbirlerini sevmekte ve birbirlerini korumakta bir vücudun organları gibidir. Vücudun herhangi bir organı hastalandığında bütün vücut bundan rahatsız olur. Aynı şekilde bir mümin de sıkıntı içinde bulunduğunda, diğer mü-

Görsel 2.1. Yardımlaşma, insani ve İslamî bir gerekliliktir.

minler onun sıkıntısını, derdini ve üzüntüsünü paylaşırlar.” (Buharî, Edeb, 78.) Organlar arasındaki uyum, beden sağlığını sağlar. Toplumun birlik ve beraberliği için de organların uyum ve düzeni gibi bireyler

arasındaki ilişkilerin sağlıklı ve uyumlu olması gerekir. Bu nedenle İslam dini, insanlar arasında yardımlaşma ve dayanışmayı emreder.

Kur'an-ı Kerim'de pek çok ayette insanlara yardımlaşmaları ve dayanışma içinde olmaları emredilmiştir. Bu ayetlerin birinde Yüce Allah (c.c.) şöyle buyurmuştur: “**Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin. Kendiniz için her ne iyilik işlemiş olursanız, Allah katında onu bulursunuz. Şüphesiz Allah bütün yaptıklarınızı görür.**” (Bakara suresi, 110. ayet.) Başka bir ayette de: “**De ki: ...Harcadığınız her şey, ana-baba, akraba, yetimler, yoksullar ve yolda kalmış kişiler içindir. Allah yapacağınız her hayrı (iyiliği) bilir.**” (Bakara suresi, 215. ayet.) buyrulur.

Dinimiz, herkesin kendi durumuna göre yardımlaşma ve dayanışma içinde olmasını tavsiye eder. İnsanları paylaşma ve yardımlaşmaya teşvik eder. Böylece insanı cimrilik ve bencillik tutsağından kurtarıp paylaşmanın verdiği mutluluğa ulaştırmak ister.

Bir gün Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.): “**Her Müslüman'ın sadaka vermesi gerekir.**” buyurdu. Bunu duyanlar bir an için şaşkınlara düştüler çünkü aralarında zengin olmadıkları için mal ile sadaka veremeyenler de vardı. Hemen sordular: (Sadaka verecek mal) Bulamayana ne dersin? Allah Resûlü: “**Eliyle (emek verir) çalışır. Hem kendisi faydalanır hem de sadaka verir.**” buyurdu. Sahabe tekrar, ya buna gücü yetmezse ne dersin? diye sordular. “**İhtiyaç sahibi, darda kalmış ve mazlum kimselere yardımcı olur.**” Sahabe tekrar, ya buna gücü yetmezse ne dersin? diye sorunca Resûlullah: “**İyiliği veya hayrı emreder.**” buyurdu. Bunu da yapmazsa ne dersin? diye dördüncü kez sorunca, “**Kötülükten uzak durur. Bu da bir sadakadır.**” buyurdular. (Müslim, Zekât, 55.)

Müslüman paylaşma ve yardımlaşmaya yakın çevresinden başlamalıdır. Bu konuda bir ayette: “**Allah'a ibadet edin ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayın. Anne babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşına, yolcuya, elinizin altındakilere iyilik edin. Şüphesiz, Allah kibirlenen ve övünen kimseleri sevmez.**” (Nisâ suresi, 36. ayet.) buyrulmaktadır. Dinimiz insana ve topluma faydalı olan hususlarda yardımlaşmayı emrederken zararlı ve kötü olan işler üzerinde yardımlaşmayı yasaklar. Bu konuda Yüce Allah (c.c.) bir ayette şöyle buyurur: “**... İyilik ve takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma) üzere yardımlaşın ama günah ve düşmanlık üzere yardımlaşmayın. Allah'a karşı gelmekten sakının çünkü Allah'ın cezası çok şiddetlidir.**” (Mâide suresi, 2. ayet.)

Görsel 2.2. İslam, paylaşmayı ve yardımlaşmayı emreder.

2. ZEKÂT VE SADAKA İBADETİ

Zekât, sözlükte temizlenme, çoğalma, bereket, gelişme gibi anlamlara gelir. Terim olarak ise zengin Müslümanların yılda bir kez malının veya parasının belli bir miktarını Allah rızası için ihtiyaç sahiplerine vermesidir. Zekât, İslam'ın beş temel esasından biridir. Nitekim Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) bir hadisinde şöyle buyurmuştur: “İslam beş esas üzerine kurulmuştur: Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Resulü olduğuna şahitlik etmek, namazı dosdoğru kılmak, zekât vermek, hacce gitmek ve Ramazan orucunu tutmak.” (Müslim, İman, 21.)

Kur'an-ı Kerim'de zekâtın zorunlu olduğunu belirten pek çok ayet vardır. Bunların birinde “Namazı tam kılın, zekâtı hakkıyla verin, rükû edenlerle beraber rükû edin.” (Bakara suresi, 43. ayet.) buyrulur. Başka bir ayette de; “Onları, ticaret de alışveriş de Allah'ı anmaktan, namaz kılmaktan ve zekât vermekten alıkoymaz. Onlar, kalplerin ve gözlerin allak bullak olduğu bir günden korkarlar.” (Nûr suresi, 37. ayet.) buyrulur zekâtın önemine dikkat çekilmiştir.

Zekât, Müslümanlara Allah'ın (c.c.) bir emridir ancak bir kimsenin zekât vermekle yükümlü olabilmesi için bazı şartlar vardır. Bu şartlar şunlardır:

- * Zekât verecek kişinin Müslüman olması gerekir.
- * Zekât verecek kişinin akıllı ve ergenlik çağına girmiş olması gerekir.
- * Zekât verecek kişinin malını dilediği gibi kullanma ve harcama hakkına sahip olması gerekir.
- * Zekât verecek kişinin dinimizce belirlenen zenginlik ölçüsüne sahip olması gerekir.

Zekât ve fitir sadakası verebilmek, hacca gidebilmek, kurban kesebilmek ve diğer bazı mali ibadetleri yerine getirebilmek için Allah (c.c.) ve Resulü tarafından belirlenen mali yeterlilik ve zenginlik ölçüsüne **nisab** denir. Borçlarının ve temel gereksinimlerinin dışında, sermayesinin üzerinden bir yıl geçmesine rağmen nisap miktarı mala sahip olan kişi dinen zengin sayılır. (MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 282.)

BİLGİ KUTUSU

Temel ihtiyaçlar nelerdir?

Temel ihtiyaç maddeleri insanın hayat ve hürriyetini korumak için muhtaç olduğu şeylerdir. Bir Müslüman'ın kendisi ve ailesinden bakmakla yükümlü olduğu kimselerin yeme, içme, barınma, giyinme, sağlık, eğitim, ulaşım gibi giderleridir. Bu nedenle temel ihtiyaçlar kapsamına giren malların zekâtı verilmez.

Zekâtı verilmesi gereken mallar ve nisab miktarları nelerdir?

Zekâtı verilmesi gereken mallar ve nisab miktarları dinimiz tarafından belirlenmiştir.

Buna göre;

- * **Altın:** Nisab miktarı 80,18 gramdır. Kırkta bir oranında zekâtı verilir.
- * **Nakit para ve ticaret malları:** Nisab miktarı, 80,18 gram altının karşılığıdır. Kırkta bir oranında zekâtı verilir.
- * **Küçükbaş hayvan:** Nisab miktarı kırktır. Zekât oranı kırkta birdir.
- * **Büyükbaş hayvan:** Nisab miktarı otuzdur. Zekât oranı otuzda birdir.
- * **Deve:** Nisab miktarı beştir. Her beş deve için bir koyun ve keçi zekât verilir.
- * **Toprak ürünleri:** Sulama, gübreleme gibi masraflar yoksa onda bir, varsa yirmide bir oranında verilir.
- * **Madenler:** Çıkan maddenin miktarına bakılmaksızın beşte biri oranında zekât verilir.

Altın, gümüş, nakit para, ticaret malları	1/40
Koyun ve keçi	1/40
Sığır ve manda	1/30
Deve	Her beş deve için bir koyun veya keçi
Madenler	1/5
Toprak ürünleri	1/10

Görsel 2.3. Zekâtı verilen mallar

Görsel 2.4. Zekâtı verilen mallar

Görsel 2.5. Zekâtı verilen mallar

Görsel 2.6. Zekâtı verilen mallar

Zekât kimlere verilir?

Zekâtın kimlere verileceği **Tevbe suresinin 60. ayetinde** belirtilmiştir: “Sadakalar (zekâtlar) Allah’tan bir farz olarak ancak yoksullara, düşkünlere, (zekât toplayan) memurlara, gönülleri (İslam’a) ısındırılacak olanlara, (hürriyetlerini satın almaya çalışan) kölelere, borçlulara, Allah yolunda çalışıp cihad edenlere, yolcuya mahsustur. Allah pekiyi bilendir, hikmet sahibidir.” Bu ayette belirlenen zekât verilecek kimseleri şöyle açıklayabiliriz:

* **Yoksullar:** Nisap miktarından daha az malı olan muhtaç kimselerdir. Bunlara fakir de denir.

* **Düşkünler/Miskinler:** Hiçbir malı veya geliri bulunmayan çok zor durumda olan kimselerdir.

* **Zekât toplayan memurlar:** Devlet adına zekâtı toplamakla görevli kimselerdir.

* **Gönülleri İslam’a ısındırılacak olanlar:** Müslüman olmadığı hâlde İslam’a ısındırılmak istenen kimselerdir.

* **Köleler:** Özgürlüğü elinden alınmış kimselerdir.

* **Borçlular:** Borçlu olup nisap miktarından daha az malı bulunan kimselerdir.

* **Allah yolunda olanlar:** İslam’ın yayılması ve öğretilmesi için çaba gösteren kimselerdir.

* **Yolda kalanlar:** Memleketinden uzakta herhangi bir nedenden dolayı parasız ve çaresiz kalan kimselerdir.

Zekât kimlere verilmez?

Zekâtın verilmesinin câiz görülmediği kişi ve gruplar şunlardır:

- * Zenginler,
- * Müslüman olmayanlar,
- * Hz. Peygamberin yakınları,
- * Aile içinde karı koca birbirlerine,
- * Anneye, babaya, büyükbaba ve büyükanneye,
- * Anne ve baba, kendi çocuklarına ve torunlarına zekât veremez.

Zekât verirken dikkat edilmesi gereken bazı durumlar vardır. Bunları şöyle özetleyebiliriz:

- * Zekâtın bir ibadet olduğu unutulmamalı ve yerine getirilirken niyet edilmelidir.
- * Zekât, Allah'ın (c.c) rızasını kazanmak için verilmelidir.
- * İnsanları minnet altında bırakacak ve incitecek davranışlardan kaçınılmalıdır.
- * Zekâtı verilen malın iyi cinsten olmasına özen gösterilmelidir.

* Zekâtın, öncelikli olarak kendilerine zekât verilebilecek akrabaya verilmesinin daha faziletli olduğu unutulmamalıdır.

Görsel 2.7. Zekât, dayanışmaya katkı sağlar.

Zekât verirken dikkat edilmesi gereken durumlarla ilgili Kur'an-ı Kerim'den bazı ayetler şunlardır:

“Mallarını Allah yolunda harcayan, sonra da harcadıklarının peşinden (bunları) başa kakmayan ve gönül incitmeyenlerin, Rableri katında mükâfatları vardır. Onlar için korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de.” (Bakara suresi, 262. ayet.)

“Güzel bir söz ve bağışlama, peşinden gönül kırma gelen bir sadakadan daha hayırlıdır. Allah, her bakımdan sınırsız zengindir, halimdir (hemen cezalandırmaz, mühlet verir).” (Bakara suresi, 263. ayet.)

“Ey iman edenler! Allah'a ve ahiret gününe inanmadığı hâlde malını gösteriş için harcayan kimse gibi, başa kakmak ve incitmek suretiyle, yaptığınız hayırlarınızı boşa çıkarmayın...” (Bakara suresi, 264. ayet.)

“Sadakaları açıktan verirsiniz ne güzel! Fakat onları gizleyerek fakirlere verirsiniz bu, sizin için daha hayırlıdır ve günahlarınızdan bir kısmına da kefarete olur. Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.” (Bakara suresi, 271. ayet.)

Sadaka

Sadaka, Allah (c.c.) yolunda yapılan harcamalar, Allah (c.c.) rızası için fakirlere yapılan karşılıksız yardım ve her türlü iyilik demektir. (MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 315.) Sadaka, Allah (c.c.) rızasını kazanmak için yapılan bir fedakârlıktır. Sadaka, Allah'a (c.c.) olan sadakatin bir işaretidir. Nitekim sadaka veren kişi nimeti verenin ve mülkün gerçek sahibinin Allah (c.c.) olduğunu bilir.

Kur'an-ı Kerim'de sadaka vermeyi teşvik eden pek çok ayet vardır. Bunlardan bazıları şunlardır: “Sadaka veren erkeklere ve sadaka veren kadınlara ve Allah'a güzel bir ödünç verenlere, verdiklerinin karşılığı kat kat ödenir ve onlara değerli bir mükâfat vardır.” (Hâdîd suresi, 18. ayet.) “Herhangi birinize ölüm gelip de: ‘Ey Rabbim! Beni yakın bir zamana kadar geciktirsen de sadaka verip iyilerden olsam!’ demeden önce, size rızık olarak verdiğimiz şeylerden Allah yolunda harcayın.” (Münâfikûn suresi, 10. ayet.)

Sadaka, zekâttan daha kapsamlı bir yardım şeklidir. Sadakada miktar ve zaman sınırlaması yoktur. İnsanlar bu yardımı istedikleri zamanda ve miktarda yapabilirler. Ayrıca sadaka verecek kişinin zengin olması gerekmez. Sadaka sadece mal ile yapılan bir ibadet değildir. Peygamberimiz (s.a.v.) bu konuda şöyle buyurmuştur: “Güneşin doğduğu her gün, insanın bütün eklemleri için sadaka vermesi gerekir. İki kişinin arasını düzeltmen sadakadır. Bir kimseyi kaldırarak hayvanına binmesine yardımcı olman veya eşyasını ona yüklemen sadakadır. Güzel söz de sadakadır. Namaza giderken attığın her adım sadakadır. Yoldaki rahatsızlık veren şeyleri kaldırman sadakadır.” (Müslim, Zekât, 56.)

Sadaka vermek aslında bir şükür ifadesidir. Verilen nimetin devamı için onu diğer insanlar ile paylaşmaktır. Sadaka vermek, bilerek veya bilmeyerek yapılan hataların giderilmesi için değerlendirilmesi gereken iyi bir fırsattır. Peygamberimiz (s.a.v.) bu konuda şöyle buyurur: “...Suyun ateşi söndürdüğü gibi, sadaka da hataları söndürür (ortadan kaldırır)...” (Tirmizî, Cum'a, 79)

Herkesin yararlanacağı cami, okul, yurt ve hastane gibi hayır kurumları yaptırmak veya bu kurumların yapımına katkıda bulunmak da sadakadır. Böyle sadakaya kesintisiz sadaka (**sadaka-i cariyeye**) denir. Bu tür sadakaların sevabı kişi öldükten sonra da devam eder. Peygamberimiz konuyla ilgili şöyle buyurmuştur: “Kişi öldüğü zaman, amel defteri kapanır, ancak üç şey hariçtir: Sadaka-i cariyeye, insanlara yararlı bir ilim, kendisine dua eden hayırlı bir evlat.” (Müslim, Vasıyyet, 14.)

Görsel 2.8. Cami yaptırmak, sadaka-i cariyeye örneklerindedir.

Sadaka çeşitlerinden biri de **fıtır sadakası**dır. Fıtır sadakası, Yüce Allah'ın (c.c.) bize bahşettiği varlığımızın bir şükürü, ramazan ayında oruçluyken istemeden yaptığımız kusurlu davranışlarımızın bir özüdür. Ülkemizde daha çok fitre olarak bilinir. Fıtır sadakasının bayram namazı vaktine kadar verilmesi gerekir. Böylece bu sadaka sayesinde ihtiyaç sahipleri de bayram coşkusuna ortak edilmiş olur.

Temel ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra, nisab miktarı kadar malı bulunanlar kendileri ve bakmakla yükümlü oldukları kimseler için fıtır sadakası verirler. Bu kimselerin fıtır sadakası vermesi vaciptir. Fıtır sadakası olarak verilecek sadakanın miktarı, veren kişinin bir günlük yemek masrafı kadardır.

İnfak, Allah'ın (c.c.) rızasını kazanmak için insanın kendisine verilen malların şükürünün bir gereği olarak Allah'ın (c.c.) emrettiği yerlere harcama yapması, bağışta bulunmasına denir. (MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 170.) İnfak, farz olan zekâtı ve gönüllü olarak yapılan her çeşit hayrı içerir. Kur'an-ı Kerim'de Allah'a (c.c.) samimiyetle inanan müminlerin başlıca özellikleri sayılırken iman ve namazın ardından infak zikredilmiştir: "O kitap (Kur'an); onda asla şüphe yoktur. O, müttakiler (sakınanlar ve arınmak isteyenler) için bir yol göstericidir. Onlar gayba inanırlar, namaz kılarlar, kendilerine verdiğimiz mallardan Allah yolunda harcarlar." (Bakara suresi, 2-3. ayetler.)

Kur'an-ı Kerim'de Yüce Allah (c.c.); "Ey iman edenler! Hiçbir alışverişin, hiçbir dostluğun ve hiçbir şefaatin olmadığı kıyamet günü gelmeden önce, size rızık olarak verdiklerimizden Allah yolunda harcayın (infak edin)..." (Bakara suresi, 254. ayet.) buyurarak infak etmenin önemine dikkat çekmiştir.

OKUMA PARÇASI

"...İsrailoğulları içerisinde cildi alacalı, kel ve kör üç kişi vardı. Allah bunları imtihan etmek istedi ve onlara bir melek gönderdi. Melek, derisi alacalı olan adama geldi ve en çok istediği şeyin ne olduğunu sordu. Adam, güzel görümlü bir cilt istediğini çünkü insanların hâlihazırdaki görüntüsüyle kendisini çirkin bulup ondan iğrendiklerini söyledi. Bunun üzerine melek, adamın vücudunu sıvazladı ve şifa bulan adamın çirkinliği gitti. Ona çok güzel bir renk ve hoş bir görünüm verilmişti. Daha sonra melek ona en çok hangi malı sevdiğini sordu. Hastalıktan kurtulan adam, deveyi sevdiğini söyleyince, ona on aylık gebe bir deve verildi. Melek, devenin onun için hayırlı olmasını temenni ederek adamın yanından ayrıldı.

Melek daha sonra başı kel olan adamın yanına gitti. Ona da en çok istediği şeyin ne olduğunu sordu. O da kendisinden kelliği giderecek, insanların iğrenmelerini ortadan kaldıracak güzel bir saç istediğini söyledi. Melek onun başını sıvazlar sıvazlamaz kellikten eser kalmadığı gibi, çok güzel saçları oluverdi. Bu kez de melek ona en çok hangi malı sevdiğini sordu. O, ineği sevdiğini söyleyince, kendisine gebe bir inek verildi. Melek bu adama da bahşedilen ineğin hayırlı olmasını temenni ederek yanından ayrıldı.

Melek son olarak âmâ olan adamın yanına geldi ve dünyada en çok istediği şeyin ne olduğunu ona da sordu. O, görmeyen gözlerinin açılmasını ve bu sayede insanları görmek istediğini söyledi. Melek adamın gözlerini sıvazladı ve adam görmeye başladı. Ardından da daha öncekilere sorduğu gibi, ona hangi malı çok sevdiğini sordu. Adam koyunları sevdiğini söyleyince, kendisine kuzulu bir koyun verildi.

Bir müddet sonra muzdarip durumda olan bu kişilere bahşedilen hayvanlar yavru buldular ve çoğaldılar. Bu suretle birinin bir vadi dolusu devesi, diğerinin bir vadi dolusu sığırı, ötekisinin de bir vadi dolusu koyunu oldu. Aradan yıllar geçti. Melek, bu üç kişinin karşısına bir kez daha çıktı ama bu sefer onların karşısına çıkma sebebi, nimeti veren Allah'a karşı onları şükür imtihanına tâbi tutmaktı.

Bu amaçla önce cildi alacalı olup da Allah'ın sıhhat ve mal verdiği adamın yanına geldi. Tıpkı onun eski hâli gibi hastalıklı ve yoksul bir insan suretine girmişti. Ona dedi ki: "Ben fakir biriyim. Bütün çarelerim tükendi. Yolculuğu tamamlayabilmem önce Allah'ın inayeti sonra da senin yardımınla mümkündür. Şimdi ben, sana güzel bir renk, güzel bir görünüm ve mal veren Allah rızası için senden bir deve istiyorum. Bu sayede yolculuğumu tamamlayayım ve memleketime ulaşayım."

İnsan suretindeki meleğin isteklerini dinleyen adam, "(İyi ama malımda) hak sahipleri çoktur." diye cevap verince melek ona, "Sanki seni tanır gibiyim. Sen insanların iğrendiği, cildi alacalı olan kişi değil miydin? Fakir olduğun hâlde Allah bu malı mülkü sana vermedi mi?" diye sordu. Meleğin sorularına karşılık adam, "(Hayır) yemin olsun ki bu mal mülk bana atalarımın miras kaldı." dedi. Melek de ona cevaben, "Eğer sen yalan söylüyorsan Allah seni eski hâline döndürsün!" dedi ve oradan ayrıldı.

Sonra kel olan adamın yanına kel bir insan suretinde gitti ve aynı şeyleri söyledi. Bu adam da alacalı adamın yaptığı gibi meleğe yardım etmeyi reddetti. Melek de ona, "Eğer sen bu sözlerinde yalancı isen Allah seni eski hâline döndürsün!" dedi.

Ardından âmâ bir insan suretine girerek eskiden âmâ olan adamın yanına giden melek, ona dedi ki: "Ben gariban bir yolcuym. Yolda kaldım. Önce Allah'ın, sonra senin yardımınla ancak gideceğim yere ulaşabilirim. Şimdi ben, sana görme kabiliyetini bahşeden Yüce Allah'ın rızası için senden bir koyun istiyorum ki ondan istifade ederek gideceğim yere ulaşabileyim."

Meleğin isteği üzerine âmâ olup da Allah'ın sıhhat verdiği adam dedi ki: "Evet ben gerçekten kördüm. Allah bana görme kabiliyetini bahşetti. Fakir idim, beni zenginleştirdi. (İşte koyunlarım!) Dilediğin kadar al. Allah'a yemin ederim ki, bugün Allah rızası için benden alacağın hiçbir şeyde sana sınır koymam." Bunun üzerine melek ona, "Malın senin olsun. Siz imtihan edildiniz. Neticede Allah senden razı oldu, diğer iki arkadaşın ise Allah'ın gazabına uğradılar." dedi. (Buhârî, Ehâdîsu'l-enbiyâ, 51.)

3. ZEKÂT VE SADAKANIN BİREYSEL VE TOPLUMSAL FAYDALARI

Zekât, İslam'ın beş temel esasından biridir. İslam dininde zekât mali ibadetleri simgeler. Zekât her şeyden önce bir ibadettir. Bu ibadeti yerine getiren bir Müslüman, Allah'ın (c.c.) emrine uyarak, O'nun rızasına kavuşmayı dileyerek gönlü huzurla dolar. Allah'ın (c.c.) kendisine verdiği malı ve zenginliği O'nun emrinde ve yolunda harcamanın şükürünü göstermiş olur.

Zekât, toplumsal yardımlaşmayı yaygınlaştırarak yoksulları korur. Zekât, toplumdaki zenginler ile fakirler arasında bir köprüdür. Ayrıca zekât, malın bereketlenmesini ve çoğalmasını sağlar. Bununla ilgili olarak Kur'an'da şöyle buyrulur: “Mallarını Allah yolunda harcayanların durumu, yedi başak bitiren ve her başakta yüz tane bulunan bir tohumun durumu gibidir. Allah, dilediğine kat kat verir. Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.” (Bakara suresi, 261. ayet.)

Görsel 2.9. Zekât İslam'ın köprüsüdür.

Zekât ve sadakanın bireysel, toplumsal pek çok faydası vardır. Müslüman bir kişi zekât sayesinde bencillik ve cimrilik gibi kötü huylardan kurtulmuş, günahlarından da temizlenmiş olur. Kur'an-ı Kerim'de Hz. Peygambere hitaben şöyle buyrulur: “Onların mallarından sadaka al ki, bununla kendilerini (günahlarını) temizlemiş, bununla onları bereketlendirmiş (kendilerini muhlisler mertebesine yükseltmiş) olasın” (Tevbe suresi, 103.ayet.)

Zekât, insan ruhunu hırsa bağlı olarak büyüyen servet hâkimiyetinden kurtarır. Gerçek iyiliğe Allah (c.c.) yolunda harcama yapılarak ulaşılabileceğini öğretir. Bir ayette şöyle buyrulur: “Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz. Her ne harcarsanız Allah onu bilir.” (Âl-i İmrân suresi, 92.ayet.)

Zekât, zengin olan kişilere dünya malının kendilerine geçici bir süre için verilen bir emanet olduğunun bilincini aşlar. Zekât, Yunus Emre'nin: "Mal sahibi mülk sahibi, Hani bunu ilk sahibi? Mal da yalan mülk de yalan, Var biraz da sen oyalan." deyişiyile insanların mala ve mülke karşı bakış açılarının sağlıklı olmasını öğretir.

Zekât sayesinde bencillikten kurtulan, paraya ve mala düşkünlükten temizlenen, dar da kalmışların yardımına koşan Müslümanlar, Peygamberimizin (s.a.v.) ahlakı ile ahlaklanmış olurlar.

Zekât, zenginin sadece kötü huy ve duygularını gidermekle kalmaz, onun malını da başkalarının haklarından temizler. Zenginlerin mallarında yoksul ve muhtaç kimselerin hakkı olduğu Kur'an-ı Kerim'de şöyle belirtilir: "Onların mallarında (yardım) isteyen ve (ifetinden dolayı isteyemeyip) mahrum olanlar için bir hak vardır." (Zâriyât suresi, 19. ayet.)

Zekât toplumdaki ekonomik dengesizlikleri önler. Toplumda sosyal adaletin sağlanmasına katkı sağlar. Zenginler zekât vermekle toplum yararına da çalışmış olurlar çünkü bir ülkede yoksullar çoğaldıkça huzursuzluk, ihtiyaç sahipleri azaldıkça huzur artar. Her zengin Müslüman, malının zekâtını verecek olursa ülkede fakirlik azalır.

ETKİNLİK

"Her iyilik bir sadakadır." (Buhârî, Edeb, 33.)

Bu hadisten hareketle sadaka kapsamına giren davranışları aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Sadaka, Müslüman bir kişinin imanındaki sadakat ve samimiyetin bir delilidir. Peygamberimiz (s.a.v.) "Her iyilik bir sadakadır." (Buhârî, Edeb, 33.) buyurarak sadakaya her Müslüman'ın yapabileceği bütün güzel davranışları kuşatacak bir anlam yüklemiştir. Bu şekilde geniş bir uygulama alanı bulunan sadakalar ahiret yurdu için de en güzel hazırlıktır.

Sadaka, verilen nimetlere karşılık bir şükürdür. Sadaka, belalara ve musibetlere karşı bir kalkandır. Peygamberimizin (s.a.v.) ifadesiyle sadaka: "Rabb'in gazabını söndürür ve kötü bir şekilde ölmeyi önler." (Tirmizî, Zekât, 28) Sadaka ayrıca, toplumsal hayatta sevgi, saygı ve güven ortamını oluşturmada en önemli değerlerden biridir.

İslam dini zekât, sadaka ve infak yoluyla ideal bir toplum oluşturmayı hedefler. İnsanlar arasında ayırım gözetmeden ihtiyacı olan herkese yardım yapılması dinimizin evrensel ilkelerinden biridir. Peygamberimizin (s.a.v.) şu hadisi şerifi Müslümanları infak kültürü oluşturmada teşvik etmiştir: “İnsan ölünce üç şey dışında ameli kesilir: Sadaka-i cariyeye (faydası kesintisiz sürüp giden sadaka), kendisinden faydalanılan ilim ve kendisine dua eden hayırlı evlat.” (Müslim, Vasiyyet, 14.) Bu hadisin müjdesine nail olmak isteyen Müslümanlar hayır işlerine koşmuşlar ve pek çok cami, okul, hastane imarethane gibi kurumları inşa etmişlerdir.

Kur’an-ı Kerim’de Allah (c.c.) yolunda infak etmeyi, fakir, muhtaç ve kimsesizlere yardımda bulunmayı, iyilik yapmada ve takvada yardımlaşmayı ve yararlı işlere yönelmeyi öğütleyen pek çok ayet vardır. Bu ayetler Müslüman toplumlarda vakıf anlayışı ve uygulamasının temelini oluşturmuştur. Hz. Muhammed (s.a.v.) vakıf yapma konusunda Müslümanlara öncü olmuş ve Medine’deki yedi parça arazisini Müslümanlara vakıf olarak bağışlamıştır.

Vakıf kültürü, Selçuklular ve Osmanlılar döneminde sosyal, kültürel ve ekonomik hayata damgasını vurmuştur. Cami, medrese, tekke, zaviye, imarethane, darüşşifa, hamam, çeşme ve daha birçok eser, vakıf kültürünün önemli eserleri olmuştur. Osmanlı’da kurulan vakıflardan bazıları şöyledir: yaşlılara iş vakfı, mürekkep vakfı, yol güvenlik vakıfları, sokak hayvanları vakfı, esirleri kurtarma vakfı, akıl hastalarını müzikle tedavi vakfı, mahalle fakirlerini gözetleme vakfı, konaklama vakfı.

Osmanlılarda infak kültürünün en güzel örneklerinden birisi de sadaka taşlarıdır. Genellikle cami bahçelerinde olmak üzere şehrin her yerinde görülen sadaka taşları, yardımlaşmanın en zarif örneklerinden biridir. Sadaka taşlarının en önemli özelliği, verene alanı birbiriyle muhatap etmeden bir yardımlaşma düzeneği oluşturmasıdır. Bu kültürün en dikkat çeken unsurlardan birisi de ihtiyacı olan kişinin bu taşlarda bulunan paralardan ihtiyacı kadarını alıp geri kalan parayı burada bırakması durumudur.

BİLGİ KUTUSU

“Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz. Her ne harcarsanız Allah onu bilir.” (Âl-i İmran suresi, 92. ayet.)

“Ey iman edenler, rükû edin, secde edin, Rabbinize kulluk edin ve hayır işleyin ki kurtuluşa eresiniz.” (Hac suresi, 77. ayet.)

Görsel 2.10. Çeşmeler, vakıf kültürünün en güzel örneklerindedir.

4. BİR PEYGAMBER TANIYORUM: HZ. ŞUAYB (A.S.)

Allah (c.c.) ilk insan ve aynı zamanda ilk peygamber olan Hz. Âdem'den itibaren son peygamber Hz. Muhammed'e (s.a.v.) kadar her topluma bir peygamber göndermiştir. Kur'an'da adı geçen peygamberlerden biri de Hz. Şuayb'dır.

Hız. Şuayb (a.s.), mensubu olduğu Medyenlilere peygamber olarak gönderilmiştir. Kur'an'da bu durum şöyle ifade edilmiştir: “Medyen halkına da kardeşleri Şu'ayb'ı peygamber olarak gönderdik...” (Araf suresi, 85. ayet.) Medyen; Filistin ile Mısır arasında, Sina Yarımadasının kuzeyindeki (bugünkü Ürdün ve İsrail'in güneyindeki) dağlık bölgeye verilen addır.

Medyen, ticaret yolları üzerinde kurulmuş önemli bir şehirdi. Bu nedenle Medyenlilerin ekonomik faaliyetleri de büyük ölçüde ticarete dayanıyordu ancak ticari hayatta dürüstlük büyük ölçüde kaybolmuş, ölçü ve tartıda hile yapmak son derece yaygınlaşmıştı. Toplumda fitne ve bozgunculuk çok fazlaydı.

Medyen halkı tevhid inancını terk etmiş ve bütünüyle batıl inançlara saplanmışlardı. Ticari faaliyetlerde hilesiz iş yapmıyorlardı. Hız. Şuayb (a.s.) onlara şöyle dedi: “Ey kavim! Allah'a kulluk edin. Sizin için O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. Rabbinizden size açık bir delil gelmiştir. Artık ölçüyü ve tartıyı tam yapın. İnsanların mallarını eksiltmeyin. Düzene sokulduktan sonra yeryüzünde bozgunculuk etmeyin. İnananlar iseniz bunlar sizin için hayırlıdır.” (Araf suresi, 85. ayet.)

Görsel 2.11. Ticaret, hile kabul etmez.

Medyenliler, kendilerini gerçek kurtuluşa çağıran peygamberlerinin davetini dinlemediler. Şehrin ileri gelenleri, insanların Şuayb peygamberle görüşmesini engellemek istediler. Ona giden insanları korkutup ölümle tehdit ettiler. Hız. Şuayb (a.s.) onlara şöyle dedi: “Bir de, tehdit ederek Allah'ın yolundan O'na iman edenleri çevirmek, Allah'ın yolunu eğri ve çelişkili göstermek üzere her yol üstüne oturmayın. Hatırlayın ki, siz az (ve

güçsüz) idiniz de O sizi çoğalttı. Bakın, bozguncuların sonu nasıl oldu? Eğer içinizden bir kısmı benimle gönderilen gerçeğe inanmış, bir kısmı da inanmamışsa artık Allah aramızda hükmünü verinceye kadar sabredin. O, hüküm verenlerin en hayırlısıdır.” (Araf suresi, 86-87. ayetler.)

Hz. Şuayb'ın (a.s.) davetini dinlemeyenler zamanla onu alaya almaya başladılar: “Dediler ki: Ey Şuayb! Atalarımızın taptığı şeylerden yahut mallarımız hususunda dilediğimizi yapmaktan vazgeçmemizi sana namazın mı emrediyor? Oysa sen uyumlu ve akıllı birisin!” dediler.” (Hûd suresi, 87. ayet.) Hz. Şuayb (a.s.) halkının bu tepkisine karşılık olarak: “Dedi ki: Ey kavmim! Eğer benim, Rabbim tarafından (verilmiş) apaçık bir delilim varsa ve O bana tarafından güzel bir rızık vermişse buna ne dersiniz? Size yasak ettiğim şeylerin aksini yaparak size aykırı davranmak istemiyorum. Ben sadece gücümün yettiği kadar ıslah etmek istiyorum fakat başarmam ancak Allah'ın yardımı ile. Yalnız O'na dayandım ve yalnız O'na döneceğim.” (Hûd suresi, 88. ayet.)

Hz. Şuayb (a.s.) gelen tepkilere aldırmadan insanları Allah'a (c.c.) inanmaya davet etti. Medyenliler menfaatlerine zarar vereceğini düşündükleri için Hz. Şuayb'ın (a.s.) bu davetini kabul etmeye bir türlü yanaşmadılar ve onu ölümle tehdit ettiler: “Dediler ki: Ey Şuayb! Söylediklerinin çoğunu anlamıyoruz ve içimizde seni cidden zayıf (aciz) görüyoruz! Eğer kabilen olmasa, seni mutlaka taşıyarak öldürürüz. Sen bizden üstün değilsin.” (Hûd suresi, 91. ayet.)

Hz. Şuayb (a.s.) halkını sürekli olarak bir olan Allah'a (c.c.) kulluk etmeye, ölçü ve tartıda yaptıkları hilelerden vazgeçip ticaretlerinde adil olmaya çağırdı. Medyenlileri inatlarından vazgeçirmeye çalıştı. Hatalarından dönmedikleri takdirde daha önce Allah'a (c.c.) isyan eden başka kavimler gibi cezalandırılacaklarını söyledi ancak Medyen halkı inat ederek Allah'a (c.c.) kulluktan yüz çevirdi. Bu yüzden Allah (c.c.) onları cezalandırdı.

Hz. Şuayb (a.s.) ve ona inananlar Yüce Allah'ın (c.c.) yardımıyla kurtuldu. Kur'an, bu durumu şöyle haber vermektedir: “(Azap) emrimiz gelince, Şuayb'ı ve onunla birlikte iman edenleri, katımızdan bir rahmetle kurtardık. Zulmedenleri ise o korkunç (uğultulu) ses yakaladı da yurtlarında dizüstü çöke kaldılar. Sanki orada hiç yaşamamışlardı.” (Hûd suresi, 94-95. ayetler.)

Görsel 2.12. Adalet ve güven bir toplumun vazgeçilmez unsurlarıdır.

5. Bir Sure Tanıyorum: Maûn Suresi ve Anlamı

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ ۖ فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ ۖ وَلَا
يَحْضُ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ ۖ فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ۖ الَّذِينَ هُمْ عَنْ
صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ۖ الَّذِينَ هُمْ يُرَآؤْنَ ۖ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ ۖ

Okunuşu	Anlamı
Bismillâhirrahmânirrahîm.	Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
1. Eraeytellezî yükezzibu bid-dîn.	1. Dini yalanlayanı gördün mü?
2. Fezâlikellezî yedu'ul yetîm.	2. İşte o, yetimi itip kakar;
3. Velâ yehuddu alâ taâmil miskîn.	3. Yoksulu doyurmaya teşvik etmez;
4. Feveylün lilmusallîn.	4. Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki,
5. Ellezîne hüm an salâtihim sâhûn.	5. Onlar namazlarını ciddiye almazlar.
6. Ellezîne hüm yürâûne	6. Onlar gösteriş yapanlardır,
7. Ve yemneûnel mâûn	7. Ve hayra da mani olurlar.

Maûn suresi Mekke Dönemi'nde inmiştir. Kur'an-ı Kerim'in yüz yedinci suresidir. Adını son ayetinde geçen maûn kelimesinden almıştır. Maûn, yardım ve zekât demektir. Maûn suresinde Allah'ın (c.c.) nimetlerini ve hesap gününü inkâr edenler ile amellerini gösteriş için yapan insanların özellikleri anlatılmıştır.

Surede Allah'a gönülden ibadet etmekle yardımlaşma ve dayanışmanın dindarlıkta birbirinden ayrılmaz oluşu vurgulanmaktadır. Buna göre gerçekten dine inanan ve ahiret sorumluluğu taşıyan insan hem Allah'a (c.c) hem de yaratılmışlara karşı ödevlerinin bilincinde olup bunları tam bir ihlâs ve samimiyetle yerine getiren, kendisi iyilikler yaptığı gibi herkesin de iyilik yapmasına ön ayak olan, yardımlaşma ve dayanışmanın önünü tıkayan değil, aksine gelişip yaygınlaşmasına, bireyselliği aşarak toplumsal ve kurumsal bir yapı kazanmasına katkıda bulunan insandır. İslâm'ın hâkim kılmak istediği gerçek ahlâk ve üstün insanlık işte budur. (Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir, C 5, s. 698.)

ÖZET

Ayet ve hadislerle İslam'ın paylaşma ve yardımlaşmaya verdiği önemi öğrendik.

Toplumun birlik ve beraberliği, huzur ve güveni için bireyler arasındaki ilişkilerin sağlıklı uyumlu olması gerekir. Bundan dolayı İslam dini, insanlar arasında yardımlaşma ve dayanışmayı öğütler. Kur'an-ı Kerim'de pek çok ayette insanlara yardımlaşmaları ve dayanışma içinde olmaları emredilmiştir. Bir ayette: “ ... İyilik ve takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma) üzere yardımlaşın ama günah ve düşmanlık üzere yardımlaşmayın. Allah'a karşı gelmekten sakının...” (Mâide suresi, 2. ayet.) buyrulmaktadır.

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) yardımlaşmanın önemini vurguladığı bir hadisinde şöyle buyurur: “Müminler birbirlerini sevmeye, birbirlerine merhamet etmeye ve şefkat göstermeye bir bedenın organları gibidir. Bedenin bir organı rahatsızlandığında diğerk organlar da uykusuzluk ve yüksek ateşle bu acıya ortak olur.”

Zekât ve sadaka ibadetini ayet ve hadislerle öğrendik.

Zekât, İslam dininin beş temel esasından biridir. Zekât, mal ile yapılan farz bir ibadettir. Zekât, akıllı, ergenlik çağına girmiş zengin Müslümanlara Allah'ın (c.c.) bir emridir. Zekât, toplumsal yardımlaşmayı yaygınlaştırarak yoksulları korumayı sağlar. Zekât, Allah'ın bize vermiş olduğu nimete karşılık bir şükür ifadesidir.

Zekât, zenginlerle fakirler arasında oluşabilecek kıskançlık, kin ve düşmanlık duygularını giderir. Dostluk ve saygı bağlarını kuvvetlendirir. Zekât, insandaki cimrilik ve bencillik gibi kötü huyları yok eder.

Zekât, dinimize göre zengin sayılan Müslümanlara emredilmiştir. Bir kimsenin dinen zengin sayılabilmesi için nisap miktarı mala sahip olması gerekir. Nisap; yeme, içme, giyinme, barınma, eğitim ve sağlık gibi temel ihtiyaçların dışında en az 80,18 gram altın veya ona eş değer mal ya da paraya sahip olmaktır.

Zekât verilecek malın veya paranın bir yıl süreyle sahibinin elinde bulunması gerekir. Ayrıca zekât verecek kişinin borcu da bulunmamalıdır. Zekât; altın, gümüş, nakit para, ticaret malları, küçükbaş ve büyükbaş hayvan, deve, toprak ürünleri ve madenlerden verilir.

Zekâtın kimlere verileceği **Tevbe suresinin 60. ayetinde** belirlenmiştir. “Sadakalar (zekâtlar), Allah’tan bir farz olarak ancak fakirler, düşkünler, zekât toplayan memurlar, kalpleri İslâm’a ısındırılacak olanlarla (özgürlüğüne kavuşturulacak) köleler, borçlular, Allah yolunda cihad edenler ve yolda kalmış yolcular içindir. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.”

Sadaka, Allah (c.c.) rızasını kazanmak için yapılan bir fedakârlıktır. Sadaka, zekâta göre daha kapsamlı bir ibadettir. Kur’an’da sadaka vermeyi teşvik eden pek çok ayet vardır. Bir ayette “Sadaka veren erkeklere ve sadaka veren kadınlara ve Allah’a güzel bir ödünç verenlere, verdiklerinin karşılığı kat kat ödenir ve onlara değerli bir mükâfat vardır.” (Hadîd suresi, 18. ayet.) buyrulurken başka bir ayette de: “Herhangi birinize ölüm gelip de: ‘Ey Rabbim! Beni yakın bir zamana kadar geciktirsen de sadaka verip iyilerden olsam!’ demeden önce, size rızık olarak verdiğimiz şeylerden Allah yolunda harcayın.” (Münâfikûn suresi, 10. ayet.) buyrulmaktadır.

Sadaka ile ilgili Peygamberimizden (s.a.v.) pek çok hadis rivayet edilmiştir. Bu rivayetlerden birkaçı şöyledir: “Her iyilik bir sadakadır.” (Buhârî, Edeb, 33) “Yarım hurma (sadaka) ile bile olsa cehennemden korunun. Eğer bunu da bulamazsanız güzel bir sözle (korunun).” (Müslim, Zekât, 68) “Sadaka, Rabb’in gazabını söndürür ve kötü bir şekilde ölmeyi önler.” (Tirmizî, Zekât, 28)

Sadaka-i cariye; insanın ölümünden sonra da sevabı devam eden sadakadır. Etkisi devam eden kalıcı hayır işleri, öldükten sonra da bu hayırları yapan kimselelere sevap kazandırır. Hz. Peygamber “İnsan ölünce üç şey dışında ameli kesilir: Sadaka-i cariye (faydası kesintisiz sürüp giden sadaka), kendisinden faydalanılan ilim ve kendisine dua eden hayırlı evlat.”(Müslim, Vasiyyet, 14.) buyurmuştur.

Sadaka çeşitlerinden biri de fitır sadakasıdır. Ramazan ayında bayramdan önce verilmesi gereken bir sadakadır. Halk arasında bu sadaka türüne **fitre** de denir. Fıtır sadakası kişi başına verilir. Bir ailedeki bütün bireylerin fitresini aile büyüklerinden biri verir. Fitre miktarı kişinin ekonomik düzeyine, maddi durumuna göre değişir. Fıtır sadakasının miktarı, fitreyi verecek olan kimsenin bir günlük yiyecek masrafı kadardır.

Zekât, infak ve sadakanın bireysel ve toplumsal önemini öğrendik.

Zekât, infak ve sadakanın bireysel ve toplumsal olarak pek çok faydası vardır.

Bu ibadetler sayesinde Müslüman bir kişi bencillik ve cimrilik gibi kötü huylardan kurtulmuş, temizlenmiş olur. Allah (c.c.) ile iletişimini güçlendirir ve imanının tadına varır. Sahip olduklarının şükürünü yerine getirerek Yüce Allah'ın (c.c.) sevgisini kazanır. Kazandığı mallarda ihtiyaç sahiplerinin hakkı olduğunu bilir ve onların haklarını ödediği için malı temizlenerek bereketlenir.

Zekât, infak ve sadaka sayesinde toplumda bulunan ihtiyaç sahipleri kendilerini yalnız hissetmezler. Zekât ekonomik dengesizlikleri önler. Toplumda sosyal adaletin sağlanmasına katkıda bulunur. Toplumda ihtiyaç sahipleri azaldıkça huzur artar.

İnfak, Müslümanlara Allah (c.c.) için fedakârlık yapma bilinci kazandırır. Bu bilinç Müslümanlar tarafından kurumsallaşmış ve vakıf adını almıştır. İslam dinini kabul ettikten sonra Selçuklularda ve Osmanlılarda vakıf kültürünün birçok örneğini görmek mümkündür.

Hız. Şuayb'ın (a.s.) hayatını ana hatlarıyla öğrendik.

Hız. Şuayb (a.s.), Yüce Allah'ın (c.c.) insanlara elçi olarak görevlendirdiği peygamberlerden biridir. Allah (c.c.) her topluma bir peygamber gönderdiğini [Nahl suresinin 36. ayetinde](#) şöyle ifade etmektedir: “[Andolsun ki biz her ümmete, ‘Allah’a kulluk edin, sahte tanrılardan uzak durun’ diyen bir elçi gönderdik...](#)”

Hız. Şuayb (a.s.) Medyen halkına peygamber gönderilmişti. Medyen, ticaret yolları üzerinde kurulan bir şehir olduğu için ekonomik faaliyetleri büyük ölçüde ticarete dayanmaktaydı.

Hız. Şuayb (a.s.), “[Dedi ki: Ey kavmim! Allah’a kulluk edin, sizin ondan başka tanrınız yoktur. Size Rabbinizden açık bir delil gelmiştir; artık ölçüyü, tartıyı tam yapın, insanların eşyalarını eksik vermeyin. Düzeltmesinden sonra yeryüzünde bozgunculuk yapmayın. Eğer inananlar iseniz bunlar sizin için daha hayırlıdır.](#)” (Araf suresi, 85. ayet.)

Medyenliler, kendilerini kurtuluşa çağıran peygamberlerinin davetini kabul etmediler. “[Kavminden ileri gelen kibirliler dediler ki: Ey Şuayb! Seni ve seninle beraber inananları memleketimizden kesinlikle çıkaracağız veya dinimize döneceksiniz.](#)” (Araf suresi, 86. ayet.)

Hız. Şuayb (a.s.), Medyenlileri her zaman Allah'a (c.c.) kulluk etmeye, ölçü ve tartıda yaptıkları hilelerden vazgeçip ticaretlerinde adil olmaya çağırdı ancak Medyenliler inat ederek Allah'a (c.c.) kulluktan yüz çevirdiler. Bu yüzden de Allah (c.c.) onları cezalandırdı. Hız. Şuayb (a.s.) ve ona inananlar Yüce Allah'ın (c.c.) yardımıyla kurtuldular.

Maûn suresinin okunuşunu ve anlamını öğrendik.

Okunuşu

Bismillâhirrahmânirrahîm.

1. Eraeytellezî yükezzibu bid-dîn.
2. Fezâlikellezî yedu'ul yetîm.
3. Velâ yehuddu alâ taâmil miskîn.
4. Feveylün lilmusallîn.
5. Ellezîne hüm an salâtihim sâhûn.
6. Ellezîne hüm yürâûne
7. Ve yemneûnel mâûn

Anlamı: Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

1. Dini yalanlayanı gördün mü?
2. İşte o, yetimi itip kakar;
3. Yoksulu doyurmaya teşvik etmez;
4. Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki,
5. Onlar namazlarını ciddiye almazlar.
6. Onlar gösteriş yapanlardır,
7. Ve hayra da mani olurlar.

2. ÜNİTE

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Aşağıdaki hadislerden hangisi İslam'ın paylaşma ve yardımlaşmaya verdiği önem ile ilgilidir?

- A) Kimse kendi elinin emeğinden daha hayırlı bir rızık yememiştir.
- B) Müslüman, insanların elinden ve dilinden emin olduğu kimsedir.
- C) Her kim Müslüman kardeşinin bir ihtiyacını giderirse Allah da (c.c.) onun ihtiyacını giderir.
- D) Müslümanın Müslümana malı, ırzı (şeref ve namusu) ve kanı haramdır (dokunulmazdır).

2. Zekât ibadeti hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Zengin olan Müslümanlara Allah'ın (c.c.) bir emridir.
- B) Ramazan ayında yerine getirilmesi farz olan bir ibadettir.
- C) Fakirlik ve sosyal adaletsizliğin çözümlerinden biridir.
- D) Allah'ın (c.c.) bize verdiği nimetlere karşılık bir şükür ifadesidir.

3. I. Ticaret malları
II. Toprak ürünleri
III. Kümes hayvanları
IV. Küçükbaş hayvanlar

Yukarıdakilerden hangisi zekâtı verilen mallardan biri değildir?

- A) I B) II C) III D) IV

4. Aşağıdakilerden hangisi zekât ibadetinin yerine getirilmesinde dikkat edilmesi gereken durumlar arasında sayılamaz?

- A) Zekâtı abdestli olarak vermek
- B) Gizli olarak yerine getirmek
- C) Yakın akrabaya öncelik göstermek
- D) Zekâtı verirken gösteriştan uzak olmak

5. Zekât ve fitır sadakası verebilmek; hacca gidebilmek, kurban kesebilmek için Allah (c.c.) ve Resulü tarafından belirlenen mali yeterlilik ile zenginlik ölçüsüdür.

Tanımı verilen kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Takva B) İhlas
C) İnfak D) Nisab

6. Zekâtı verilmesi gereken mallar ve zekât oranları dinimiz tarafından belirlenmiştir.

Buna göre aşağıdaki zekâtı verilmesi gereken mallardan hangilerinin oranları aynıdır?

- A) Madenler – Toprak ürünleri
- B) Altın – Küçükbaş hayvanlar
- C) Deve – Ticaret malları
- D) Deve – Madenler

7. Sadaka ibadeti için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Dinimize göre zengin sayılan Müslümanların sorumluluğudur.
- B) Allah'a (c.c.) sadakatin bir nişanesidir.
- C) Zekâtтан daha kapsamlı bir ibadettir.
- D) Maddi ve manevi her türlü yardımı kapsar.

8. Aşağıdakilerden hangisi Maûn suresinin anlamı içinde yer almaz?

- A) Ceza gününü yalanlayanı gördün mü?
- B) Onlar namazlarını ciddiye almazlar.
- C) Onlar gösteriş için oruç tutarlar.
- D) Ufacık bir şeyi bile ödünç vermezler.

9. Aşağıdakilerden hangisi zekât ve sadakanın toplumsal faydalarından biridir?

- A) İnsanı mala bağımlı olma duygusundan kurtarması
- B) Müslümanın haksız kazancının kirini temizlemesi
- C) İnsanın hayırseverlik duygularını geliştirmesi
- D) İnsanlar arasındaki dayanışmayı güçlendirmesi

10. I. Evde yaptığımız yemekten komşumuza ikram etmek

II. Toplu taşıma araçlarında büyüklere yer vermek

III. Arkadaşımıza ders konusunda yardımcı olmak

Yukarıdaki davranışlar hangi ibadet kapsamında değerlendirilir?

- A) Zekât
- B) Sadaka
- C) Fitre
- D) Sadaka-i cariye

3. ÜNİTE

DİN VE HAYAT

ÜNİTE KONULARI

- ▶ DİN, BİREY VE TOPLUM
- ▶ DİNİN TEMEL GAYESİ
- ▶ BİR PEYGAMBER TANIYORUM: HZ. YUSUF (A.S)
- ▶ BİR SURE TANIYORUM: ASR SURESİ VE ANLAMI

3. ÜNİTE

DİN VE HAYAT

NELER ÖĞRENECEĞİZ ?

Bu bölümü tamamladığınızda;

1. Din, birey ve toplum arasındaki ilişkiyi yorumlayabileceksiniz.
2. İslam dininin temel hedeflerinin neler olduğunu öğreneceksiniz.
3. Hz. Yusuf'un (a.s.) hayatını öğreneceksiniz.
4. Asr suresinin okunuşunu ve anlamını öğreneceksiniz.

ANAHTAR KAVRAMLAR

- Din
- Birey
- Toplum

DÜŞÜNELİM

1. İslam dininin temel gayesi nedir?
2. Dinin birey ve toplum üzerindeki etkileri nelerdir?
3. Hz. Yusuf'un (a.s.) hayatından çıkarılacak temel ilkeler nelerdir?

1. DİN, BİREY VE TOPLUM

Din, sözlük anlamı olarak âdet, yol, gidişat, ceza, mükâfat, hesap, hâkimiyet, boyun eğme, itaat, kulluk, anlamlarına gelir. Terim olarak ise akıl sahibi bireyleri kendi özgür iradeleriyle iyiye ve doğruya yönelten ve onların mutluluğunu amaçlayan ilahî kurallar bütünüdür. İnsani ve ahlaki olgunluğa ulaşmak için tutulacak en doğru yoldur. (MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 59-60.)

Birey, toplumları oluşturan ve düşünsel, duygusal, iradeyle ilgili nitelikleri toplum içinde belirlenen insanların her biri, fert, kişi anlamına gelir. (TDK, Türkçe Sözlük, s.354.)

Toplum, aynı toprak parçası üzerinde bir arada yaşayan ve temel çıkarlarını sağlamak için işbirliği yapan insanların tümü, insan topluluğu, cemiyet anlamına gelir. (TDK, Türkçe Sözlük, s.2369.)

İnsanlar tarih boyunca her zaman yüce ve kudretli bir varlığa güvenme, ona sığınma ve ondan yardım dileme ihtiyacı hissetmişlerdir. Bu sığınma ve güvenme duygusunu da din ile karşılamışlardır. Kutsal kitaplar, bilimsel araştırmalar ve arkeolojik kazılar dinin, tarihin her döneminde var olduğunu ortaya koymuştur. Kur'an-ı Kerim'de de tarihin her döneminde dinin var olduğu şöyle ifade edilmiştir: **“Biz her millete bir peygamber gönderdik...”** (Nahl suresi, 36. ayet.)

İnsandaki inanma ihtiyacı doğustandır yani fitrîdir. İnsanda her zaman yüce ve güçlü bir varlığa güvenme, ona sığınma ve ondan yardım isteme eğilimi vardır. İnsanın dine yönelmesinin fitrî olduğu Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade edilmiştir: **“Sen yüzünü hanif olarak dine, Allah insanları hangi fitrat üzere yaratmış ise ona çevir. Allah'ın yaratmasında bir değişme yoktur. İşte dosdoğru din budur fakat insanların çoğu bilmezler.”** (Rûm suresi, 30. ayet.) Bu konu ile ilgili Hz. Muhammed (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Dünyaya gelen her insan fitrat üzere (tek olan Allah'a inanma eğiliminde) doğar...”** (Buhârî, Cenâiz, 92.)

Görsel 3.1. İnsan, yüce bir varlığa sığınma ihtiyacı hisseder.

İnsan, evrendeki varlıklar içinde yaratılmış en üstün varlıktır. Kendisine akıl ve irade bahşedilen insan, sürekli bir anlam arayışı içinde olmuştur. İnsanlar tarih boyunca “Ben kimim? Niçin yaratıldım? Nereye gideceğim? Dünyanın sonu ne olacak?” gibi sorulara doğru cevaplar bulmaya çalışmışlardır. İnsanın bu tür sorularına en sağlıklı ve doğru cevabı din vermiştir.

Din, insanı hem içten hem dıştan kuşatan, onun düşünce ve davranışlarında kendini gösteren bir disiplindir. Din, yalnızlık, çaresizlik, korkular, kederler, hastalıklar, kayıplar, musibet ve felâketler karşısında insana ümit, teselli ve güven sağlayan sığınak olmuştur. Din, aynı zamanda insanları mukaddes duygu, ortak şuur ve vicdan etrafında birleştirir, toplumları yükseltir ve gelişmesini sağlar. (TDV, İslam Ansiklopedisi, C 9, s.317.)

Din, toplumların barış ve huzur içinde yaşamalarını ister. Toplumların birlik ve beraberlik içerisinde yaşamalarına katkıda bulunur. Din, toplumsal hayatın içinde birlikte yaşamının verdiği hak ve sorumlulukları hatırlatır. Örf, âdet, kanun ve ahlakla birlikte toplum hayatına yön verir.

Din; inanç, ibadet ve ahlak yönüyle toplumu kuşatır. Hem bireyleri hem de toplumları iyiye ve güzele yöneltmek üzere hükümler ortaya koyar. Şefkat, sevgi ve merhametin yaygınlaşmasını sağlayarak toplumlarda mutluluğun oluşmasına vesile olur. Adalet, yardımlaşma, dayanışma, akraba ve komşularla iyi ilişkiler içinde olmayı öğütler. Kur'an'da: “Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlarla yardım etmeyi emreder; hayâsızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.” (Nahl suresi, 90. ayet.) buyrulmaktadır.

BİLGİ KUTUSU

BİR AYET

“İnsanlar tek bir ümmetti. Allah, müjdeciler ve uyarıcılar olarak peygamberler gönderdi ve beraberlerinde, insanların anlaşmazlığa düştükleri şeyler konusunda, aralarında hüküm vermek üzere kitapları hak olarak indirdi. Kendilerine apaçık ayetler geldikten sonra o konuda ancak; kitap verilenler, aralarındaki kıskançlık yüzünden anlaşmazlığa düştüler. Bunun üzerine Allah iman edenleri, kendi izniyle, onların hakkında ayrılığa düştükleri gerçeğe ilettiler. Allah, dilediğini doğru yola iletir.” (Bakara suresi, 213. ayet.)

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki örneklerden hareketle dinin bireye ve topluma katkılarını yazınız.

* İnsanı özgür kılar.

* Akrabalar ve komşularla iyi ilişkiler kurmayı öğretir.

.....
.....
.....

2. DİNİN TEMEL GAYESİ

Yüce Allah (c.c.) din vasıtasıyla insanları ebedî mutluluğa çağırır ve bunun yollarını gösterir. Bu yüzden dinin temel gayesi insanların dünya ve ahiret mutluluğunu sağlamaktır. Bir ayette bu duruma şöyle işaret edilir: “Allah esenlik yurduna çağırıyor. Dileyene (mutluluğa ulaştıracak) doğru yolları gösteriyor.” (Yûnus suresi, 25. ayet.)

İslam dini tüm insanların iyiliğini ister. Bunun için; insanların yararına olan güzel işlerin yapılmasını emreder. İnsanlara zarar veren çirkin işlerden kaçınılmasını ister. Tüm insanların Allah’ın (c.c.) gönderdiği kurallara bağlı kalmalarını tavsiye eder. İnsanların birbirlerine hayır dua etmelerini ve birbirlerinin yararına çalışmalarını ister.

İslam dinine göre insan, hayatını devam ettirebilmesi için bazı temel haklara sahiptir. Söz konusu haklar, Allah’ın (c.c.) kullarına hiçbir ayırım gözetmeden bahşettiği haklardır. Her insan, şerefli ve huzurlu bir hayat yaşayabilmek için bu hak ve özgürlüklere ihtiyaç duyar. Bu haklar, kişiye özel olup gasp edilemez ve bir başkasına devredilemez. Dinin gayelerinden biri de bu hakların korunmasıdır. İslam’ın korunmasına önem verdiği temel haklar; can, nesil, akıl, mal ve din emniyeti olmak üzere beş başlıkta değerlendirilmiştir.

Canın Korunması

“...Her Müslüman’ın bir başka Müslüman’a kanı, malı ve ırzı (iffet ve haysiyeti) haramdır!” (Müslim, Birr ve sıla, 32)

Canın korunması İslam dinine göre en temel haktır. İslam’a göre canın dokunulmazlığı, insanın daha doğmadan önce anne karnında iken kazandığı bir haktır. Bu konu ile ilgili bir ayette şöyle buyrulmaktadır: “Fakirlik korkusuyla çocuklarınızın canına kıymayın! Biz onların da sizin de rızkınızı veririz. Onları öldürmek gerçekten büyük bir günahıdır.” (İsra suresi, 31. ayet.)

İslam'a göre insan hayatı kutsaldır. Bu yüzden insanın kendi canına kıyması veya haksız yere bir insanı öldürmesi yasaklanmıştır. Ayrıca bir canı kurtarmak da bütün insanlığı kurtarmak olarak değerlendirilirken bir cana kıymak ise bütün insanlığı öldürmek kadar büyük bir günah olarak değerlendirilmiştir. Bu konuda Yüce Allah (c.c.) şöyle buyurmaktadır:

Görsel 3.2. İslam'a göre her insanın hayatı kutsaldır.

“ ... Kim bir kimseyi öldürürse bütün insanları öldürmüş gibi olur. Kim de bir can kurtarırsa bütün insanların hayatını kurtarmış gibi olur...” (Mâide suresi, 32. ayet.)

İslam dini kişilerin can güvenliği konusunda birtakım tedbirler almıştır. Bunlardan bazıları; haksız yere kasten adam öldürmenin karşılığında kısas cezasının uygulanması, kan davalarının ve töre cinayetlerinin yasaklanması, intiharın yasaklanması, savaşta kadın, yaşlı çocuk ve din adamlarının öldürülmesinin yasaklanması, düşman askeri de olsa kimseye işkence yapılmamasıdır.

Bireylerin can güvenliğini tehlikeye düşüren önemli sorunlardan biri iş kazalarıdır. Bu konuda öncelikle her insan çalışma hayatındaki kazalara karşı önlemini almalıdır. İslam dini canı kutsal saymış ve koruma altına almıştır. Bizler de Allah'ın (c.c.) bize emanet ettiği bedenimizi her türlü tehlikeden korumalı ve gerekli tedbirleri almalıyız.

Neslin Korunması

Neslin korunması temel hak ve hürriyetlerden biridir. Neslin korunması sağlıklı bir aile kurmakla mümkündür. Bu nedenle İslam dininde aile kurmaya büyük önem verilmektedir. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de: “Aranızdaki bekârları, kölelerinizden ve cariyelerinizden elverişi olanları evlendirin...” (Nur suresi, 32. ayet.) buyurmaktadır.

İslam dini, aile kurumunun temeli olan nikâh üzerinde önemle durmuştur. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bir hadisinde “Nikâh benim sünnetimdir. Kim benim sünnetime uymazsa benden değildir. Evlenin, çoğalın...” (İbn Mâce, Nikâh, 1.) buyurmaktadır.

Hız. Muhammed (s.a.v.), bekâr olanlara evlenip bir aile kurmalarını tavsiye etmiştir. Bir hadisinde şöyle buyurmaktadır: “Ey gençler! Aranızda gücü yeten evlensin. Çünkü evlenmek gözü haramdan korumak ve iffeti muhafaza etmek için en iyi yoldur...” (Buhârî, Nikâh, 3.) Başka bir hadisinde ise; “Sizin en hayırlınız, ailesine karşı en hayırlı olanıdır. Ben de aileme karşı en hayırlı olanıyım.” (İbn Mâce, Nikâh, 50.) buyurarak eşlerin birbirlerine karşı olan sorumluluklarını yerine getirmelerini tavsiye etmiştir.

Görsel 3.3. Aile, toplumun temel taşıdır.

İslam dini neslin korunmasını sağlamak için bazı tedbirler almıştır. Bu tedbirlerin amacı, aile kurumunun şeref ve haysiyetini korumaktır. Bu tedbirlerin ilki, evlilik dışı ilişkinin yasaklanmasıdır. Kur'an-ı Kerim'de bu durum şöyle ifade edilmiştir: “Zinaya yaklaşmayın çünkü o, son derece çirkin bir iştir ve çok kötü bir yoldur.” (İsrâ suresi, 32. ayet.)

İslam dini aileye büyük önem verir çünkü aile, bireyin ilk eğitimini aldığı yerdir. İnsan, iyi ve güzel davranışları ailede öğrenir. Millî ve manevî değerleri, sevgi, şefkat, merhamet, toplum içindeki davranış kuralları vb. ahlaki değerler aile ortamında öğrenilir. Nitekim Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bir hadisinde “Hiçbir baba, çocuğuna güzel terbiyeden daha üstün bir hediye bırakamaz.” (Tirmizi, Birr, 33.) buyurmuştur.

Aklın Korunması

Akıl kelime olarak düşünme, anlama ve kavrama gücü, idrak, iyiyi kötüden ayırt etme yeteneği, düşünce, hafıza, bellek, kavrayış, zekâ anlamlarına gelir. Akıl, sadece insanda var olan; yararlı ile zararlıyı, iyi ile kötüyü, güzel ile çirkinini ayırt etme yeteneğidir. Akıl, insanların tehlikeye düşmesine ve yok olmasına engel olan, insanı insan yapan, onun her türlü eylemine anlam kazandıran ve ilahi emirler karşısında insanın yükümlülük altına girmesini sağlayan, ona düşünme, kavrama ve bilgi elde etme gücü veren bir öz"dür. (MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s.12.)

İslam, akli olmayanları dinî emir ve yasaklardan sorumlu tutmaz. Bu konuda Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: “Şu üç kimseden sorumluluk kaldırılmıştır: Er-genlik çağına gelinceye dek çocuklardan, uyanıncaya kadar uyuyandan, akli dengesi yerinde olmayandan.” (İbn Mâce, Talak, 15.)

Akıl, dinimizce korunması gereken beş temel esastan biridir. Bu nedenle akla zarar veren içki, uyuşturucu ve di-ğ er zararlı maddelerin kullanımı dini-mizce yasaklanmıştır. Kutsal kitabımız Kur’an-ı Kerim, insanın beden ve akıl sağlığına zarar veren şeylerden uzak durulmasını şu ayetlerle ifade etmekte-dir: “Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar), fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir; bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz.

Şeytan içki ve kumar yoluyla ancak aranızda düşmanlık ve kin sokmak; sizi, Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık (bunlardan) vazgeçtiniz değil mi? (Maide suresi, 90-91. ayetler.) Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) bir hadisinde şöyle buyurmuştur: “İçki bütün kötülüklerin anasıdır.” (Nesâî, Eşribe, 44.)

Görsel 3.3. Alkollü içki içmenin zararları(Temsili)

Malın Korunması

Mal, insanın hayatını devam ettirebilmesi için gerekli olan ihtiyaçlardır. İslam’a göre herkes kendi imkân ve ölçüsünde mal ve mülk edinme hakkına sahiptir. İslam’a göre helal dairesinde kalmak şartıyla her bireyin mal edinme ve kazandığı malı harcama hakkı vardır. İslam dini insanları çalışmaya ve üretmeye teşvik eder. Bu konuda Yüce Allah (c.c.) şöyle buyurmuştur: “İnsan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur. Ve çalışması da ileride görülecektir.” (Necm suresi, 39-40. ayetler.) Hz. Muhammed (s.a.v.) de bir hadisinde “Hiç kimse kendi el emeğiyle kazandığından daha hayırlı bir lokma yememiştir...” (Buhârî, Büyû’, 15.) buyurarak insanları üretmeye ve geçimini sağlamak için çalışmaya teşvik etmiştir.

İslam dini, insanın özel mülk edinmesini meşru sınırlar içerisinde kabul eder. İnsanın kazandığı malı onun izni olmadan başka birinin almasını ve kullanmasını yasaklar. Kur'an-ı Kerim'de: “Ey iman edenler! Karşılıklı rızaya dayanan ticaret dışında, mallarınızı aranızda haksızlıkla yemeyin ve kendinizi öldürmeyin. Şüphesiz Allah size karşı çok merhametlidir.” (Nisâ suresi, 29. ayet.) buyrulmaktadır.

Görsel 3.4. İslam, insanları üretmeye ve çalışmaya teşvik etmiştir.

İslam dini, insanların mallarının hile, rüşvet, kumar gibi haksız kazanç yollarıyla ellerinden alınmasını yasaklanmıştır. Kur'an-ı Kerim'de, tartıda hile yaparak haksız kazanç elde edenler kınanmıştır. Bu durum **Mutaffifin suresinin ilk ayetlerinde** şöyle ifade edilmektedir: “Eksik ölçüp noksan yapan hilekârlara yazıklar olsun! Onlar insanlardan alırken ölçüp tarttiklarında tam, onlara vermek için ölçüp tarttiklarında ise eksik ölçer ve tartarlar. Onlar düşünmezler mi ki, tekrar diriltilecekler!” Haksız kazanç elde edilen yollardan biri de rüşvettir. İslam dininde rüşvet olarak alınan ve verilen her şey haramdır. Hz. Muhammed (s.a.v.) bir hadisinde “Rüşvet alan da veren de cehennemdedir.” (Ebû Dâvûd, Akdiye, 4.) buyurarak rüşvetten kaçınılması gerektiğini vurgulamıştır.

Malın korunmasına yönelik uyulması gereken durumlardan biri de hak edilen emeğin noksansız ödenmesidir. Bu konu ile ilgili Kur'an-ı Kerim'de: “İnsanların mallarını ve haklarını eksiltmeyin. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın.” (Şuarâ suresi, 183. ayet.) buyrulmaktadır. Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) de bu konuda şöyle buyurmuştur: “Çalışana ücretini teri kurumadan veriniz.” (İbn Mâce, Ruhûn, 4.)

İslam'a göre haksız kazanç yollarından biri de faizdir. Faiz, malın bereketlenmesine engel olur. İslam dini, faizi haramlar kapsamında saymaktadır. Bu konuda Kur'an'da “Faiz yiyenler, ancak şeytanın çarptığı kimsenin kalktığı gibi kalkarlar. Bu, onların, “Alışveriş de faiz gibidir” demelerinden dolaydır. Oysa Allah alışverişini helal, faizi haram kılmıştır...” (Bakara suresi, 275. ayet.) buyrulur.

2. ETKİNLİK

Malı koruma yollarından biri de israftan kaçınmaktır . İsrafın önlenmesi için ne gibi tedbirler alınmalıdır? Düşüncelerinizi aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

Dinin Korunması

İslam dininin temel kaynakları Kur'an-ı Kerim ve Hz. Muhammed'in (s.a.v.) sünnetidir. Dinin korunması için doğru anlaşılması, doğru anlaşılması için de temel kaynaklardan öğrenilmesi gerekir. Bu nedenle Kur'an ve sünnete dayanmayan din anlayışları kabul edilemez. Bu konuda Hz. Muhammed (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: “Sözlerin en hayırlısı Allah'ın kitabı Kur'an-ı Kerim'dir. Yolların en hayırlısı Muhammed'in yoludur. İşlerin en kötüsü sonradan ortaya çıkarılan bid'atlerdir. Bütün bid'atler de dalalettir.” (Müslim, Cum'a, 43.)

Dinin korunması için dine sonradan girilen ve din olarak algılanan hususlara dikkat etmek gerekir. Hurafe ve batıl inanç olarak adlandırılan bu durumlar dinin özüne zarar vermektedir. Genellikle ruh çağırma, sihir ve büyü olarak karşımıza çıkan bu durumlar bilgi eksikliğinden, merak duygusundan ve gelecekte haberdar olma isteğinden kaynaklanır. Bu tür batıl inanç ve hurafeler insanların sağlam ve sağlıklı bir inanca sahip olmasına engel olurlar. Bu nedenle İslam dini, Kur'an-ı Kerim'den ve Peygamberimizin (s.a.v.) hadislerinden öğrenilmelidir.

BİR HADİS

“Allah'ın koymuş olduğu sınırları gözetenler ile o sınırları çiğneyen kişiler, bir gemideki yolculara benzer. Onlar kendi aralarında kura çekip gemiyi paylaşmışlar ve kimileri geminin üst tarafına, kimilerine de alt tarafına düşmüştü. Geminin alt kısmında bulunanlar, suya ihtiyaç duyduklarında, yukarıdakilerin yanına geliyorlar ve su ihtiyaçlarını orada gideriyorlardı. Bir defasında kendi kendilerine, ‘Biz kendi payımıza düşen alt kısımda bir delik açsak da yukarıdakileri hiç rahatsız etmesek.’ dediler. Eğer yukarıdakiler, alttaki insanları istekleriyle baş başa bırakırlarsa topluca helâk olurlar. Eğer onlara engel olurlarsa hem kendileri hem de diğerleri kurtulur.” (Buhârî, Şirket, 6.)

Kişinin dinî düşüncelerini özgürce ifade etmesi ve dinini istediği gibi yaşaması insanın temel haklarından biridir. Bu konu ile ilgili Peygamberimiz (s.a.v.) zamanında yaşanan bir olay şöyledir: “Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) İslam’a davet amacıyla farklı din mensuplarına mektuplar gönderir. Bu mektuplardan biri de Necran Hristiyanları içindir. Mektubu alan Necranlılar, Medine’ye bir heyet gönderir. Necranlı Hristiyan heyet Peygamber Efendimizle (s.a.v.) görüştüğü sırada ibadetlerini yapmak isterler. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ibadetlerini rahat bir şekilde yapabilsinler diye onlara Mescid-i Nebi içinde bir yer gösterir. Bu görüşme sonunda Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ile Necranlı Hristiyanlar arasında anlaşma yapılır. Bu anlaşmaya göre “ Hiçbir piskopos kendi dinî görev yeri dışına, hiçbir keşiş, içinde yaşadığı manastırından başka bir yere, hiçbir papaz, görevli olduğu kilisenin dışına gönderilmeyecektir.” (Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi, C 1, s.620.)

3. BİR PEYGAMBER TANIYORUM: HZ. YUSUF (A.S.)

Hz. Yusuf (a.s.) Kur’an-ı Kerim’de ismi geçen peygamberlerden biridir. O’nun hayatı Kur’an-ı Kerim’de Yusuf suresinde “kıssaların en güzeli” olarak nitelenir. Hz. Yusuf (a.s.), Hz. Yakub’un (a.s.) on iki oğlundan biridir

Hz. Yusuf’un (a.s.) annesi, kardeşi Bünyamin’i doğururken vefat etmişti. Bu sebeple Yusuf (a.s.) ve Bünyamin öksüz olarak büyümüşlerdi. Anne sevgisinden mahrum kalan bu iki kardeşe Hz. Yakup (a.s.) daha fazla özen gösteriyordu. Ayrıca Hz. Yusuf (a.s.), dürüstlük ve üstün karakteri sebebiyle babasının dikkatini çekmiş ve sevgisini kazanmıştı. Hz. Yakub (a.s.), en küçük çocuğu olması sebebiyle Bünyâmin’i de çok seviyordu.

Hz Yusuf’un (a.s.) ağabeyleri, bu durumdan nefret ediyorlardı ve kardeşlerini kıskanıyorlardı. Bu durumu Kur’an şöyle ifade etmektedir: “... Yusuf ve kardeşi (Bünyamin) babamıza bizden daha sevgilidir. Doğrusu babamız açık bir yanılığ içindedir.” (Yusuf suresi, 8. ayet.)

Hz. Yusuf’un (a.s.) kıssası gördüğü bir rüya ile başlıyor. Hz. Yusuf (a.s.) rüyasını babasına anlatır: “Babacığım! Gerçekten ben (rüyada) on bir yıldız, Güneş’i ve Ay’ı gördüm. Gördüm ki onlar bana boyun eğiyorlardı” demişti. Babası, şöyle dedi: “Yavrucuğum! Rüyanı kardeşlerine anlatma. Yoksa sana tuzak kurarlar çünkü şeytan, insanın apaçık düşmanıdır.” (Yusuf suresi, 4.-5. ayetler.)

Babalarının Yusuf’a olan sevgisini kıskanan kardeşleri aralarında şöyle konuştular: “Yusuf’u öldürün yahut onu ıssız bir yere atın ki babanızın teveccühü yalnız size münhasır olsun...” (Yusuf suresi, 9. ayet.) “İçlerinden biri: Yusuf’u öldürmeyin; onu bir kuyunun dibine bırakın da kafilenin biri onu (yitik olarak) alsın. Eğer yapacaksanız böyle yapın dedi.” (Yusuf suresi, 10. ayet.)

Görsel 3.5. Hz. Yusuf'un (a.s) atıldığı kuyu (Temsilî)

Böylece Yusuf (a.s.) hakkında bir karara vardılar. Bu kararı tatbik için de babalarından gezmeye gitmek bahanesi ile izin alarak Yusuf'u (a.s.) kırlara götürdüler ve onu bir kuyuya attılar. Akşam olunca ağlayarak babalarının yanına geldiler. Aralarında düzenledikleri bir yarış esnasında eşyalarının başında bıraktıkları Yusuf'un (a.s.) kurtlar tarafından yenildiğini söylediler. Yalanlarını ispatlamak için de Yusuf'un (a.s.) gömleğine sürdükleri uydurma bir kan izini de babalarına gösterdiler. Babaları onlara şöyle dedi: "...Hayır! Nefisleriniz sizi aldatıp böyle bir işe sürükledi. Artık bana düşen, güzel bir sabırdır. Anlattıklarınıza karşı yardımı istenilecek de ancak Allah'tır." (Yusuf suresi, 18. ayet.)

Yusuf (a.s.) kuyudayken bir kervan çıkageldi. Kuyudan su almak istediler. Hz. Yusuf (a.s.) kuyuya sarkıtılan kovayla birlikte kuyudan çıktı. Kervancılar kuyudan çıkan bu çocuğu bir ticaret malı olarak saklayıp ucuz bir fiyata sattılar. Mısır'da varlıklı bir kişi Hz. Yusuf'u (a.s.) köle olarak satın aldı ve O'nu karısına hediye etti.

Yüce Allah'ın (c.c.) yardımı ve himayesi sayesinde Yusuf (a.s.) tehlikelerden kurtularak Mısır'ın ileri gelen devlet adamlarından birinin evinde köle olarak yaşamaya başladı. Kur'an'da bu durum şöyle anlatılır: "...İşte böylece biz Yusuf'u o yere (Mısır'a) yerleştirdik ve ona (rüyadaki) olayların yorumunu öğretelim diye böyle yaptık. Allah işinde galiptir fakat insanların çoğu bunu bilmezler." (Yusuf suresi, 21. ayet.)

Hz. Yusuf, evinde kaldığı üst düzey devlet adamının yanında iyi eğitim gördü bilgisini ve görgüsünü artırdı. Olgunluk çağına erişince Yüce Allah (c.c.) ona, hikmet ve ilim verdi. Bu sırada uğradığı bir iftira nedeniyle zindana atıldı. Zindanda insanları bir olan Allah'a (c.c.) davet ederek şöyle diyordu: “Ey zindan arkadaşlarım! Ayrı ayrı ilâhlar mı daha iyidir, yoksa mutlak hâkimiyet sahibi olan tek Allah mı? Siz Allah'ı bırakıp; sadece sizin ve atalarınızın taktığı birtakım isimlere (düzmece ilâhlara) tapıyorsunuz. Allah, onlar hakkında hiçbir delil indirmemiştir. Hüküm ancak Allah'a aittir. O, kendisinden başka hiçbir şeye tapmamanızı emretmiştir. İşte en doğru din budur fakat insanların çoğu bilmezler.” (Yusuf suresi, 39-40. ayetler.)

Görsel 3.6. Hz. Yusuf (a.s) kaldığı zindan (Temsili)

Hz. Yusuf (a.s.), Allah'ın (c.c.) kendisine bildirmesi sayesinde rüyaları yorumlayabiliyordu. Zindandaki arkadaşları gördükleri rüyaların Yusuf'un (a.s.) söylediği gibi çıktığına şahit oluyorlardı.

Mısır kralı bir gün rüyasında yedi zayıf ineğin yedi semiz ineği yediğini ve yedi yeşil başakla yedi kuru başak gördü. Kral gördüğü rüyadan etkilenip korktu. Bunun üzerine ülkesindeki rüya yorumcularını toplayıp, rüyayı onlara anlattı fakat yorumcular rüyayı yorumlamaktan âciz kaldılar.

Hz. Yusuf'un (a.s.) zindan arkadaşlarından olup daha önce kurtulan bir kişi krala Hz. Yusuf'un (a.s.) çok iyi rüya yorumladığını bildirdi. Kral, rüyasının yorumunu açıklaması için bir görevliyi Hz. Yusuf'un (a.s.) yanına gönderdi.

Hz. Yusuf (a.s.) yedi sene bolluk olacağını, peşinden gelen yedi senenin ise kıtlıkla geçeceğini söyledi. Bu yorumu çok beğenen hükümdar, aynı zamanda Hz. Yusuf (a.s.) hakkında edindiği bilgilerden onun yüksek karaktere sahip olduğunu anladı ve onu devletinde yüksek bir makama getirdi. Maliyenin yönetimini ona teslim etti ve tam yetki verdi ancak Yusuf (a.s.) kendisine atılan iftira açığa çıkmadan görevi kabul etmeyeceğini bildirdi. İftiracı suçunu itiraf edince hazinenin sorumluluğunu kabul etti.

Hz. Yusuf (a.s.) gereken tedbiri alarak bolluk yıllarında tarıma önem verdi, üretimi arttırdı, ihtiyaç fazlası ürünleri depoladı. Nihayet kıtlık yılları geldi. Bu sefer depolanmış olan ürünleri yemeye ve ihraç etmeye başladılar. Uzun süren kuraklık ve kıtlık Hz. Yusuf'un (a.s.) babasının memleketi olan Ken'an bölgesini de etkiledi. Dolayısıyla Hz. Yusuf'un (a.s.) kardeşleri de erzak satın almak üzere Mısır'a, Hz. Yusuf'un (a.s.) yanına geldiler.

Hz. Yusuf (a.s.) onları tanımıştı ama onlar kardeşlerini tanımamışlardı. Hz. Yusuf (a.s.), kendini ağabeylerine tanıttınca kusurlarını itiraf edip özür dilediler. O da onları bağışladığını bildirdi ve ailesinin tamamını Mısır'a davet etti.

Hz. Yakup ve ailesi Mısır'a geldiği zaman Hz. Yusuf (a.s.) : **“Ana babasını tahtın üzerine çıkardı. Hepsi ona (Yusuf'a) saygı ile eğildiler. Yusuf dedi ki: “Babacığım! İşte bu, daha önce gördüğüm rüyanın yorumudur. Rabbim onu gerçekleştirdi. Şeytan benimle kardeşlerimin arasını bozduktan sonra; Rabbim beni zindandan çıkararak ve sizi çölden getirerek bana çok iyilikte bulundu. Şüphesiz Rabbim, dilediği şeyde nice incelikler sergileyendir. Şüphesiz O, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.”**

(Yusuf suresi, 100. ayet.)

3. ETKİNLİK

Hz. Yusuf'un (a.s.) kıssasından çıkaracağınız ilkeleri aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

BİLGİ KUTUSU

Hz. Yusuf'un (a.s.) Duası

“Ey rabbim! Bana iktidar verdin ve bana rüyaların yorumunu da öğrettin. Ey gökleri ve yeri yaratan! Dünyada da ahirette de beni yönetip himaye eden sensin. Müslüman olarak canımı al ve beni iyi kulların arasına kat!” (Yusuf suresi, 101. ayet.)

4. BİR SURE TANIYORUM: ASR SURESİ VE ANLAMI

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالْعَصْرِ
إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ
إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ

Okunuşu	Anlamı
Bismillâhirrahmânirrahîm.	Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
1. Vel asr.	1. Andolsun zamana ki
2. İnnel insane le fi husr.	2. İnsan gerçekten ziyan içindedir.
3. İllellezine âmenû ve amilü's sâlihâti ve tevâsav bi'l hakkı ve tevâsav bi's sabr.	3. Ancak, iman edip de sâlih ameller işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler, birbirlerine sabrı tavsiye edenler başka (onlar ziyanda değillerdir).

Sure adını birinci ayette geçen ve “zaman, çağ, ikinci vakti” gibi anlamlara gelen asr kelimesinden almıştır. Surenin başında zamana yemin edilerek onun insan hayatındaki yerine ve önemine dikkat çekilmiştir.

Surede zamanı iyi değerlendirmeyen insanın sonunun, “hüsrân” (ziyan) olacağı hatırlatılmıştır. Burada “ziyan”la ahiret azabı kastedilmiştir çünkü zamanı ve ömrü boşa geçirmiş insan için en büyük ziyan odur.

Surede bu ziyandan ancak şu dört özelliğe sahip olanların kurtulacağı ifade edilmiştir:

- 1) Samimi bir şekilde iman etmek
- 2) İyi işler yapmak, yani din, akıl ve vicdanın emrettiklerini yerine getirmek, yasakladıklarından kaçınmak
- 3) Hakkı tavsiye etmek
- 4) Sabrı tavsiye etmek

(Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir, C 5, s. 682-683.)

ÖZET

Dinin birey ve toplum hayatındaki yeri ve önemini öğrendik.

Din, birey ve toplumu iyiye ve güzele yöneltmek üzere hükümler ortaya koyar. İnsanların barış ve huzur içinde yaşamalarını ister. Din, emirler, tavsiyeler ve öğütlerle insanın bireysel ve toplumsal hayatını kendi yararına olacak şekilde düzenler.

Din, bireyin bir varlığa sığınma ve bağlanma ihtiyacını giderir. İnsanı, dünya ve ahiret mutluluğuna yöneltir. Din, akrabalar ve komşularla iyi ilişkiler kurmayı önerir. Din, Allah'a (c.c.) kulluk etmeyi ve insanlara saygılı olmayı ister.

İslam dininin temel gayesinin neler olduğunu öğrendik.

İslam dininin temel gayesi insanların dünya ve ahiret mutluluğunu sağlamaktır. Bu konu ile ilgili bir ayette Yüce Allah (c.c.) şöyle buyurur: “Allah esenlik yurduna çağırıyor. Dileyene (mutluluğa ulaştıracak) doğru yolları gösteriyor.” (Yûnus suresi, 25. ayet.)

İslam dininin gayelerinden biri de insanın temel haklarının korunmasıdır. Bu haklar doğuştan olup herkesin sahip olduğu haklardır. İslam'ın korunmasına önem verdiği temel haklar; can, nesil, akıl, mal ve dinin korunmasıdır.

Canın korunması İslam dinine göre en temel haktır. İslam bireyin yaşama hakkını henüz anne karnında iken güvence altına almıştır. İslam'a göre insan hayatı kutsaldır. Bir canı kurtarmak bütün insanlığı kurtarmak gibidir. Bir cana kıymak ise bütün insanlığı öldürmek kadar büyük bir günah olarak değerlendirilmiştir.

Neslin korunması sağlıklı bir aile kurmakla mümkündür. Bu nedenle İslam dini, aile kurumunun temeli olan nikâh üzerinde önemle durmuştur. Kur'an-ı Kerim'de evlilik ve aile ile ilgili kurallar ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

İslam dini, insanın akıl sağlığına zarar veren şeylerden uzak durulmasını istemiştir. Bu nedenle akla zarar veren içki, uyuşturucu ve diğer zararlı maddelerin kullanımını yasaklamıştır.

Malın korunması; mülkiyet, ekonomik haklar, üretmek, sahip olmak, satmak ve tüketmek ile ilgili hakları kapsar. İslam'a göre herkes kendi imkân ve gücü ölçüsünde mülk edinme hakkına sahiptir.

Her bireyin çalışıp emek sarf ederek meşru yollardan elde ettiği mallarına sahip çıkma ve kazandığı malı harcama hakkı vardır.

Dinin korunmasında gözetilmesi gereken en önemli husus, dini sağlam ve doğru bilgi kaynaklarından öğrenmektir. İslam dininin temel kaynakları Kur'an-ı Kerim ve Hz. Muhammed'in (s.a.v.) sünnetidir. Dinin korunması için doğru anlaşılması, doğru anlaşılması için de temel kaynaklardan öğrenilmesi gerekir.

Hz. Yusuf'un (a.s.) hayatını öğendik.

Hz. Yusuf (a.s.), kendisi gibi bir peygamber olan Hz. Yakup'un (a.s.) oğludur. Hz. Yusuf (a.s.) Kur'an-ı Kerim'de adı geçen peygamberlerden biridir. Kur'an-ı Kerim'de kendi adıyla anılan surede onun kıssası "kıssaların en güzeli" olarak nitelenir.

Hz. Yusuf'un (a.s.) annesi, kardeşi Bünyamin'i doğururken vefat etmişti. Bu sebeple Yusuf (a.s.) ve Bünyamin öksüz olarak büyümüşlerdi. Bu yüzden Hz. Yakup (a.s.) bu iki yavrusuna daha fazla özen gösteriyordu. Diğer kardeşler bu durumu kıskanıyorlar hatta Hz. Yusuf'tan (a.s.) nefret ediyorlardı. Onu ortadan kaldırarak babalarının sevgisini tekrar üzerlerine çekmek istiyorlardı.

İlk başta onu öldürmeyi düşündüler ancak içlerinden birisi onu öldürmeyip kuyuya atmayı önerdi. Gezintiye çıktıkları bir gün onu kuyuya attılar. Yoldan geçen bir kervan kuyudan su çekerken onu kuyudan çıkardı. Onu köle olarak sattılar. Hz. Yusuf'u (a.s.) satın alan kişi Mısır'ın devlet adamlarından biriydi. Hz. Yusuf (a.s.) burada kalırken uğradığı bir iftira nedeniyle hapse atıldı.

Yüce Allah (c.c.) tarafından kendisine rüyaların yorumu öğretilmişti. Mısır kralının gördüğü rüyayı yorumladı. Bu yorumu çok beğenen kral onu devlet yönetimine aldı. Çevre bölgelerde yaşanan kıtlık nedeniyle Mısır'dan erzak almaya gelen kardeşlerini Hz. Yusuf (a.s.) tanıdı. Onlara kendini tanıttı. Onlar yaptıklarından dolayı çok pişman olduklarını söyleyince Hz. Yusuf (a.s.) onları affetti. Anne ve babasını Mısır'a davet etti ve hep birlikte burada yaşamaya başladılar.

Asr suresinin okunuşunu ve anlamını öğrendik.

Okunuşu

Bismillâhirrahmânirrahîm.

1. Vel asr.
2. İnnel insane le fi husr.
3. İllellezine âmenû ve amilü's sâlihâti ve tevâsav bi'l hakkı ve tevâsav bi's sabr.

Anlamı

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

1. Andolsun zamana ki
2. İnsan gerçekten ziyan içindedir.
3. Ancak, iman edip de sâlih ameller işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler, birbirlerine sabrı tavsiye edenler başka (onlar ziyanda değillerdir).

3.ÜNİTE

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Din hakkında aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Akıl sahibi insanlara hitap eder.
- B) İlahi kurallar bütününden oluşur.
- C) İnsanların mutluluğunu amaçlar.
- D) İnsanın maddi ihtiyaçlarından biridir.

2. İnsan, Yüce Allah (c.c.) tarafından bildirilen tevhid inancını benimsemeye yatkın olarak yaratılmıştır. İnsanlık tarihi incelendiğinde, her dönemde ve her yerde inanan insan ve din gerçeği ile karşılaşmıştır.

Bu metnin ana düşüncesi aşağıdaki kavramlardan hangisiyle ifade edilir?

- A) İhsan
- B) Fitrat
- C) Takva
- D) Adalet

3. I. İnsanın hayatını anlamlandırmak
II. Toplum hayatında sorunların çıkmasına engel olmak
III. İnsanın maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamak
IV. İnsanı ve toplumu muasır medeniyet seviyesine çıkarmak
Yukarıdakilerden hangisi dinin amaçlarından biridir?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

4. Aşağıdakilerden hangisi dinin bireysel ve toplumsal faydaları arasında gösterilemez?

- A) Sıkıntılara karşı insanın direncini arttırması
- B) İnsanları iyi ve güzel olan şeylere yönlendirmesi
- C) Toplumsal statünün belirginleşmesini sağlaması
- D) Toplumun barış ve huzur içinde yaşamasına katkı sağlaması

5. • Kan davalarının ve töre cinayetlerinin yasaklanması
• Düşman askeri de olsa kimseye işkence yapılmaması
• Kasten adam öldürmenin karşılığında kısas cezasının uygulanması
• Savaşta kadın, yaşlı çocuk ve din adamlarının öldürülmesinin yasaklanması

Yukarıda verilenler İslam dininin korunmasını hedeflediği haklardan hangisiyle daha çok ilgilidir?

- A) Neslin korunması
- B) Canın korunması
- C) Aklın korunması
- D) Dinin korunması

6. “Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar), fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir; bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz. Şeytan içki ve kumar yoluyla ancak aranızda düşmanlık ve kin sokmak; sizi, Allah’ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık (bunlardan) vazgeçtiniz değil mi?” (Maide suresi, 90-91. ayetler.)

Bu ayetler İslam’a göre korunması gereken temel ilkelerden hangisiyle ilişkilendirilebilir?

- A) Neslin korunması
- B) Dilin korunması
- C) Aklın korunması
- D) Dinin korunması

7. **Neslin korunmasıyla ilgili olarak aşağıda verilen ifadelerden hangisi yanlıştır?**

- A) Neslin korunması toplumun devamı için bir zorunluluktur.
- B) İslam dini neslin korunması kapsamında nikâha önem vermiştir.
- C) Neslin korunabilmesi sağlıklı bir aile kurmakla mümkündür.
- D) Neslin korunması akıl sağlığına zarar veren şeylerden uzak durulmasıyla mümkün olur.

8. **Hz. Yusuf’un (a.s.) hayatı Kur’an-ı Kerim’de aşağıdakilerden hangisiyle ifade edilir?**

- A) Kıssaların en güzeli
- B) Cennetin efendisi
- C) Sabır timsali
- D) En uzun kıssa

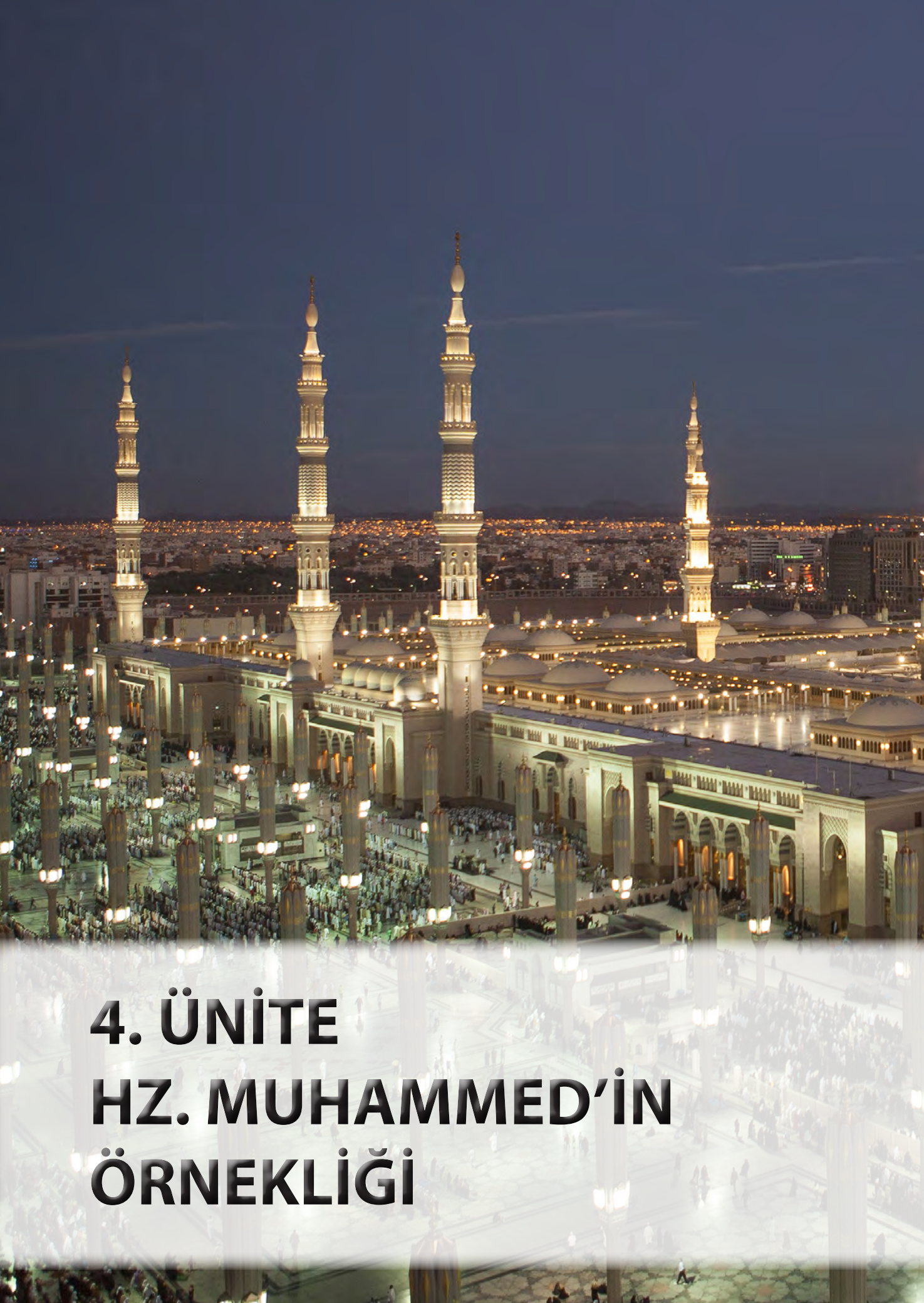
9. **Hz. Yusuf’un (a.s.) zindana atılmasının sebebi aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Hırsızlık yapması
- B) İftiraya uğraması
- C) Yalancı şahitlik yapması
- D) Kralın emrini yerine getirmemesi

10. **Asr suresinde dinî sorumlulukların temelini oluşturan ilkelerden bahsedilmektedir.**

Aşağıdakilerden hangisi bu ilkelerden biri değildir?

- A) İman sahibi olmak
- B) Salih amel işlemek
- C) Kur’an’ı ezbere bilmek
- D) İnsanlara hakkı tavsiye etmek

4. ÜNİTE

HZ. MUHAMMED'İN

ÖRNEKLİĞİ

ÜNİTE KONULARI

- ▶ HZ. MUHAMMED'İN (S.A.V.) DOĞRULUĞU VE GÜVENİLİR KİŞİLİĞİ
- ▶ HZ. MUHAMMED'İN (S.A.V.) MERHAMETLİ VE AFFEDİCİ OLUŞU
- ▶ HZ. MUHAMMED'İN (S.A.V.) İSTİŞAREYE ÖNEM VERMESİ
- ▶ HZ. MUHAMMED'İN (S.A.V.) DAVASINDAKİ CESARET VE KARARLILIĞI
- ▶ HZ. MUHAMMED'İN (S.A.V.) HAKKI GÖZETMEDEKİ HASSASİYETİ
- ▶ HZ. MUHAMMED'İN (S.A.V.) İNSANLARA DEĞER VERMESİ
- ▶ BİR SURE TANIYORUM: KUREYŞ SURESİ VE ANLAMI

4. ÜNİTE

HZ. MUHAMMED'İN ÖRNEKLİĞİ

NELER ÖĞRENECEĞİZ ?

Bu bölümü tamamladığınızda;

1. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) doğruluğu ve güvenilir kişiliği ile peygamberlerin özellikleri arasında ilişki kuracaksınız.
2. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) merhametli ve affedici oluşunu örneklerle öğreneceksiniz.
3. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) istişareye verdiği önemi ortaya koyan örnek olaylardan hareketle gündelik hayatla ilgili çıkarımlarda bulunacaksınız.
4. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) cesaret ve kararlılığını örnek olaylarla açıklayacaksınız.
5. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hakkı gözetmedeki hassasiyetine örnekler vereceksiniz.
6. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) insana verdiği değeri örneklerle açıklayacaksınız.
7. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) örnek davranışlarının toplumsal hayattaki önemini öğreneceksiniz.
8. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hikmetli söz ve davranışlarıyla insanları iyiye ve güzele yönlendirdiğini örneklerle öğreneceksiniz.
9. Kureyş suresinin okunuşunu ve anlamını öğreneceksiniz.

ANAHTAR KAVRAMLAR

- Üsve-i hasene
- Emanet
- Sıdk
- Azim

DÜŞÜNELİM

1. Bir insanda bulunması gereken ahlaki özellikler nelerdir?
2. Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ahlaki özellikleri nelerdir?
3. Peygamberimizin örnek davranışlarının İslam dininin yayılmasında nasıl bir etkisi olmuştur?

1. HZ. MUHAMMED'İN (S.A.V.) DOĞRULUĞU VE GÜVENİLİR KİŞİLİĞİ

Yüce Allah (c.c.) her millete mesajlarını iletmesi için bir peygamber göndermiştir. Hz. Muhammed de (s.a.v.) Yüce Allah'ın (c.c.) emir ve yasaklarını insanlara bildirmek için seçip görevlendirdiği son peygamberdir. Bütün peygamberler insanları Allah'a (c.c.) kulluk edip sahte tanrılardan uzak durmaya çağırmışlardır.

Allah (c.c.) tarafından görevlendirilen peygamberler birer insandır. Onlar, Allah'ın (c.c.) insanlar için seçtiği, her hareketleriyle insanlara örnek ve rehber olan elçilerdir. Bu yüzden her peygamberde insan olmanın da ötesinde birtakım sıfatlar vardır. Bu sıfatlar onların görevlerini yapabilmeleri için gerekli ve zorunlu sıfatlardır. Bunlar; doğruluk, güvenilirlik, emaneti korumak, akıllı ve zeki olmak, günah işlememek, Allah'tan (c.c.) aldığı mesajları değiştirmeden insanlara ulaştırmaktır.

Peygamberler, sahip oldukları bu niteliklerle insanlar için en güzel örnektir. Hz. Muhammed (s.a.v.) de diğer peygamberler gibi üstün ahlaki nitelikleriyle insanlara en güzel örnek olmuştur. Onun bu özelliği Kur'an'da şöyle ifade edilmiştir: **“Andolsun, Allah'ın Resulünde sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır.”** (Ahzâb suresi, 21. ayet.) Kur'an'ın ilk muhatabı olan Hz. Muhammed (s.a.v.) sözleri ve davranışlarıyla Müslümanlara en güzel örnek olmuştur. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) bu güzel örnekligi Kur'an-ı Kerim'de **“üsve-i hasene (güzel örnek)”** kavramıyla ifade edilir.

Peygamberlerin sıfatlarından biri olan sıdk; doğruluk, doğru sözlülük, samimi davranış, içtenlik anlamlarına gelir. Doğruluk, söz ile davranışların birbirine uyması, kişinin olduğu gibi görünüp görüldüğü gibi olması durumudur. Özü sözü bir olan Hz. Muham-

BİLGİ KUTUSU

Üsve-i hasene

1. En güzel örnek.
2. Hz. Peygamber'in örnek ahlakıyla ahlaklanarak başkalarına da örnek olma.
3. İnanç, ibadet, ticaret, eğitim, öğretim ve ahlak başta olmak üzere hayatın her alanında Müslümanların kendilerine örnek almaları gereken tek ve en güzel model anlamında Hz. Muhammed'in sıfatı. (MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 374)

med (s.a.v.) hayatı boyunca asla yalan söylememiş ve yaşamı boyunca doğruluktan ayrılmamıştır.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) doğru sözlü olduğunu kendisine iman etmeyenler dahi itiraf ederlerdi. Nitekim Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) bir gün Mekkelileri İslam'a davet etmek için Safa tepesindeki yüksekçe bir yere çıkıp onlara şöyle seslendi: “**Şu vadinin arkasında size saldırmak isteyen süvari birlikleri var desem bana inanır mısınız?**” Mekkeliler hep bir ağızdan, “Evet, inanırız. Biz senin bu güne kadar yalan söylediğini hiç görmedik.” diye karşılık verdiler. Bu olay bizlere, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamber olarak görevlendirilmeden önce doğruluktan hiç ayrılmadığını ve en ufak bir dünyalık için dahi yalan söylemediğini göstermektedir.

Hz. Muhammed (s.a.v.), Yüce Allah'ın (c.c.) “**Emrolunduğun gibi dosdoğru ol!**”(Hûd suresi, 112. ayet.) emrine uyararak ömrünün her safhasında dosdoğru bir hayat yaşamıştır. Bu konuda arkadaşlarına “**Allah'a inandım de, sonra dosdoğru ol!**” (Müslim, İman, 38.) tavsiyesinde bulunmuştur. Bu sözüyle dosdoğru olmayı, Allah'a (c.c.) imandan hemen sonra dile getirmesi ve doğrulukla Allah'a (c.c.) iman arasında bağlantı kurması dikkat çekicidir.

Görsel 4.1. Gül, Hz. Muhammed'i (s.a.v.) temsil eder.

Hz. Muhammed, yalan konusunda çok hassastı. İnsanları yalandan ve yalana götürebilecek her türlü davranıştan sakındırırdı. Nitekim bir defasında Peygamberimiz (s.a.v.), bir annenin çocuğunu çağırıp, “Gel sana bir şey vereceğim.” dediğini işitince kadına, “**Ona ne vereceksin.**” diye sormuş, “Kuru hurma.” cevabını alınca da şöyle buyurmuştur: “**Dikkatli ol, ona bir şey vermemiş olsaydın, bu senin için bir yalan olarak yazılacaktı.**” (Ebû Dâvûd, Edeb, 80.)

Hz. Muhammed (s.a.v.) doğruluğun iyi bir kul olmaya, iyi kulluğun da kişiyi cennete götüreceğini şu hadisiyle belirtmiştir: “**Muhakkak ki doğruluk iyiliğe, iyilik de cennete götürür. Kişi devamlı doğru söyler ve doğru olanı ararsa Allah katında “siddîk” (özü sözü bir olan kişi) olarak yazılır. Yalandan sakının! Çünkü yalan kötülüğe, kötülük de cehenneme götürür. Kişi yalan söyleyip, yalana başvura başvura Allah katında yalancı olarak yazılır.**” (Müslim, Birr ve sıla, 105.)

ETKİNLİK

“Ya olduğun gibi görün, ya da görüdüğün gibi ol” (Mevlâna)

Bu özdeyişten çıkarılması gereken derslerle ilgili düşüncelerinizi aşağıya yazınız.

.....
.....

Güvenilir olmak, peygamberlerin ortak niteliklerinden biridir. Son peygamber Hz. Muhammed de (s.a.v.) hayatının bütün alanlarında bu özelliği ile tanınmıştır. Peygamber olarak görevlendirilmeden önceki hayatında bile doğru sözlü, sözünde duran ve güvenilir biri olarak bilinirdi. Bu yüzden halk arasında **Muhammedü'l-Emin (Güvenilir Muhammed)** lakabıyla şöhret bulmuştur.

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) yirmi beş yaşlarında Mekke'de sadece “**el-Emîn**” diye anılırdı. Nitekim daha sonra evlendiği Hatice (r.a.) ona güvenerek ticaret kervanını emanet etmiş ve Hz. Muhammed de (s.a.v.) onun bu güvenini boşa çıkarmamıştır. Peygamber olmadan önce ve peygamberlik görevi sırasında kendisine iman etmeyenler bile en değerli eşyalarını ona emanet ederlerdi. Hz. Muhammed (s.a.v.) bu emanetlere asla ihanet etmez ve sağlam bir şekilde sahiplerine iade ederdi. En zor anlarında ve güç durumda kaldığı zamanlarda bile bu emanetlere hıyanet etmemiştir. Medine'ye hicret edeceği gece evini terk etmeden önce, yanında bulunan emanetleri Hz. Ali'ye (r.a.) teslim etmiş ertesi gün sahiplerine vermesini istemiştir .

OKUMA PARÇASI

Hz. Muhammed (s.a.v.), otuz beş yaşında iken, yenilenen Kâbe'nin duvarında Hacerü'l-Esved'in yerine yerleştirilmesi işinde Kureyşlilere hakemlik yaptı. Yıllardan beri Kâbe sellerden hasar görmüş, duvarlarında çatlaklar meydana gelmiş ve hatta bina yıkılmaya yüz tutmuştu. Kâbe'nin duvarları Hz. İbrahim (r.a.) tarafından yapıldığı söylenen temele kadar söküldü. Kureyş kabilesinin her bir kolunun inşâ edeceği kısımlar kur'a ile belirlendi. Her kabile kendi payına düşen kısmı örmeye başladı. Hz. İbrahim (r.a.) tarafından Kâbe'nin inşası sırasında tavafın başlangıç noktasını belirlemek amacıyla yerleştirilmiş olan Hacerü'l-Esved'in yerine konulmasına sıra gelince, her kabile bu şerefine kendisine ait olmasını istedi.

Ortaya çıkan anlaşmazlık neredeyse savaşa dönüşecekti. İnşaata dört beş gün ara verildi. Bu arada içlerinden birinin teklifi üzerine Kâbe'ye gelen ilk kişinin hakem seçilmesine karar verildi. Tam o sırada beklenen yerden Hz. Muhammed (s.a.v.) çıkageldi. Kureyşliler hep bir ağızdan “Bu, güvenilir (emîn) bir kimsedir. Onun vereceği karara razıyız” dediler. (Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 72.)

Görsel 4.2. Kâbe, müslümanların kıblesidir.

İslam dininin başarıya ulaşmasında Hz. Muhammed'in (s.a.v.) güvenilir oluşunun etkisi büyük olmuştur. Eğer Hz. Muhammed (s.a.v.) davranışlarıyla güven vermeyen birisi olsaydı insanlar onun etrafında toplanmazdı. Peygamberimiz (s.a.v.), iman ile güvenilir kimse olmak arasında sıkı bir bağ bulunduğunu bildirmiştir. Bu konu ile ilgili hadislerinden bazıları şöyledir:

“Kişinin kalbinde iman ve küfür bir arada bulunmaz. Güvenilirlik ve hâinlik de bir arada olmaz.” (İbn Mâce, Sünen, II, 950.)

“Mü'min, insanların kendisine güvendiği kimsedir. Müslüman, dilinden ve elinden Müslümanların güvende olduğu kişidir. Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a andolsun ki, kötülüklerinden komşusunun emîn olmadığı kimse cennete giremez.” (Ahmed b. Hanbel, II, 349.)

“Emanete riayeti olmayanın imanı yoktur.” (Ahmed b. Hanbel, III, 54.)

Peygamberimiz (s.a.v.), bir gün yiyecek maddesi satan birinin yanına uğrar. Elini ürünün içine daldırduğunda parmakları ıslanır. Sonunda ürünün üstü, yani müşterinin göreceği kısmın kuru, alt kısmın ise yaş olduğu anlaşılır. Tahılın sahibine “**Bu ne?**” diye sorar. Satıcı, yağmur yağdığını söyler. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v.) şunları söyler: “**Islak kısmı, insanların görebilmesi için yiyeceğin üzerine neden koymadın? Bizi aldatan bizden değildir.**” (Müslim, I, 99.)

Görsel 4.3. İnsanların birbirlerine güven duyması, toplumsal birlik ve bütünlük için önemlidir.

2. Hız. MUHAMMED'İN (S.A.V.) MERHAMETLİ VE AFFEDİCİ OLUŞU

Merhamet, sözlükte şefkat gösterme, acıma, yumuşak huylu olma, affetme, bağışlama, iyilik etme anlamlarına gelir. Bir kimsenin veya bir başka canlının karşılaştığı kötü durumdan dolayı üzüntü duymaktır.

Merhamet, Hız. Muhammed'in (s.a.v.) en belirgin özelliklerinden biridir. İnsanların onun etrafında toplanmalarının en önemli sebeplerinden biri onun merhametli oluşudur. Bu konu ile ilgili bir ayette şöyle buyrulur: "Allah'ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Artık sen onları affet. Onlar için Allah'tan bağışlama dile..." (Ali İmran suresi, 159. ayet.)

Yüce Allah (c.c.) Hız. Muhammed'i (s.a.v.) âlemlere rahmet olarak göndermiştir. **Enbiya suresinin 107. ayetinde** bu durum açıkça ifade edilmektedir: "(Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik." Bu yüzdendir ki Hız. Muhammed (s.a.v.) yetimlere, çocuklara, kadınlara, yaşlılara kısacası bütün canlılara merhametle davranmıştır.

Hız. Muhammed'in (s.a.v.) merhameti sadece kendisine inananlara gösterdiği bir davranış değildi. O, inanmayanlara da merhametle muamelede bulunmuştur. İslam'ı anlatmak için bir gün Taif'e gitmişti. Taif halkını İslam'a davet etti ancak Taifliler onun davetini kabul etmedikleri gibi Hız. Muhammed'i (s.a.v.) ve evlatlığı Zeyd'i taşla tuttular. Atılan taşlar Peygamberimizin (s.a.v.) ayaklarını kanattı; onu korumaya çalışan Zeyd b. Hârise'nin başını yaraladı. Hız. Peygamber (s.a.v.) atılan taşların verdiği ağrıdan yürümez hâle geldiğinde yere oturuyordu. Yürümeye başlayınca tekrar taşıyorlar ve gülüyorlardı. Onun bu derece sıkıntıya düşmesi üzerine Yüce Allah (c.c.) Cebrail'i göndererek isterse ona eziyet eden bu topluluğu cezalandıracağını bildirdi. Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle dedi: "Hayır! Ben onların helak olmalarını istemem. Bilakis, Allah'ın, onların nesillerinden, yalnız Allah'a ibadet edecek, O'na hiçbir şeyi şerik koşmayacak kimseler çıkarmasını dilerim." (Müslim, Cihad, 111.)

Görsel 4.4. Hız. Muhammed'in (s.a.v.) adının yazıldığı hat örneği

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) çocuklara karşı da çok şefkatli ve merhametli davranırdı. Onlara selam verir ve hatırlarını sorardı. Onlarla şakalaşır, onları eğlendirirdi. Çocuklara karşı derin bir sevgi ve şefkat besledi. O, çocukları kucağına alır, öper ve okşardı. Bir defasında torunu Hasan'ı öperken yanında oturan bir sahabi onu görür ve "Siz çocukları öper misiniz? Benim on çocuğum var, hiçbirini öpmedim" der. Bunun üzerine sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) ona "Merhamet etmeyene merhamet olunmaz" buyurur. Peygamberimizi (s.a.v.) aynı durumda gören ve "Siz çocukları öper misiniz? Biz öpmeyiz" diyen bir kişiye de şöyle demiştir: "Allah senin kalbinden merhameti kaldırırsa ben ne yapabilirim." (Buharî, Edeb, 18.)

Peygamberimiz (s.a.v.) sadece insanlara değil bütün canlılara merhamet gösterirdi. İnananlara da her canlıya karşı merhametli davranmayı tavsiye ederdi. Bu konu ile ilgili bir hadisinde şöyle buyurmuştur: "Merhamet edenlere Allah da merhamet eder, siz yeryüzündekilere merhamet ediniz ki göktekiler de size merhamet etsin." (Tirmizî, Birr, 16.) Peygamberimiz (s.a.v.) bir sohbetinde susuzluktan ölmek üzere olan bir köpeğe, kuyuya inerek ayakkabısıyla su çıkarıp ona içiren bir kişinin davranışından dolayı Allah'ın (c.c.) memnun kaldığını ve günahlarını affettiğini bildirerek hayvanlara karşı merhametli davranmayı bizlere öğütlemiştir.(bkz.Buhari, Edep, 27.)

Görsel 4.5. Can taşıyan her varlığa merhametli davranmak gerekir.

Kur'an-ı Kerim'in **Tevbe suresinin 128. ayetinde** "Size kendi içinizden öyle bir peygamber geldi ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona ağır gelir. O size çok düşkün, müminlere çok şefkatli, çok merhametlidir." buyrulur Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ümmetine karşı merhameti vurgulanmaktadır. Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) özellikle yetimlere karşı çok merhametli davranmıştır. Kendisi de bir yetim olan Peygamberimiz (s.a.v.) onlara karşı çok duyarlıydı. Müslümanları, yetimleri koruyup gözetmeye teşvik ederdi. Yetimlere her zaman sevgi ve şefkatle davranılması, onların haklarının yenilmemesi ve onlara zulmedilmemesi konusunda uyarılarda bulunurdu. Bu konu ile ilgili bir hadisinde şöyle buyurmuştur: "Müslümanların evlerinin en hayırlısı içinde yetime bakılıp iyilik edilen evdir. En kötüsü ise içinde yetime kötülük edilen evdir." (İbn Mâce, Edeb, 6.)

3. HZ. MUHAMMED'İN (S.A.V.) İSTİŞAREYE ÖNEM VERMESİ

İstişare, görüş alışverişinde bulunma, fikir alma, danışma, herhangi bir konuda doğruyu bulmak için sahasında güvenilir bir uzmanın görüşüne başvurma anlamına gelir. (MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s.184.) İstişarenin yerine danışma ve şura kelimeleri de kullanılmaktadır Kur'an-ı Kerim'de Şura isminde bir sure de bulunmaktadır.

Hz. Muhammed (s.a.v.) hayatında istişareye çok önem vermiştir. Hz. Muhammed (s.a.v.) hiçbir zaman "Ben peygamberim ve her şeyi ben bilirim." anlayışıyla hareket etmemiştir. O, bir konuda karar vermeden önce konuyu iyi bilen kimselerle fikir alışverişinde bulunmuştur. Bu konuda **"...(Ey Peygamber) işlerinde onlarla fikir alışverişinde bulun..." (Âl-i İmrân suresi, 159. ayet.)** düsturunu hayatında ilke edinmiştir. Sahabilerden Ebu Hureyre (r.a.) Peygamberimizin (s.a.v.) danışarak iş yapmasını şu ifadelerle anlatır: **"Rasûlulah'tan (s.a.v.) daha çok, arkadaşları ile istişare eden bir kimse görmedim."** (Tirmizî, Cihâd, 34.)

Peygamberimizin (s.a.v) hayatına baktığımızda, onun vahiy gelmeyen hususlarda as-hâbiyla istişare ettiğini görürüz. Peygamberimiz (s.a.v.) dinî konularda, devlet başkanı olduğu durumlarda, ticari ve bireysel konularda arkadaşlarıyla istişareler yapmıştır. Bu durum onun istişareye verdiği değeri ve bir bakıma fikir üretmeye ve de çok sesliliğe önem verdiğini, makul gördüğü takdirde yeni düşünceleri kabule ve tatbik etmeye hazır olduğunu göstermektedir.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hayatında istişare ile ilgili pek çok örnekler bulabiliriz. Evlilik öncesi büyükleriyle istişare etmiş, ilk vahiy geldiğinde başından geçenleri eşi Hz. Hatice'yle (r.a.) paylaşmıştır. Kızlarının evliliklerinde onlarla istişare etmiş, görüşlerini almıştır. Hicretten sonra Medine'de Müslümanların namaza hangi usulle çağrılacağı ve mescide minber inşa edilmesi konularında da arkadaşlarıyla istişare etmiştir.

Görsel 4.6. İstişare ile alınan kararlar insanlara güven verir.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) devlet başkanı olarak yaptığı istişarelerin en güzel örneklerini Mekkelilerle yapılan savaşlarda görmekteyiz. Bedir Savaşı'nın yapılıp yapılmaması, ordunun yerinin ayarlanması, savaş sonrası esirlerin durumu ile ilgili konularda istişarelerde bulunmuştur. Uhud Savaşı'nda kendisi Medine'de kalınmasını daha uygun görüyorken sahabilerin çoğunluğu Medine dışına çıkılması taraftarıydı. O da onların görüşüyle amel etmiştir. Hendek Savaşı'nda ise, sahabilerden Selmân-ı Farisi'nin (ra.) teklifiyle şehrin etrafına hendek kazılması fikrini benimsemiştir

İstişare etmek, Kur'an-ı Kerim'de iyi mü'minin vasıfları arasında sayılmaktadır. Şura suresinin 38. ayetinde Yüce Allah (c.c.) şöyle buyurur: “**..Onların (müminlerin) işleri aralarında danışma iledir..**” İstişarenin önemi ile ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'de “**.. Ve her bilgi sahibinin üstünde bir bilen vardır.**” (Yusuf suresi, 76. ayet.) ve “**..Eğer bilmiyorsanız bilene sorunuz.**” (Enbiya suresi, 7. ayet.) buyrulmaktadır bizlere başkalarının tecrübelerinden ve birikimlerinden istifade etmemizi vurgulamaktadır

1. ETKİNLİK

“Danışan dağı aşmış, danışmayan düz yolda şaşmış.” atasözünden hareketle istişarenin önemini aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

4. HZ. MUHAMMED'İN (S.A.V.) DAVASINDAKİ CESARET VE KARARLILIĞI

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) kişisel özelliklerinden biri de davasındaki cesaret ve kararlılığıdır. Hz. Muhammed (s.a.v.), putlara tanrılık yakıştıran bir topluma, Allah'ın (c.c) bir ve tek olduğunu ilan ederek onları İslam'a davet etmiştir. “**En yakın akrabamı uyar.**” (Şuara suresi, 214. ayet.) ve “**Ey Muhammed! Artık emrolunamı açıkça ortaya koy. Puta tapanlara aldırış etme.**” (Hicr suresi, 94. ayet.) ayetleri nazil olması üzerine davetini cesaret ve kararlılıkla açıktan yapmaya başlamıştır.

Bir gün büyük bir cesaret ve kararlılıkla Safa tepesine çıkarak “**Ey Kureyş topluluğu! Şayet size şu dağın eteğinde bir süvari birliği var desem bana inanır mısınız?**” diye sordu. “Evet, senin yalan söylediğini görmedik” cevabını aldı. Bunun üzerine onlara şöyle dedi: “**Öyleyse ben büyük bir azaba düşer olacağınızı size haber veriyorum. Allah bana en yakın akrabamı uyarmamı emretti. Siz ‘Allah'tan başka ilah yoktur’ demedikçe benim size ne dünyada ne de ahirette bir faydam dokunur.**” (İbn Sa'd, Tabakat, C 1, s. 200.)

Hz. Muhammed'in Örnekligi

Müşrikler bir seferinde Peygamberimiz Hz. Muhammed'e (s.a.v.) gelerek bazı tekliflerde bulundular. Davasından vazgeçmesi karşılığında ona mal-mülk vermeyi, saltanat istiyorsa kendisini başkan yapmayı teklif ettiler fakat Peygamberimiz (s.a.v.) gayesinin bunlar olmadığını ve Allah (c.c.) tarafından kendisine verilen peygamberlik görevini yerine getireceğini ve bu uğurda her şeye katlanacağını bildirdi.

Görsel 4.7. Azim ve kararlılıkla her şey başarılır.

Müşrikler Peygamberimiz Hz. Muhammed'i (s.a.v.) davasından vazgeçirmek için her türlü yolu denediler. Ona ve diğer inananlara eziyetler ve işkenceler yaptılar ancak hiçbir Müslümanı davasından vazgeçiremediler. Bunun üzerine müşrikler Peygamberimizin (s.a.v.) amcası Ebû Tâlib'e gittiler. Hz. Muhammed'i (s.a.v.) davasından vazgeçirmesini ya da onu himaye etmeyi bırakmasını söylediler. Ebû Talib, yeğenine müşriklerin söylediklerini aktardı. Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) büyük bir cesaret ve kararlılıkla davasından vazgeçmeyeceğini amcasına şöyle haykırdı: **"Bu işten vazgeçmem için Güneş'i sağ elime, Ay'ı da sol elime verseler dahi Allah bu dini üstün kılıncaya kadar veya ben ölünceye kadar vazgeçmeyeceğim."** Amcası Ebû Talib "Yeğenim! Git, istediğini söyle. Allah'a (c.c.) andolsun ki seni asla onlara teslim etmem" dedi. (İbn Hişam, es-Sîre, C 1, s. 101.)

Mekke'de İslam'ı tebliğ etme imkânı kalmayınca Hz. Muhammed (s.a.v.), Allah'ın (c.c.) izin vermesiyle Medine'ye hicret kararı aldı. Kendisi başta olmak üzere bütün Müslümanlar büyük bir cesaret ve kararlılıkla inançları uğruna her şeylerini geride bırakıp Medine'ye hicret ettiler. Hz. Muhammed (s.a.v.) hicret yolculuğunda arkadaşı Ebû Bekir (r.a.) ile gece vakti Sevr Mağarası'na gitmişti. Burada kaldıkları esnada mağaranın kapısına kadar gelen müşriklerden dolayı endişeye kapılan arkadaşını **"...Üzülme! Allah bizimle beraberdir..."** (Tevbe suresi, 40. ayet.); **"Ya Ebû Bekir! Sen üçüncüleri Allah olan iki kişiyi ne zannediyorsun!"** (Buharî, Fedailü'l-Ashab, 3.) diyerek cesaretlendirmişti.

Hz. Muhammed (s.a.v.) peygamberlik görevini ilk günden itibaren kararlılıkla yerine getirmiştir. Davasındaki en büyük destekçileri olan eşi Hz. Hatice (r.a.) ve amcası Ebu Talib'i kaybetmenin üzüntüsü onu ümitsizliğe düşürmemiştir. Tebliğinde karşılaştığı her türlü eziyet ve işkenceler, davasındaki kararlılığını etkilememiştir. Müşriklerle yapılan savaşlarda her zaman en önde olmuş mücadelesindeki kararlılığıyla arkadaşlarını bir arada tutmuştur.

5. HZ. MUHAMMED'İN (S.A.V.) HAKKI GÖZETMEDEKİ HASSASİYETİ

Hakkı gözetmek; adil olmak ve her hak sahibine hakkını vermek demektir. İnsanlar arasında adaletle karar vermek ve adil davranmak, Peygamberimizin (s.a.v.) en belirgin özelliklerinden biridir. Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) adaleti hayatının her döneminde temel ilke olarak benimsemişti. Kendisine peygamberlik görevi verilmeden önce bile çevresinde doğru ve güvenilir bir kişi olarak tanınırdı. Verdiği kararlar herkes tarafından memnuniyetle kabul edilirdi. Nitekim Kâbe'nin tamiri esnasında çıkan anlaşmazlıktaki hakemliği herkes tarafından memnuniyetle kabul edilmişti.

Hz. Muhammed (s.a.v.) hakkı gözetirken insanlar arasında fark gözetmemiştir. O karar verirken hiç kimseye ayrıcalık göstermezdi. İnsanların içinde buldukları makam, mevki, zenginlik, fakirlik, akrabalık bağı gibi durumlar onun verdiği kararları etkilemezdi. O, her zaman ilahi emirler doğrultusunda hareket etmiştir. Yüce Allah'ın **“... Eğer hükmedecek olursan, aralarında adalet ile hükmet çünkü Allah adil davrananları sever.”** (Mâide suresi, 42. ayet.) emrini her durumda uygulamıştır.

Görsel 4.7. Hz. Muhammed (s.a.v.) her zaman adaletli davranmıştır.

Peygamberimiz (s.a.v.) gençliğinde zulme uğrayanların haklarını zalimlerden alıncaya kadar mücadele etmek ve Mekke'ye dışarıdan gelen kimselerden haksızlığa uğrayanların yanında yer almak için kurulan Hil-fü'l-Fudûl (erdemliler birliği) antlaşmasına katılmış ve aktif olarak çalışmıştır. Peygamberimiz (s.a.v.), daha sonraları bu olaydan övgüyle bahsetmiş ve peygamberlik sonrasında da böyle bir antlaşmaya davet edilmesi durumunda katılacağını bildirmiştir.

BİLGİ KUTUSU

BİR AYET

“Ey iman edenler! Allah için hakkı titizlikle ayakta tutan, adalet ile şahitlik eden kimseler olun. Bir topluma olan kininiz, sakın ha sizi adaletsizliğe itmeyin. Âdil olun. Bu, Allah'a karşı gelmekten sakınmaya daha yakındır. Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.”
(Mâide suresi, 8. ayet.)

BİLGİ KUTUSU

BİR AYET

“Ey iman edenler! Adaleti titizlikle ayakta tutunuz; Şahitlik ederken kendiniz, anne babanız ve akrabanız aleyhinde de olsa Allah için şahitlik eden kimseler olunuz. Haklarında şahitlik ettiğiniz kimseler zengin ya da fakir olsalar da (adaletten ayrılmayınız), Allah zengine de fakire de sizden daha yakındır. Arzularınıza uyup adaletten sapmayınız. Eğer şahitlik ederken gerçeği çarpıtırsanız ya da şahitlikten kaçınırsanız muhakkak ki Allah yaptıklarınızı bilir.”

(Nisâ suresi, 135. ayet.)

Bir gün Medine'nin önde gelen ailelerine mensup bir kadın hırsızlık yapmıştı. Bazı insanlar ailesinin soylu olması ve hırsızlık yapan kadının toplumdaki itibarı açısından bu kadının affedilmesini istediler. Peygamberimiz (s.a.v.) kendisinden böyle bir talepte bulunulmasına çok üzüldü ve onlara şöyle dedi: “Ey insanlar, sizden önceki insanlar aralarında varlıklı biri hırsızlık yaptığında ona dokunmazlar; zayıf biri hırsızlık yaptığında ise onun cezasını verirlerdi. Allah onları bu yüzden helak etti. Allah'a yemin ederim, bu suçu işleyen Muhammed'in kızı Fatıma bile olsa onun da cezasını veririm.” (Buhârî, Hudud, 12.)

Müşriklerle yapılan Bedir Savaşı sonrasında esir alınanlar olmuştu. Alınan esirler arasında Peygamberimizin (s.a.v.) amcası

Hz. Abbas da vardı. Esirler tazminat ödeyerek özgürlüğüne kavuşabiliyordu. Müslümanlardan bazıları Peygamberimizin (s.a.v.) amcasının fidye vermeden serbest bırakılmasını teklif ettiler. Hakkı gözetmede hassas davranan Peygamberimiz (s.a.v.) onlara şöyle dedi: “Hayır, asla böyle bir şey olamaz. Onun ödemek zorunda olduğu tazminatın bir dirhemi dahi bağışlanamaz.” (Buhârî, Megazi, 64.)

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) hak hususunda çok titiz davranırdı. Üzerine kul hakkı geçmesini istemezdi. Arkadaşlarına bir şeyler dağıttığı sırada birisi gelip dağıtılan eşyalara yönelince elindeki dalla ona vurmuştu. Hemen ardından onun da kendisine vurmasını istemişti. Başka bir gün de kendisinden alacağını isteyen sahabiye arkadaşları kızınca “Hak sahibinin söz hakkı vardır” karşılığını vermiştir.

6. HZ. MUHAMMED'İN (S.A.V.) İNSANLARA DEĞER VERMESİ

İslam dini, insana insan olduğu için değer verilmesini, ona her türlü saygının gösterilmesini, insanın onurunun, hak ve hürriyetlerinin korunmasını ister. İnsan yaratılmışlar içinde en üstün varlıktır. Kur'an-ı Kerim'de insana verilen değer ile ilgili bir ayette şöyle buyrulur: “Biz, hakikaten insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık. Onları, (çeşitli nakil vasıtaları ile) karada ve denizde taşıdık; kendilerine güzel güzel rızıklar verdik; yine onları, yarattıklarımızın birçoğundan cidden üstün kıldık.” (İsra suresi, 70. ayet.)

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), insanlara insan olduğu için değer vermiştir. O, insanlar arasında hak ve hukuk açısından hiçbir ayırım yapmamıştır. Irk, cinsiyet, makam, mevki ve şöhret gibi farklılıkların insanın değerini belirleyemeyeceğini ifade etmiştir. Bu konu ile ilgili bir hadisinde şöyle buyurur: “..Ey insanlar! Biliniz ki Rabbiniz birdir, atanız da birdir. Bütün insanlar Âdem'den gelmiş, Âdem de topraktan yaratılmıştır. Arap'ın Arap olmayana, Arap olmayanın Arap'a, beyazın siyaha, siyahın da beyaza hiçbir üstünlüğü yoktur. Allah katında üstünlük ancak takva ile dir..” (Ahmed b. Hanbel, V, 411.)

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) insanlara en güzel şekilde muamele ederdi. Arkadaşlarının ve komşularının sık sık hâlini hatırını sorardı. Toplumdaki yetim, yoksul, yaşlı ve bakıma muhtaç insanları sık sık ziyaret ederdi. Bir kimseyle selamlaşıp tokalaştığı zaman, karşıdaki elini bırakmadan o elini bırakmazdı. İnsanlarla konuşurken onların yüzüne bakar, tane tane konuşurdu. İnsanlara bir söz verdiği zaman mutlaka onu yerine getirirdi.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), bir gün arkadaşlarıyla otururken yanlarından bir cenaze geçer. Peygamberimiz (s.a.v.) ona saygı için hemen ayağa kalkar. Sahabiler Peygamberimize (s.a.v.) ölen kişinin Müslüman olmadığını söylerler. Peygamberimiz (s.a.v.); “Bu da bir insan değil mi?” (Nesai, Cenaiz, 46.) buyurarak her insanın saygıya değer olduğunu belirtir.

Peygamber mescidinin temizliğini herhangi bir karşılık almadan yapan kimsesiz bir kadın vardı. Peygamberimiz (s.a.v.) kadını bir müddet göremeyince artık neden gelmediğini sordu. Arkadaşları kadının vefat ettiğini söylediler. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v.); “Bana haber verseydiniz ya! Bana mezarını gösterin!” diyerek arkadaşlarına sitemde bulundu. Mezarını gösterdiler. Peygamberimiz (s.a.v.) onun mezarına gitti ve ona dua etti. (İbn Mâce, Cenaiz, 32.)

Görsel 4.8. Her insan saygıya layıktır.

7. BİR SURE TANİYORUM: KUREYŞ SURESİ VE ANLAMI

Okunuşu

Bismillâhirrahmânirrahîm.

1. Li'î lâfi Kurayş
2. İlâfihim rihleteşşitâi vessayf
3. Felya'büdû rabbe hâzelbeyt
4. Ellezî et'amehüm min cû'in ve âmenehüm min havf.

Anlamı

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

1-4. Kureyş'i ısındırıp alıştırdığı; onları kışın ve yazın yaptıkları yolculuğa ısındırıp alıştırdığı için, Kureyş de, kendilerini besleyip açlıklarını gideren ve onları korkudan emin kılan bu evin (Kâbe'nin) Rabbine kulluk etsin.

Kureyş suresi, Mekke Dönemi'nde nazil olmuştur. Toplam 4 ayettir. Adını birinci ayette geçen "Kureyş" kelimesinden almıştır. Kureyş, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) mensup olduğu kabilenin adıdır.

Kureyş kabilesi, Araplarca kutsal sayılan Kâbe'nin gözetim ve bakımını üstlendikleri için diğer Arap kabileleri onlara büyük saygı gösterirlerdi. Kâbe'yi yıkmaya gelen fil ordusunun mucizevi bir felâkete maruz kalarak Kâbe'yi yıkma teşebbüslerinin başarısızlıkla sonuçlanması üzerine Kureyşlilerin kabileler nezdindeki saygınlığı iyice arttı. Emîrler ve krallar onlara saygı gösterir, başkaları çöllerde haydutlar tarafından saldırılara uğrar-ken Kureyşliler güven içerisinde seyahatlerde bulunarak büyük kazançlar elde ederlerdi. Mekke, Hz. İbrahim (a.s.) zamanından beri Allah (c.c.) tarafından saygınlığı çiğnenmeyen (harem) bölge olarak insanlığa duyurulmuş, bu sayede Mekke halkı dış saldırılardan korunmuştur. Ayrıca başka bölgelerde üretilen sebze, meyve ve diğer gıda maddeleri Hz. İbrahim'in (a.s.) duası bereketiyle bir ticaret merkezi hâline gelmiş olan Mekke'ye getirilip satılarak halkın ihtiyacı karşılanırdı. İşte surede Allah'ın (c.c.) onlara lütfettiği bu imkânlar hatırlatılmakta bütün bu nimetlerin şükürünü yerine getirmek için Allah'a (c.c.) kulluk etmeleri istenmektedir. (Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir, C 5, s.693-694)

ÖZET

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) doğruluğu ve güvenilir kişiliği ile peygamberlerin özellikleri arasındaki ilişkiyi öğrendik.

Peygamberler, Allah (c.c.) tarafından görevlendirilen elçilerdir. Peygamberlerin görevlerini yapabilmeleri için birtakım özelliklere sahip olması gerekir. Bunlar; doğruluk, güvenilirlik, emaneti korumak, akıllı ve zeki olmak, günah işlememek, Allah'tan (c.c.) aldığı mesajları değiştirmeden insanlara ulaştırmaktır. Hz. Muhammed (s.a.v.), bütün insanlığa gönderilmiş son peygamberdir.

Hz. Muhammed (s.a.v.) hayatı boyunca doğruluktan ayrılmamıştır. Düşmanları dahi onun yalancı olduğunu söyleyememiştir. Peygamberliğinden önce de insanlar arasında "Muhammedü'l-Emin (Güvenilir Muhammed)" olarak tanınmıştır.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) merhametli ve affedici oluşunu örneklerle öğrendik.

Hz. Muhammed (s.a.v.), şefkat ve merhamet örneği bir insandı. Bir gün yanına bir adam gelir kucağında bir çocuk olduğunu görünce hayretle: "Benim on tane çocuğum var ama hiç birini öpmedim." der. Peygamberimiz (s.a.v.): "Kalbinde merhamet kalmamışsa ben ne yapayım." diyerek şu uyarıda bulunur: "Merhamet etmeyene Allah merhamet etmez." (Buhari, Edep, 18)

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) istişareye verdiği önemi ortaya koyan örnek olaylardan hareketle gündelik hayata yönelik çıkarımlarda bulunmayı öğrendik.

Hz. Muhammed (s.a.v.) herkesi ilgilendiren önemli konularda arkadaşlarına danışmış ve Müslümanlarla istişare sonucunda verilen kararlara uygun hareket etmiştir. Bedir Savaşı sonunda esirlere nasıl davranılacağı, Uhud Savaşı'nda düşmanın nasıl karşılanacağı ve Hendek Savaşı öncesi şehrin etrafına hendek kazılması kararları istişare neticesinde alınmış ve uygulanmıştır.

Bizler de Peygamberimiz (s.a.v.) gibi alacağımız kararlarda ve çözüm önerilerinde ortak akla değer vermeli, farklı görüşleri dikkate almalıyız. Büyüklerin tecrübelelerinden ve birikimlerinden istifade etmeliyiz.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) cesaret ve kararlılığını örnek olaylarla öğrendik.

Hz. Muhammed (s.a.v.) insanları İslam'a davet etmeye başladığı andan itibaren müşriklere din ve âdetlerinin yanlış olduğunu söylemiştir. Onları her fırsatta tevhide davet etmiştir. Davasından vazgeçmek için müşriklerin yaptığı birtakım cazip teklifleri geri çevirmiş; kararlılığını şu meşhur sözyle ortaya koymuştur: "Güneş'i sağ elime, Ay'ı da sol elime koysalar yine de yolumdan dönmem."

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hakkı gözetmedeki hassasiyetini örneklerle öğrendik.

Hz. Muhammed (s.a.v.), adaletle hükmeden ve herkesin hakkını gözetten bir insandı. Hiç kimseye ayrıcalıklı davranmaz, insanlar arasında inanç farkı gözetmeden herkese karşı eşit davranırdı. Bedir Savaşı'nda esirler arasında Hz. Muhammed'in (s.a.v.) amcası Abbas da vardı. Esirler tazminat ödeyerek özgürlüğüne kavuşabiliyordu. Abbas, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) amcası olduğu için tazminatsız salıverilmesi teklif edilmişti. Peygamberimiz (s.a.v.), “Hayır, böyle bir şey olamaz, onun ödemek zorunda olduğu tazminatın bir dirhemi bile bağışlanamaz.” diyerek bu ayrıcalığı kabul etmemiştir.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) insanlara verdiği değeri örneklerle öğrendik.

Hz. Muhammed (s.a.v.) hayatı boyunca insanlarla iyi ilişkiler kurmuş, komşuluk haklarına dikkat etmiş, hastalandıklarında onları ziyaret etmiştir. Vefat ettiklerinde cenazelerine saygı göstermiş, kendisine sıkça uğrayan bir Yahudi çocuğunu hastalandığında ziyaret ederek memnun etmiştir.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) örnek davranışlarının toplumsal hayattaki önemini öğrendik.

Toplum, bireylerden oluşur. Bireylerin sahip olduğu tutum ve davranışlar toplumun rahat ve huzurunu etkiler. Peygamberler, toplumların örnek ve rehber insanlarıdır. Son peygamber Hz. Muhammed (s.a.v.) insanlar için en güzel örnektir. Bu yüzden onun örnek davranışlarını benimseyen toplumlarda ahlaki değer ve erdemler ön plana çıkar. Bunun sonucu olarak da toplumda huzur ve mutluluk yaşanır.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hikmetli söz ve davranışlarıyla insanları iyiye ve güzele yönlendirdiğini örneklerle öğrendik.

“Kolaylaştırın, güçleştirmeyin. Müjdeleyin, nefret ettirmeyin. Ya öğreten ya öğrenen ya dinleyen ya da ilmi seven ol fakat sakın beşincisi olma helak olursun. İnsanların çoğu iki nimetin kıymetini bilmekte aldanmışlardır. Bunlar, sıhhat ve boş vakittir. Merhamet etmeyene Allah merhamet etmez.”

Kureyş suresinin okunuşunu ve anlamını öğrendik.

Okunuşu: Bismillâhirrahmânirrahîm. Li'î lâfi Kurayş. Îlâfihim rihleteşşitâi ves-sayf. Felya'büdû rabbe hâzelbeyt. Ellezî et'amehüm min cû'in ve âmenehüm min havf.

Anlamı: Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Kureyş'e kolaylaştırıldığı, evet, kış ve yaz seyahatleri onlara kolaylaştırıldığı için onlar, kendilerini açlıktan doyuran ve her çeşit korkudan emin kılan şu evin (Kâbe'nin) Rabbine kulluk etsinler.

4.ÜNİTE

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Hz. Muhammed (s.a.v.) yirmi beş yaşlarında Mekke'de sadece el-Emîn diye anılırdı.

Bu durumun en önemli sebebi aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Ticaretle uğraşması
- B) Merhametli olması
- C) Dürüst ve güvenilir olması
- D) Sabırlı bir yapısının olması

2. "Güneş'i sağ elime, Ay'ı da sol elime verseler yine de yolundan dönmem..." (Hadis-i Şerif)

Bu hadisten hareketle Hz. Muhammed (s.a.v.) için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) İnsanlara değer verir.
- B) Merhametli ve affedicidir.
- C) Dürüst ve güvenilir biridir.
- D) Cesaretli ve kararlı bir yapısı vardır.

3. "Biliyoruz, onların dedikleri seni üzüyor, gerçekte onlar seni yalanlamıyorlar fakat o zalimler, bile bile Allah'ın ayetlerini inkâr ediyorlar." (En'âm suresi, 33. ayet.)

Bu ayette Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hangi özelliğine vurgu yapılmaktadır?

- A) Dürüst ve güvenilir olmasına
- B) Merhametli ve affedici olmasına
- C) İnsanlara değer vermesine
- D) Cesaret ve kararlı olmasına

4. *
- * Hz. Hatice ile evlenmeden önce amcalarının görüşünü alması
 - * Bedir Savaşı'nda ordunun yerini arkadaşının önerisiyle değiştirmesi
 - * Hudeybiye'de eşinin görüşünü kabul ederek uygulamaya koyması

Yukarıda verilen örnekler Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hangi özelliğini ön plana çıkarmaktadır?

- A) Hakkı gözetmede hassas davranırdı.
- B) İstişareye önem verirdi.
- C) Merhametli ve affediciydi.
- D) Davasında cesur ve kararlıydı.

5. Hz. Muhammed (s.a.v.) İslam'ı anlatmak için bir gün Taif'e gitmişti ancak Mekke müşriklerinin kışkırtmasıyla Taifliler Peygamberimize beklenmedik bir tepki gösterdiler. Gececeği yollara diken atarak, onu taş yağmuruna tuttular. Hz. Muhammed (s.a.v.) buna çok üzülmüştü ve onlar için, "Rabb'im, halkımı bağışla, onlar ne yaptıklarının farkında değiller." diye dua etmiştir.

Yukarıda verilen örnekte Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hangi yönü vurgulanmaktadır?

- A) Adaletli olması
- B) İnsanlara değer vermesi
- C) Hakkı gözetmedeki hassasiyeti
- D) Merhametli ve affedici olması

6. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) örnekligi Kur'an-ı Kerim'de aşağıdaki kavramlardan hangisiyle ifade edilir?

- A) Sıdk
- B) İstişare
- C) Üsve-i Hasene
- D) Esmâ-i Hüsnâ

7. Medine'de bir gün asil ve soylu bir kadın hırsızlık yapmıştı. Kadının ceza alınması için Peygamberimize (s.a.v.) ricacı oldular. Peygamberimiz (s.a.v.) ise onlara şöyle dedi: "Allah'a (c.c.) yemin ederim ki kızım Fatıma bile olsa onun da cezasını verirdim."

Bu örnekten Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ahlaki özelliği ile ilgili aşağıdakilerden hangisi çıkarılabilir?

- A) İnsanlara değer verirdi.
- B) İstişareye önem verirdi.
- C) Davasında cesur ve kararlıydı.
- D) Hakkı gözetmede hassas davranırdı.

8. Li'î lâfi Kurayş. İlâfihim rihleteşşitâi ves-sayf. Felya'büdû..... hâzelbeyt. Ellezî et'amehüm cû'in ve âmenehüm min havf.

Yukarıda verilen Kureyş suresinde boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) alâ - an
- B) rabbe - min
- C) ellezi - eyne
- D) min - külli

9. Mekke'de bir kısım insanlar, zulme uğrayanların haklarını zalimlerden alınca ya kadar mücadele edeceklerine, Mekke halkından ve Mekke'ye dışarıdan gelen kimselerden haksızlığa uğrayanların yanında yer alacaklarına ve zalimden hakkını alıncaya kadar mazlumunu destekleyeceklerine dair bir antlaşma imzalandılar. Peygamberimiz Hz. Muhammed de (s.a.v.) yirmi yaşında iken bu antlaşmanın imzalanmasına iştirak etmiştir.

Hz. Muhammed (s.a.v.)'in çok sonraları övgüyle bahsettiği bu antlaşmanın adı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hilfu'l Fudul
- B) Darün Nedve
- C) Darü'l Erkam
- D) Hudeybiye

10. * İnce, nazık, kibar ve ölçülü bir hitap tarzını benimserdi.

* Karşısındakini dinlediğini ve anladığını göstermek için yüzüne bakarak konuşurdu.

* Şaka yaparken kimseyi kırmaz, doğru olmayan bir şeyi söylemez ve kimseyi yanıltmazdı.

Yukarıda verilenlerden hareketle Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ahlaki özelliği ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) İnsanlara değer verirdi.
- B) İstişareye önem verirdi.
- C) Davasında cesur ve kararlıydı.
- D) Hakkı gözetmede hassas davranırdı.

5. ÜNİTE

KUR'AN-I KERİM VE

ÖZELLİKLERİ

ÜNİTE KONULARI

- ▶ İSLAM DİNİNİN TEMEL KAYNAKLARI
- ▶ KUR'AN-I KERİM'İN ANA KONULARI
- ▶ KUR'AN-I KERİM'İN TEMEL ÖZELLİKLERİ
- ▶ BİR PEYGAMBER TANIYORUM: HZ. NUH (A.S.)

5. ÜNİTE

KUR'AN-I KERİM VE ÖZELLİKLERİ

NELER ÖĞRENECEĞİZ ?

Bu bölümü tamamladığınızda;

1. İslam dininin temel kaynaklarını,
2. Kur'an-ı Kerim'in ana konularını,
3. Kur'an-ı Kerim'in temel özelliklerini
4. Hz. Nuh'un (a.s.) hayatını genel hatlarıyla öğreneceksiniz.

ANAHTAR KAVRAMLAR

- Kur'an
- Furkan
- Sünnet
- İnanç
- İbadet
- Ahlak
- Muamelat
- Kissa

DÜŞÜNELİM

1. İslam dininin temel kaynakları nelerdir?
2. Kur'an-ı Kerim'in ana konuları neler olabilir?
3. Kur'an-ı Kerim'in temel özellikleri nelerdir?

1. İSLAM DİNİNİN TEMEL KAYNAKLARI

İslam dininin temel kaynakları Yüce Allah'ın (c.c.) kitabı Kur'an-ı Kerim ve Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (s.a.v.) sünnetidir. İslam dininin inanç, ibadet, ahlak ve diğer bütün esasları Kur'an'a ve sünnete dayanır. Kur'an ve sünnet, Müslümanların her konuda başvuracakları ilk kaynaklardır. Nitekim Kur'an'da: "Ey iman edenler! Allah'a itaat edin. Peygamber'e itaat edin ve sizden olan ulu'l-emre (idarecilere) de. Herhangi bir hususta anlaşmazlığa düştüğünüz takdirde, Allah'a ve ahiret gününe gerçekten inanıyorsanız, onu Allah ve Resûlüne arz edin. Bu, daha iyidir, sonuç bakımından da daha güzeldir." (Nisa suresi, 59. ayet.) buyrulurak hayattaki her şey için başvurulacak temel kaynaklar vurgulanmaktadır.

İslam dininin temel kaynaklarıyla ilgili Sevgili Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bir hadisinde şöyle buyurmaktadır: "Size iki şey bırakıyorum, onlara sınıksız sarıldığınız sürece yolunuzu şaşırmayacaksınız: Allah'ın Kitabı ve Peygamberinin sünneti." (İmam Malik, Kader, 3.)

Kur'an, Hz. Peygambere vahiy yoluyla gelen, mushaflarda yazılı olan, değiştirilmeden nesilden nesile nakledilen, okunması ve yaşanması ile ibadet edilen, başkalarının benzerini getirmekten aciz kaldığı, Allah'ın (c.c.) mucize kelimeleridir." (MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 209-210.)

Kur'an-ı Kerim, Allah (c.c.) tarafından son peygamber Hz. Muhammed'e (s.a.v.) gönderilen son ilahî kitaptır. Daha önce gönderilen kutsal kitaplar, insanlar tarafından zamanla değiştirilmiş, asıl hâlleri günümüze ulaşmamıştır. Yüce Allah (c.c.): "Kur'an'ı kesinlikle biz indirdik; elbette onu yine biz koruyacağız." (Hicr suresi, 9. ayet.) buyurarak Kur'an'ın hiç bir harfinin değiştirilemeyeceğini ve korunacağını bildirmektedir. Kur'an-ı Kerim, nazil olmaya başladıktan sonra ibadetlerde okunmuş, vahiy kâtipleri tarafından yazıya geçirilmiş ve pek çok Müslüman tarafından da ilk günlerden itibaren ezberlenmiştir.

Görsel 5.1. Kur'an, son ilahi kitaptır.

Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed'e (s.a.v) verilmiş en büyük mucizedir. "De ki: Ant olsun ki insanlar ve cinler birbirlerine yardımcı olarak bu Kur'an'ın bir benzerini ortaya koymak için bir araya gelseler, yine de benzerini ortaya koyamazlar." (İsra suresi, 88. ayet.) buyrulurak Kur'an'ın bir benzerinin meydana getirilemeyeceği vurgulanır.

Kur'an-ı Kerim; inanç, ibadet ve ahlak konularında hükümler içerir. İnanç ile ilgili ayetlerde, imanın temel esaslarından bahsedilir. İbadet konularını içeren ayetlerde İslam'ın temel ibadetleri olan namaz, oruç, zekât, hac konusu ile ilgili hükümlerle birlikte insanın Allah ile iletişimdeki kulluk vazifelerinden bahsedilir. Ahlak ile ilgili ayetlerde ise insanların sahip olması gereken erdemler ile sakınılması gereken davranışlar ele alınır.

BİLGİ KUTUSU

- * Kur'an-ı Kerim, 610 yılında ramazan ayında Kadir Gecesi'nde nazil olmaya başlamıştır.
- * İlk nazil olan ayetler Alak suresinin ilk beş ayetidir.
- * Kur'an-ı Kerim, hem Mekke'de hem de Medine'de olmak üzere 23 yılda parça parça indirilmiştir.
- * Kur'an-ı Kerim'in her bir cümlesine **ayet** denir. İçerisinde altı binden fazla ayet bulunur.
- * Kur'an-ı Kerim'de ayetlerden oluşan ve her biri diğerinden besmele ile ayrılan (Tevbe suresi hariç) 114 bölümden oluşan **sureler** vardır.
- * Kur'an-ı Kerim'in yirmi sayfadan oluşan her bir bölümüne **cüz** adı verilir. Toplam otuz cüz vardır.
- * Kur'an-ı Kerim'in ilk suresi Fatih, son suresi Nas suresidir.
- * Kur'an-ı Kerim'in en kısa suresi Kevser, en uzun suresi Bakara'dır.

Kur'an-ı Kerim, doğru ile yanlış, iyi ile kötüyü öğrenebildiğimiz, Allah'la (c.c) olan ilişkilerimizi doğru bir şekilde sürdürebilmemiz için başvuracağımız birinci ve en temel kaynaktır. Kur'an-ı Kerim, dünyada mutlu bir hayatın ölçülerini gösterir. Ahirette mükâfata ulaşmamızı sağlayacak olan ilkeleri hatırlatır.

- * "Ramazan ayı, insanlara yol gösterici, doğrunun ve doğruyu eğriden ayırmanın açık delilleri olarak Kur'an'ın indirildiği aydır..." (Bakara suresi, 185. ayet.)
- * "Bu Kur'an, Allah'tan başkası tarafından uydurulmuş bir şey değildir ancak kendinden öncekini doğrulayan ve o Kitab'ı açıklayandır. Onda şüphe yoktur, o âlemlerin Rabbindir." (Yunus suresi, 37. ayet.)

Kur'an'ı Kerim ve Özellikleri

- * “Şüphesiz, bu Kur'an, en doğru yola iletir ve salih amellerde bulunan mü'minlere, onlar için gerçekten büyük bir ecir olduğunu müjde verir.” (İsra suresi, 9. ayet.)

Sünnet, Hz. Peygamberin sözleri, davranışları ve sahabilerin yapmış olduğu olumlu davranışları onaylamasıdır. (MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 334.) Peygamberimizin (s.a.v.) sünneti, İslam dininin temel kaynaklarından biridir. Sünnet, İslam'ın anlaşılması için Kur'an'dan sonra vazgeçilmez bir kaynaktır. Kur'an'da: “... İnsanlara, kendilerine indirilene açıklaman ve onların da (üzerinde) düşünmeleri için sana bu Kur'an'ı indirdik.” (Nahl suresi, 44. ayet.) buyrulurak Peygamberimizin (s.a.v.) görevlerinden birinin Kur'an'ın hükümlerini açıklamak olduğu vurgulanmaktadır. Nitekim Peygamberimiz Hz. Muhammed de (s.a.v.) ayetlerin ifade ettiği manaları sözleri ile açıklamış, hükümlerin nasıl uygulanacağını da davranışlarıyla göstermiştir.

Yüce Allah (c.c.), Kur'an'ı indirirken onun nasıl anlaşılması gerektiğini de Peygamber Efendimize (s.a.v.) öğretiyordu. Bu konuyla ilgili olarak bir ayette şöyle buyrulmuştur: “Nitekim içinizden size bir peygamber gönderdik. O size ayetlerimizi okuyor, sizi temizliyor, size Kitabı ve hikmeti öğretiyor.” (Bakara suresi, 151. ayet.) Bu nedenle sünnet, dinî hükümler için Kur'an'dan sonra gelen en önemli kaynaktır. Kur'an daha çok genel hükümler içerir. Sünnet ise bu hükümleri açıklar. Kur'an'da namaz, oruç, hac ve zekât gibi ibadetler farz kılınmış ancak bu ibadetlerin nasıl yapılacağı ayrıntılı olarak belirtilmemiştir. Bu ibadetlerin nasıl yapılacağı Peygamberimiz (s.a.v.) tarafından açıklanmıştır. Kur'an'da namaz kılmak emredilmiş ama nasıl kılınacağı açıklanmamıştır. Peygamberimiz (s.a.v.): “Beni namaz kılarken nasıl görüyorsanız, siz de öylece namaz kılınız.” (Buhâri, Ezan, 18.) buyurarak namaz emrinin ne şekilde yerine getirileceğini bizlere öğretmiştir.

Görsel 5.2. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) adının yazıldığı hat örneği

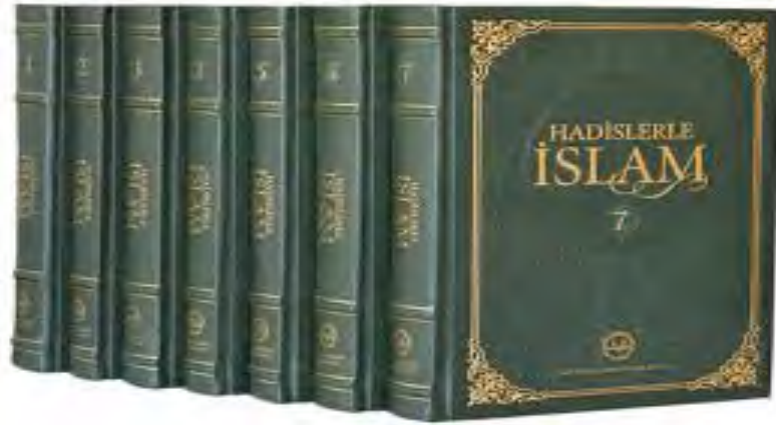

Görsel 5.3. İbadetlerin uygulanması sünnet ile olmuştur.

Kur'an-ı Kerim'de emredilen ibadetlerden biri de zekâttır. Yüce Allah (c.c.) Kur'an'da pek çok ayette zekâtı emretmiş, kimlere verileceğini bildirmiştir ancak zekâta tabi olan malları, zekâtın yerine getirilme şartlarını, zekâtın miktarını, Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) bizlere öğretmiştir. Ayrıca inananları zekât vermeye teşvik etmiş, zekât vermeyenleri de çeşitli vesilelerle uyarmıştır.

Peygamberimiz (s.a.v.) tarafından açıklanan bir diğer ibadet, hacca gitmektir. Yüce Allah (c.c.): “Yoluna gücü yetenlerin o evi haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır.” (Âl-i İmrân suresi, 97.ayet.) buyurarak Müslümanlara hacı farz kılmıştır. Haccın vakti, şartları, haccın kıyafetleri vb. diğer konular Peygamberimizin (s.a.v.) sünneti ile açıklığa kavuşmuştur. Bu konu ile ilgili bir hadisinde Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır: “Hac ibadetinin gereklerini benden öğrenin çünkü belli olmaz bundan sonra bir daha hac yapamayabilirim.” (Müslim, Hac, 51.)

Hz. Muhammed (s.a.v), Müslümanlar için en güzel örnek ve rehberdir. Yüce Allah (c.c.), Kur'an-ı Kerim'de Peygamberimizin (s.a.v) inananlar için en güzel örnek olduğunu şöyle belirtir: “Ant olsun, Allah'ın Resûlünde sizin için; Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır.” (Ahzab suresi, 21. ayet.) Başka bir ayette de “Hiç şüphesiz sen, yüce bir ahlak üzeresin...” (Kalem suresi, 4. ayet.) buyurmaktadır.

Görsel 5.4. Sünnet, İslam dininin temel kaynaklarından biridir.

- * “Peygambere itaat eden, Allah'a itaat etmiş sayılır...” (Nisâ suresi, 80. ayet.)
- * “(Ey Muhammed) De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın...” (Âl-i İmrân suresi, 31. ayet.)
- * “Allah ve Resûlü bir iş hakkında hüküm verdikleri zaman hiçbir mümin erkek ve hiçbir mümin kadın için kendi işleri konusunda tercih kullanma hakları yoktur. Kim Allah'a ve Resûlüne karşı gelirse şüphesiz ki o apaçık bir şekilde sapmıştır.” (Ahzâb suresi, 36. ayet.)

2. KUR'AN-I KERİM'İN ANA KONULARI

Kur'an-ı Kerim, Yüce Allah'ın (c.c.) bütün insanlığa gönderdiği, evrensel mesajlar içeren bir hidayet rehberidir. Kur'an-ı Kerim, insanlara doğru yolu göstermek ve onların dünya ahiret mutluluğuna ulaşmalarını sağlamak için gönderilmiş son ilahi kitaptır.

Kur'an-ı Kerim, kendisine inanan insanlar için bir rehberdir. İçerisinde pek çok konu ile ilgili ayetler bulunmaktadır. Bu konuların başlıcaları inanç esasları, ibadetler, ahlak, sosyal hayatla ilgili düzenlemeler, geçmiş kavimlerin ve peygamberlerin kıssalarıdır.

İnanç

İnanç, sözlükte inanılan şey, itikat, iman, bir fikre bağlılık, birine duyulan güven anlamına gelir. Dinî terim olarak, İslam dinini son din olarak kabul edip onun içerisinde bulunan her şeye gönülden bağlanıp Allah'ın emirlerine teslim olma demektir. (MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 168-169.)

Kur'an-ı Kerim, inanılması gereken inanç ilkeleri hakkında ayrıntılı bilgiler verir. Allah'ın (c.c) varlığını ve birliğini vurgular, Yüce Allah'ı (c.c.) sıfatlarıyla ve fiilleriyle bize tanıtır. İslam inancının temeli, Allah'a (c.c.) imandır. Allah'a (c.c.) iman, O'nun var ve bir olduğuna, her şeye gücü yettiğine kısaca Kur'an'da bildirilen bütün sıfat ve fiillerine inanmak demektir.

İslam inancının temelini tevhit inancı oluşturur. Tevhit, Allah'ın tek olduğuna; eşi, benzeri ve ortağının olmadığına inanmaktır. Bu inanç İhlâs suresinde şöyle ifade edilmiştir: “De ki: ‘O, Allah’tır, bir tekdir. Allah Samed’dir. (Her şey O’na muhtaçtır; O, hiçbir şeye muhtaç değildir.) O’ndan çocuk olmamıştır (Kimsenin babası değildir). Kendisi de doğmamıştır (kimsenin çocuğu değildir). Hiçbir şey O’na denk ve benzer değildir.”

İslam dininin inanç esasları ayet ve hadislerde açıklanmıştır. Bir ayette şöyle buyrulmuştur: “İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı tarafına çevirmeniz değildir. Asıl iyilik, o kimsenin yaptığıdır ki, Allah’a, ahiret gününe, meleklerle, kitaplara, peygamberlere inanır. (Allah’ın rızasını gözeterek) yakınlarla, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, dilenenlere ve kölelere sevdiği maldan harcar, namaz kılar, zekât verir. Antlaşma yaptığı zaman sözlerini yerine getirir. Sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında sabreder. İşte doğru olanlar, bu vasıfları taşıyanlardır. Müttakîler ancak onlardır!” (Bakara suresi, 177. ayet.)

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) kendisine “İman nedir?” diye sorulduğu zaman şöyle cevap vermiştir: “İman; Allah’a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, hayrın ve şerrin Allah’tan olduğuna inanmaktır.” (Müslim, İman, 1.)

İnanç esasları açık ve sadedir. Kesin bilgi verir, verdikleri bilgide şek ve şüphe edilmez. İnanç esasları bir bütündür, bölünme ve parçalanma kabul etmez. İslam inanç esasları zamana, zemine, mekâna, fert ve toplumlara göre değişmez. Bir kişinin mümin bir kul olması için inanç esaslarının tümünü hiç bir şüphe taşımadan, gönülden kabul etmesi gerekir.

İbadet

İbadet, sözlükte boyun eğme, itaat etme, saygı duyma, kulluk etme anlamlarına gelir. Terim olarak ibadet, Allah’ın (c.c.) insanlara emrettiği ve insanların da yapmakla yükümlü oldukları tüm davranışlardır. (MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 153.)

İbadet, insanın Allah’a (c.c.) sevgi, saygı ve itaatini göstermek, O’nun hoşnutluğunu kazanmak niyetiyle ortaya koyduğu tutum ve davranışlardır. İbadet, insanın yaratılış gayesidir. Bir ayette bu durum şöyle ifade edilmiştir: “Ben cinleri ve insanları ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” (Zariyat suresi, 56. ayet.)

1. ETKİNLİK

Kur'an-ı Kerim'de emredilen ibadetlerden bildiklerinizi aşağıya yazınız.

.....
.....

Kur'an'ı Kerim ve Özellikleri

Kur'an'a göre ibadet sadece insana mahsus bir eylem ve özellik değildir. Evrendeki canlı cansız bütün varlıklar kendi özelliklerine göre Yüce Yaratıcıya ibadet etmektedir. Bu gerçek bir ayette şöyle ifade edilmektedir: “Yedi gök, yer ve bunlarda bulunan herkes O'nu tesbih eder. O'nu övgü ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Ne var ki siz, onların tesbihini anlamazsınız. O, halimdir, bağışlayıcıdır.” (İsra suresi, 44.ayet.)

Görsel 5.5. Namaz, kulun Rabbi ile buluşmasıdır.

Görsel 5.6. Oruç, insanı takvaya eriştirir.

Görsel 5.7. Zekât, Kur'an'ın ifadesiyle fakirin hakkıdır.

Görsel 5.8. Hac, hem mal hem de beden ile yapılan bir ibadettir.

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) bir hadisinde şöyle buyurmuştur: “İslam beş esas üzerine kurulmuştur; Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Resûlü olduğuna şهادet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, haccetmek ve ramazan orucunu tutmak.” (Buhârî, İmân, 2.)

Bu temel ibadetlerin yanında Allah'ın (c.c.) hoşnutluğunu kazanmak için yapılan her fiil, niyet, düşünüş ve söz ibadet olarak nitelendirilir. Bu amaçla fert ve toplum yararına gerçekleştirilen her olumlu davranış dinî ve manevi bir anlam kazanır ve ibadet sayılır.

Allah'ın (c.c.) emirlerine itaat edip yasaklarından kaçmak da ibadettir. Allah (c.c.) rızası için ilim öğrenmek, iyiliği emretmek, kötülüğü yasaklamak, düşmanla cihat etmek, şükretmek, dua etmek, sadaka vermek, sabırlı, dürüst, yardımsever, adaletli ve sorumluluk sahibi olmak, Kur'an-ı Kerim okumak, anne babaya itaat etmek, sıra-i rahim yapmak, güzel söz söylemek, insanların üzüntüsünü paylaşmak, içki içmemek, kumar oynamamak, faiz yememek ibadet sayılır.

İbadet ancak Allah (c.c.) için yapılır. İbadet, Yüce Yaratıcı karşısında boyun bükmenin zirvesi ve O'na olan sevginin bir sonucu ve göstergesidir. Onun için ibadette temel amaç, Allah (c.c.) için yapmak, O'nun hoşnutluğunu kazanmak ve nimetlerine şükretmektir. Allah'tan (c.c.) başkasına ibadet edilmez ve ibadette aracı kullanılmaz. İbadet doğrudan Allah'a (c.c.) yapılır çünkü insanları yaratan, eşsiz nimetlerle donattığı hayatı onlara veren ancak O'dur.

Ahlak

Ahlak, sözlükte huy, mizaç, karakter anlamlarına gelir. Terim olarak; insanın, iyi veya kötü olarak vasıflandırmaya yol açan manevi nitelikleri, huyları ve bunların etkisiyle ortaya koyduğu davranışlarının bütünüdür. (MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 9.)

Ahlak, inanç ve ibadetlerin gereği olarak ortaya çıkan, ihlas ve samimiyetle yerine getirilen davranışlardır. Kur'an, Allah'a (c.c.) karşı sorumluluğumuzu, ona inanmak ve ibadet etmek olarak belirlerken insanlara karşı sorumluluğumuzun da güzel ahlaklı davranmak olduğunu bildirir. Bu konu ile ilgili bir ayette şöyle buyrulmaktadır: “**Rabbim, sadece kendisine kulluk etmenizi, ana-babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa kendilerine “of!” bile deme; onları azarlama; ikisine de güzel söz söyle. Onları esirgeyerek alçakgönüllülükle üzerlerine kanat ger ve: “Rabbim! Küçüklüğümde onlar beni nasıl yetiştirmişlerse şimdi de sen onlara (öyle) rahmet et!” diyerek dua et.**” (İsra suresi, 23-24. ayetler.)

Kur'an-ı Kerim'de ahlak ile ilgili ayetlerde iyilik yapmak, güzel söz söylemek, doğruluk, sabır, yardımlaşmak, sözünde durmak, adaletli olmak gibi güzel ve yararlı davranışlar emredilmiştir. Haksızlık, adaletsizlik, sözünde durmamak, aldatmak, kin ve nefret beslemek gibi toplum huzurunu bozacak her türlü kötülük, dedikodu, iftira, yalan, cimrilik, israf, haksız kazanç gibi kötü davranışlar ise yasaklanmıştır. Kur'an-ı Kerim'deki ahlak ile ilgili ayetlerden bazıları şöyledir:

* “Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlarla yardım etmeyi emreder; hayâsızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.” (Nahl suresi, 90. ayet.)

Kur'an'ı Kerim ve Özellikleri

- * “Allah’a ibadet edin ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşına, yolcuya, elinizin altındakilere iyilik edin. Şüphesiz, Allah kibirlenen ve övünen kimseleri sevmez.” (Nisa suresi, 36. ayet.)
- * “Ey iman edenler! Zannın çoğundan kaçının çünkü zannın bir kısmı günahdır. Birbirinizin kusurunu araştırmayın. Biriniz diğerinizi arkasından çekiştirmesin. Biriniz, ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz. O hâlde Allah’tan korkun. Şüphesiz Allah, tevbeyle çok kabul edendir, çok esirgeyicidir.” (Hucurat suresi, 12. ayet.)

Sosyal Hayat

Kur'an-ı Kerim, inanç, ibadet ve ahlak konularının dışında sosyal hayatla ilgili konulardan da bahseder. Sosyal hayat ile ilgili ayetlerde borç alıp vermek, alışveriş yapmak, evlenmek, boşanmak, miras, suçlar ve cezalar gibi sosyal hayatla ilgili birtakım hükümler yer almaktadır. Kısaca muamelat adı verilen bu konular toplum hayatının düzeni ve devamı için önemli hükümlerdir.

Görsel 5.9. Kur'an sosyal hayatı düzenleyen ilkeleri belirtir.

Kur'an-ı Kerim, hayatın tüm alanlarını düzenleyen kurallar koyar. Doğru ve güvenilir olmak, ölçüyü ve tartıyı tam yapmak, verilen sözde durmak, emaneti ehline vermek bu kurallardan bazılarıdır. Kur'an-ı Kerim'deki muamelat ile ilgili ayetlerden bazıları şunlardır:

- * “Allah size, emanetleri mutlaka ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emrediyor...” (Nisâ suresi, 58. ayet.)
- * “...Herkesin kazanacağı yalnız kendisine aittir. Hiçbir suçlu başkasının suçunu yüklenmez...” (En'âm suresi, 164. ayet.)
- * “Ey iman edenler! Mallarınızı aranızda batıl yollarla yemeyiniz ancak, karşılıklı rızaya dayanan ticaret bunun dışındadır.” (Nisa suresi, 29. ayet.)
- * “Verdiğiniz sözü yerine getirin çünkü verilen söz, sorumluluğu gerektirir.” (İsra suresi, 34. ayet.)

- * “Ölçtüğünüzde ölçmeyi tam yapın, doğru terazi ile tartın...” (İsrâ suresi, 35. ayet.)
- * “Anne, baba ve akrabaların (miras olarak) bıraktıklarından erkeklere bir pay vardır. Anne, baba ve akrabaların bıraktıklarından kadınlara da bir pay vardır.” (Nisâ suresi, 7. ayet.)

Kıssalar

Kıssa, sözlükte hikâye, hikâye etme, anlatma, haber verme anlamına gelir. Terim olarak kıssa Kur'an-ı Kerim'deki geçmiş peygamberler ve milletlerle ilgili ibretli ve tarihî olaylara denir.

Kur'an-ı Kerim'de kıssaların yer almasının amacı, insanların ibret almasını sağlamaktır. Nitekim bir ayette şöyle buyrulur: “Elbette onların (geçmiş peygamberler ve milletlerin) kıssalarında akıl sahipleri için pek çok dersler vardır...” (Yusuf suresi, 111. ayet.) Kur'an-ı Kerim, kıssalar yoluyla geçmiş milletlerin sergiledikleri tutumun sonucunu göstererek iyiliğe teşvik edip, kötülükten sakındırır.

Kur'an-ı Kerim'de kıssası anlatılan pek çok peygamber ve millet vardır. Bu kıssalarda, peygamberlerin kavimlerini tevhid inancına davet etmeleri, tebliğ yaparken karşılaştıkları zorluklar, inkârcıları ikna etmek için gösterdikleri mucizeler, inananların ve inkâr edenlerin akıbeti anlatılır. Kıssalar geçmişteki olayları haber vererek, geleceğe ışık tutarlar.

2. ETKİNLİK

Kur'an-ı Kerim'de yer alan Hz. İbrahim (a.s.) kıssasını okuyunuz. Çıkaracağınız ilkelere aşağıya yazınız.

.....
.....
.....

3. KUR'AN-I KERİM'İN TEMEL ÖZELLİKLERİ

Kur'an-ı Kerim bütün insanlığa gönderilmiş evrensel bir kitaptır. Kur'an-ı Kerim, insanları karanlıktan aydınlığa çıkaracak bir hidayet ve rehberdir. Kur'an-ı Kerim'de insanı hem dünya hem ahiret mutluluğuna ulaştıracak mesajlar vardır. Kur'an-ı Kerim, insanlığı kötülükten alıkoyup iyiliğe yöneltmek için gönderilmiş son ilahi kitaptır.

Kur'an-ı Kerim, insanları iyiye, doğruya ve güzele yönlendirir. Kur'an'ın bu özelliği bir ayette şöyle ifade edilmiştir: “Şüphesiz ki bu Kur'an en doğru yola iletir; iyi davranışlarda bulunan müminlere, kendileri için büyük bir mükâfat olduğunu müjdeler.” (İsra suresi, 9. ayet.) Başka bir ayette de “.. İyilik edin. Şüphesiz Allah iyilik edenleri sever.” (Bakara suresi, 195. ayet.) buyrulmaktadır.

Kur'an'ı Kerim ve Özellikleri

Kur'an-ı Kerim, insanları iyiye ve güzele yönlendirirken, kötü ve çirkin olan şeylerden sakınılmasını ister. Nitekim bir ayette şöyle buyrulur: “Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar), fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir; bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz. Şeytan, içki ve kumar yoluyla ancak aranızda düşmanlık ve kin sokmak; sizi, Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık (bunlardan) vazgeçtiniz değil mi?” (Maide suresi, 90-91. ayetler.)

Kur'an-ı Kerim, pek çok ayette insanı düşünmeye ve aklını kullanmaya yönlendirir. Kur'an-ı Kerim, insanın aklını kullanarak bu muhteşem düzeni incelemesini ondaki denge ve uyumu düşünmesini ister. Bu konuda Yüce Allah (c.c.) Âl-i İmrân suresi, 190. ayetinde şöyle buyurur: “Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde aklıselim sahipleri için gerçekten açık ibretler vardır.”

Görsel 5.10. Kur'an inananların klavuzudur.

Kur'an-ı Kerim'in diğer bir ismi Furkan'dır. Nitekim bir ayette Yüce Allah (c.c.) şöyle buyurur: “Âlemlere bir uyarıcı olsun diye kuluna Furkan'ı indiren Allah'ın şanı yücedir.” (Furkan suresi, 1.ayet.) **Furkan**, hakkı batıldan, doğru yolu yanlış yoldan, helâli haramdan ayırıcı bir ölçü anlamına gelir. Kur'an-ı Kerim hak ile batılı, iyi ile kötüyü, doğru ile yanlış, iman ile küfrü, helal ile haramı birbirinden ayıran bir kitaptır.

Kur'an-ı Kerim, iyiyle kötüyü, doğru ile yanlış ayırt etmemizi sağlayan yol gösterici bir kitaptır. Kur'an-ı Kerim, Müslümanlara dünya ve ahiret hayatına dair pek çok konuyu açıklayan bir kitaptır. Nitekim Yüce Allah, Nahl suresinin 89. ayetinde bu hususu şöyle açıklar: “...Sana bu kitabı (Kur'an'ı) her şeyi açıklayan ve Müslümanlara yol gösterici, rahmet ve müjde olarak indirdik...”

4. BİR PEYGAMBER TANIYORUM: HZ. NUH (A.S.)

Hiz. Nuh (a.s.), Kur'an'da adı geçen peygamberlerden biridir. Kur'an'da onun adını taşıyan bir sure de vardır. Hiz. Nuh (a.s.) aynı zamanda ülü'l-azm olarak isimlendirilen beş büyük peygamberden biridir. Ülü'l-azm; peygamberlik görevini yerine getirirken her türlü belaya karşı göğüs gerip kararlı davranan ve inkârcılara karşı vermiş oldukları mü-

cadelelerinin ve sabırlarının büyüklüğünden dolayı Kur'an-ı Kerim'de övülen beş büyük peygambere verilen isimdir. İslam bilginlerine göre ülü'l-azm peygamberler şunlardır: Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. İsa ve Hz. Muhammed. (MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 372.)

Hz. Nuh (a.s.) putperest bir toplum içinde doğup büyüdü. Yüce Allah (c.c.), insanları hak dine davet etmesi, tevhid inancını anlatması ve Allah'ın (c.c.) emir ve yasaklarını bildirmesi için Hz. Nuh'u (a.s.) peygamber olarak görevlendirdi. "Nuh, şöyle dedi: 'Ey kavmim! Şüphesiz, ben sizin için apaçık bir uyarıcıyım. Allah'a ibadet edin. O'na karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin ki sizin günahlarınızı bağışlasın ve sizi belli bir vakte kadar ertelesin. Şüphesiz, Allah'ın belirlediği vakit gelince ertelenmez. Keşke bilseydiniz.'" (Nuh suresi, 2-4. ayetler.)

Hz. Nuh'un (a.s.) kavmi, onun davetini kabule yanaşmadı. Kavminin ileri gelenleri, Hz. Nuh'u (a.s.) inkâr ettiler. Bu olay Kur'an'da şöyle anlatılmaktadır: "... Biz seni sadece bizim gibi bir insan olarak görüyoruz. Sana alt tabakamızdan başkasının uyduğunu da görmüyoruz. Sizin bize karşı bir üstünlüğünüzü de kabul etmiyoruz, bilâkis sizin yalancı olduğunuz kanaatini taşıyoruz" dediler." (Hûd suresi, 27. ayet.)

Hz. Nuh (a.s.) gece gündüz demeden kavmini tevhide davet etmeye devam etti. Eğer inananlardan olurlarsa, Allah'ın (c.c.) geçmiş günahlarını affedeceğini bildirdi. Onlara Allah'ın (c.c.) sayısız nimetlerini hatırlattı. İnsanın yaratılışındaki mucizeyi anlattı, evrendeki düzene ve işleyişe dikkat çekti ancak Hz. Nuh'un (a.s.) kavmi, onun çok uzun süre yaptığı çağrıya kulak vermedi.

Hz. Nuh (a.s.) durumunu Allah'a (c.c.) arz ederek şöyle dedi: "Ey Rabbim! Şüphesiz kavmim beni yalanladı. Artık benimle onların arasında sen hükmünü ver. Beni ve beraberimdeki müminleri kurtar." (Şuara suresi, 117- 118. ayetler.)

Yüce Allah (c.c.) Hz. Nuh'a (a.s.) şöyle vahyetti: "Kavminden iman etmiş olanlardan başkası artık (sana) asla inanmayacak. Öyle ise onların işlemekte olduklarından (günahlardan) dolayı üzülme. Gözlerimizin önünde ve vahyimiz uyarınca gemiyi yap ve zulmedenler hakkında bana bir şey söyleme (kurtulmaları için dua etme). Çünkü onlar suda boğulacaklardır." (Hûd suresi, 36-37. ayetler.)

Hz. Nuh'un (a.s.) tevhide davetini kabul etmeyenler, tufanda boğularak can verdiler. Gemi, Cudi Dağı'na oturdu. Tufan sona erdikten sonra Hz. Nuh (a.s.) ve ona iman edenler huzura kavuştu.

ÖZET

İslam dininin temel kaynaklarının neler olduğunu öğrendik.

İslam dininin temel kaynağı Kur'an-ı Kerim ve Hz. Muhammed'in (s.a.v.) sünnetidir. Kur'an-ı Kerim, Allah tarafından son peygamber Hz. Muhammed'e (s.a.v.) gönderilen son ilahî kitaptır. Kur'an, hiç değişmeden bize kadar ulaşmıştır. O, bütün insanlara hitap eden evrensel bir kitaptır.

Sünnet, Peygamberimizin (s.a.v.) sözleri, uygulamaları ve sahabilerin yapmış olduğu davranışları onaylamasına denir. Peygamberimiz (s.a.v.) Kur'an'daki ayetlerin ifade ettiği manayı sözleri ile açıklamış, fiilleri ile de hükümlerin nasıl uygulanacağını göstermiştir.

Kur'an-ı Kerim'in ana konularını öğrendik.

Kur'an-ı Kerim, insanlara doğru yolu göstermek ve onların dünya-ahiret mutluluğuna ulaşmalarını sağlamak için gönderilmiştir. Kur'an'da çokça zikredilen, üzerinde durulan başlıca konular; iman esasları başta olmak üzere ibadet, ahlak, bireysel ve toplumsal hayatla ilgili düzenlemeler, peygamberler ve geçmiş kavimlerin kıssalarıdır.

Kur'an-ı Kerim'in temel özelliklerini öğrendik.

Kur'an-ı Kerim, okuyup anlaşılacak ve hayatın tüm alanlarında yaşanmak için indirilmiş yol gösterici bir rehberdir. Kur'an-ı Kerim, insanları iyiye, doğruya ve güzele yönlendirir, kötülüklerden sakındırır. Kur'an-ı Kerim, dünya ve ahiret hayatına dair pek çok konuyu açıklayan bir kitaptır.

Hz. Nuh'un (a.s.) hayatını genel hatlarıyla öğrendik.

Hz. Nuh (a.s.), Allah'ın (c.c.) peygamber olarak seçip görevlendirdiği elçilerden biridir. Kur'an'da adı sıkça geçen Hz. Nuh (a.s.), putperest bir toplumu Allah'ın (c.c.) tevhid dinine davet etti ancak kavminin ileri gelenleri onu küçümsediler ve davetini inkâr ettiler. Hz. Nuh'a (a.s.) çok az sayıda insan inandı.

Hz. Nuh (a.s.), kavmini gece gündüz demeden uzun yıllar boyunca dine davet etti. Onun çok uzun süre yaptığı çağrıya kulak vermeyen kavmi, onu öldürmekle tehdit etti. Hz. Nuh (a.s.) durumunu Allah'a (c.c.) arz etti. Yüce Allah (c.c.), Hz. Nuh'a (a.s.) az sayıda inanan dışında kavminden başka birinin artık inanmayacağını haber verdi. İnkârcılara ilahi cezanın geleceğini, bu cezadan hiçbirinin kurtulamayacağını bildirerek şöyle dedi: **"Bizim gözetimimiz altında ve öğrettiğimiz şekilde gemiyi yap, haktan sapanlar için bana başvuruda bulunma! Onlar boğulacaklar."** (Hûd suresi, 37. ayet.)

Hz. Nuh'un (a.s.) tevhide davetini kabul etmeyenler meydana gelen tufanda boğuldular. Tufan sona erdikten sonra Nuh (a.s.) ve beraberindekiler huzura kavuştular.

5. ÜNİTE

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

1. İslam dininin temel kaynaklarından olan Kur'an-ı Kerim ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Son ilahi kitaptır.
- B) Evrensel nitelikler taşır.
- C) Orijinal dili İbranicedir.
- D) Hiç değişikliğe uğramamıştır.

2. I. Hz. Muhammed'in günlük yaptığı davranışlardır.
II. Hz. Muhammed'in ilk kez yaptığı davranışlarıdır.
III. Hz. Muhammed'in kendisinden aktarılan sözlerdir.
IV. Hz. Muhammed'in sözleri, fiilleri ve onayladığı davranışlardır.

Sünnet kavramı ile ilgili yukarıdaki yargılardan hangisi doğrudur?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

3. Aşağıdakilerden hangisi Kur'an-ı Kerim'in ana konuları arasında gösterilemez?

- A) Tarih
- B) İnanç
- C) Muamalat
- D) İbadetler

4. Aşağıda verilen ayetlerden hangisi Kur'an'ın temel konuları ile ilgili değildir?

- A) "İman edip iyi davranışlarda bulunanlara, içinden ırmaklar akan cennetler olduğunu müjdele!" (Bakara suresi, 25. ayet.)
- B) "Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde akliselim sahipleri için gerçekten açık ibretler vardır." (Âl-i İmrân suresi, 190. ayet.)
- C) "Yetimin malına, rüşdüne erinceye kadar ancak en güzel bir niyetle yaklaşın. Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü verilen söz, sorumluluğu gerektirir." (İsra suresi, 34. ayet.)
- D) "De ki: Allah birdir. Allah samettir. O doğurmamış ve doğmamıştır. O'nun hiçbir dengi (benzeri) yoktur." (İhlas suresi, 1-4.ayetler.)

5. "Anne, baba ve akrabaların (miras olarak) bıraktıklarından erkeklere bir pay vardır. Anne, baba ve akrabaların bıraktıklarından kadınlara da bir pay vardır." (Nisâ suresi, 7. ayet.)

Bu ayet, Kur'an'ın ana konularından hangisiyle ilişkilendirilebilir?

- A) Kıssalar
- B) Muamalat
- C) Ahlak
- D) İnanç

6. “Ey inananlar! Zannın çoğundan sakının, zira zannın bir kısmı günahdır. Birbirinizin suçunu araştırmayın; kimse kimseyi çekıştirmesin; hangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır? Ondan tiksiniirsiniz; Allah'tan sakının...” (Hucurât suresi, 12. ayet.)

Bu ayet, Kur'an'ın ana konularından hangisiyle ilişkilendirilebilir?

- A) Ahlak B) İbadet
C) İnanç D) Kıssa

8. İnanç, Allah'ın (c.c.) peygamberleri aracılığıyla bildirdiği esasları tereddütsüz kabul etmek, gerçek ve doğru olduğuna gönülden inanmaktır.

Buna göre İslam inancının temeli aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Tevhid
B) Tesbih
C) Tevekkül
D) Takva

9. Hz. Nuh (a.s.) ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Ülü'l azm olan peygamberlerden biridir.
B) Çok uzun süre halkını İslam'a davet etmiştir.
C) Kendisine çok sayıda insan inanmıştır.
D) Allah tarafından görevlendirilen ikinci peygamberdir.

7. Kur'an-ı Kerim'de kıssaların yer almasının sebepleri arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz?

- A) İnsanların ibret almalarını sağlamak
B) Geçmiş milletlerden haberler vermek
C) Kur'an'ın ezberlenmesini kolaylaştırmak
D) Hz. Peygambere inanmayan müşrikleri uyarmak

10. Kur'an-ı Kerim hak ile batılı, iyi ile kötüyü, doğru ile yanlış, iman ile küfrü, helal ile haramı birbirinden ayıran bir kitaptır. Kur'an-ı Kerim'in bu özelliği aşağıdaki kavramlardan hangisiyle ifade edilir?

- A) Zikir B) Furkan
C) Nur D) Şifa

CEVAP ANAHTARI

1. ÜNİTE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	B	C	D	C	A	A	B	D	D	C

DOĞRU SAYISI

YANLIŞ SAYISI

2. ÜNİTE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	C	B	C	A	D	B	A	C	D	B

DOĞRU SAYISI

YANLIŞ SAYISI

3. ÜNİTE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	D	B	A	C	B	C	D	A	B	C

DOĞRU SAYISI

YANLIŞ SAYISI

4. ÜNİTE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	C	D	A	B	D	C	D	B	A	A

DOĞRU SAYISI

YANLIŞ SAYISI

5. ÜNİTE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	C	D	A	B	B	A	C	A	C	B

DOĞRU SAYISI

YANLIŞ SAYISI

A

adalet: 1. Bir işi yerli yerine koyma, hak sahibine hakkını verme, hak ve hukuka uygunluk.

âdet: 1. Alışılmış şey, herkes tarafından uyulan yol, töre, gelenek, görenek, usul, alışkanlık, huy. 2. Akıl ve sağduyu sahibi kişilerin benimseyip tekrarladıkları alışkanlıklar.

âdetullah: İlahî kurallar, Allah'ın (c.c.) evrendeki değişmez yasaları, sünnetullah.

ahlak: 1. Huy, mizaç, karakter. 2. İnsanın yaratılışından gelen özellikleri ile insanların iyiliğini ve mutluluğunu hedef alan kuralların hayata geçirilmesi ile kazanılan iyi ve güzel davranışlar.

âkıbet: Bir iş veya durumun sonu, sonuç.

akıselim: 1. Sağduyu. 2. Sağduyu sahibi olan.

âlem: 1. Yeryüzü ve gökyüzündeki nesnelere oluşturduğu bütün evren; gökyüzünde görünen veya görünmeyen gök cisimleri, yıldızlar, kâinat, dünya, cihan, yer yuvarlağı. 2. Halk, topluluk, insanlar.

arkeoloji: Kazı bilimi.

ayet: 1. Açık alamet, işaret, delil, kesin kanıt, ibret. 2. Allah'ın (c.c.) varlığına ve birliğine işaret eden her şey. 3. Kur'an surelerini oluşturan kısımlardan her biri.

azim: 1. Bir işteki engelleri yenme kararlılığı. 2. Büyük, ulu.

azîm: "Zatının ve sıfatlarının mahiyeti anlaşılamayacak kadar ulu olan." demektir. Allah'ın (c.c.) esmâ-i hüsnâsından biri.

B

bencillik: Kişinin kendi çıkarlarını, başkalarının haklarını göz ardı ederek veya çiğneyerek üstün tutması.

bidat: 1. Sonradan olan, sonradan ortaya çıkan, türeyen şey. 2. Daha önce mevcut olmayan ve sonradan meydana çıkan inançlar, ameller.

büyü: 1. Sihir. 2. Tabiat kanunlarına aykırı sonuçlar elde etmek iddiasında olanların başvurdukları gizli işlem ve davranışlar. 3. Din dışı dua ve hareketlerle insan psikolojisi üzerinde etki yapma.

C

cüzî irade: 1. İnsana verilen sınırlı özgürlük, tercih etme kabiliyeti. 2. İnsana Allah (c.c.) tarafından verilen özgürlük; dileme, tercih etme kabiliyeti ve bu kabiliyetlerin tekil bir olaya bağlanması.

cihat: 1. Söz ve fiille bütün kuvvetini harcayarak çalışma, yorulma, aşırı gayret etme. 2. Dinin ilkelerini hayata katıp yaşanabilir duruma getirebilmek için çalışma ve gayret sarf etme.

D

dalalet: Sapkınlık, doğru yoldan ayrılma

din: 1. Âdet, yol, gidişat. 2. Ceza, mükâfat, hesap, ceza ve mükâfatın karşılığının verildiği gün. 3. Boyun eğme, kulluk, itaat. 4. İnanç ve ibadet sistemi. 5. Allah (c.c.) tarafından peygamberler aracılığıyla gönderilen, aslını koruyan ve insan eliyle herhangi bir değişikliğe uğramayan din, gerçek din, İslam dini.

E

ecel: 1. Süre, belirlenmiş vakit. 2. Ölüm için belirlenen ve takdir edilen zaman. 3. Hayatın son bulması, ölüm vaktinin gelmesi.

emanet: 1. Güven verme, karşılıklı güven üzerine yapılan anlaşma. 2. Korumak için güvenilen birine veya bir yere bırakılan eşya. 3. “Eminlik, güvenilirlik” anlamında peygamberlerin en önemli niteliklerinden biri.

emek: Bir işin yapılması için harcanan beden ve kafa gücü, zahmet.

F

faiz: 1. Fazlalık, artma, çoğalma, nema, riba. 2. Hizmet ve emek karşılığı olmaksızın paranın kullanılmasına karşılık olarak elde edilen ve dinen yasal olmayan her çeşit kazanç.

farz: 1. Belirleme, tayin ve takdir etme, karar verme. 2. İslam dininde mükelleflerden yapılması kesinlikle istenen ve terk edilmesi günah olan fiiller, emirler.

fitrat: 1. İnsanın doğuştan sahip olduğu ahlak, huy, karakter, tabiat. 2. Allah'ın (c.c.) tüm varlıkları kendi varlığını ve birliğini tanıyabilme gücü ve yeteneği ile yaratması.

fitre: 1. Ramazan Bayramı sadakası, şükür sadakası, sadaka-i fitır. 2. Gücü yeten Müslümanların sağlıklı olmalarının bir şükürü olarak ramazan ayının sonuna kadar fakirlere ödemekle yükümlü oldukları sadaka.

furkan: İyi ile kötüyü, doğru ile yanlış, iman ile küfrü, helal ile haramı birbirinden ayıran.

G

gasp: Bir şeyi zorla ve haksız bir şekilde sahibinin elinden alma.

gayb: 1. Göz önünde olmayan, gözle görülmeyen, gizli olan, hazırda olmayan. 2. Akıl ve duylar yoluyla hakkında bilgi edinilemeyen varlık alanı. 3. Henüz içinde yaşanılmayan gelecek zaman ve gelecek zaman içerisinde meydana gelecek olaylar.

H

hak: 1. Gerçek, doğru, gerçeğe uygun. 2. Adalet. 3. Kur'an-ı Kerim. 4. İslam. 5. Gerek sözün, gerekse eylemin zaman ve şartlara göre nasıl söylenmesi ve yapılması gerekiyorsa öylece yerine getirilmesi. 6. Bir iş ve emeğin maddi veya manevi karşılığı. 7. Bir şeye aslına uygun ve doğru olarak inanma, bu şekilde kazanılan inanç ve bilgi. 8. Dinin veya hukuk düzeninin tanıdığı yetki ve ayrıcalık.

hassasiyet: Duyarlılık.

hayır: 1. Servet, mal. 2. İbadet. 3. İlim, hikmet. 4. Dinin ve aklın yapılmasını iyi ve güzel gördüğü, kişinin sadece Allah'ın (c.c.) rızasını gözeterek yaptığı iş, amel.

hayırsever: Yoksullara, düşkünlere, iyilik ve yardım etmesini seven, iyiliksever, yardımsever.

haysiyet: 1. Değer, saygınlık, itibar. 2. Öz saygı.

helak: 1. Ölme, öldürme, yok etme, yok olma. 2. Bitkin bir duruma gelme veya getirme.

hidayet: 1. Doğru yolu gösterme, doğru yolu bulma, rehberlik yapma, irşat etme. 2. Allah'ın (c.c.), insanlara kendi yolunda gidebilecek akıl, düşünme, öğrenme, hatırlama gibi yetenekler vermesi ve insanların da bunları kullanarak doğru yolu bulması.

hikmet: 1. Bilgelik, felsefe. 2. Allah'ı (c.c.) gereği gibi bilme bilgisi. 3. Kur'an-ı Kerim, vahiy. 4. İnsanı cahilce davranışlardan alıkoyan şey. 5. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sünneti. 6. İnsanın varlıkların hakikatini, gerçek yüzünü, gücü oranında bilip ona göre hareket etmesi. 7. Hüküm vermede doğru karar verme yeteneği. 8. Müslümanların işine yarayan her türlü doğru bilgi ve söz. 9. İslam dinindeki hükümlerin konuluş amaçları.

hile: 1. Birini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen, dolap, oyun, ayak oyunu, alavere dalavere, desise, entrika. 2. Çıkar sağlamak için bir şeye değersiz bir şey katma.

hurafe: 1. Sapık, doğru olmayan, uydurma, asılsız söz. Akla ve gerçeğe aykırı olan, yalan haber. 2. Batıl dinlerden ve halk arasında uydurulan masallardan kalma aslı esası olmayan inanışlar. Dine sonradan girmiş yanlış, batıl inanç.

I-İ

ırz: Bir kimsenin, başkaları tarafından dokunulmaması ve saygı gösterilmesi gereken iffeti.

ibadet: 1. Boyun eğme, itaat etme, saygı duyma. 2. Allah'ın (c.c.) insanlara emrettiği ve insanların da yapmakla yükümlü oldukları davranışların tümü.

iffet: 1. Haramdan uzak durma, kötü söz ve işlerden kaçınma. 2. Yeme, içme ve diğer bedeni hazlar konusunda ölçülü olma, aşırı istekleri bastırıp dinin ve aklın buyruğu altına sokmak suretiyle kazanılan erdem.

iftira: Bir kimseye kasıtlı ve asılsız suç yükleme, kara çalma, bühtan.

inanç : 1. İnanılan şey, itikat, iman, bir fikre olan bağlılık. 2. Birine duyulan güven. 3. İslam dinini son din olarak kabul edip onun içerisinde bulunan her şeye gönülden bağlanıp Allah'ın (c.c.) emirlerine teslim olma.

inayet: Yardım, koruma, lütuf, kerem. İşte me, ilgilenme, önem verme. Allah 'ın (c.c.), kullarına kitap, peygamber göndermesi ve bütün bunları düşünüp doğru bir şekilde yorumlayabilmesi için akıl nimeti vermesi. Allah'ın (c.c.) kullarını gözetip koruması.

infak: Allah'ın (c.c.) rızasını kazanmak için insanın kendisine verilen malların şükrünün bir göstergesi olarak onun emrettiği yerlere harcama yapması, bağışta bulunması.

irade: Seçme, tercih etme, isteme, dileme, arzu etme, meyletme, karar verme. Akıl düşünüp karar vermesi, yapılması veya yapılmaması eşit olan çeşitli davranışlardan birini beğenip tercih etmesi

istişare: 1.Görüş alışverişinde bulunma, fikir alma, danışma. 2.Herhangi bir konuda doğruyu bulmak için sahasında güvenilir bir uzmanın görüşüne başvurma.

K

kader: Allah'ın (c.c.) sonsuz ilmi ve kudretiyle başlangıçtan sona kadar evrende olacak olan her şeyi programlaması, varlıkları istediği şekil ve biçimde yaratması ve insanların özgür iradelerine göre yapacakları her şeyi Allah'ın (c.c.) önceden bilmesi, takdir etmesi, bir plana göre düzenlemesi.

kainat: Allah'ın (c.c.) yaratmış olduğu bütün varlıklar, evren.

kayyum: “Varlığı kendinden, kendi kendine yeterli, yarattıklarına hâkim ve onları koruyup gözetin” demektir. Allah'ın (c.c.) esmâ-i hüsnâsından biri.

kaza: Allah'ın (c.c.), kulları için belirlemiş olduğu şeylerin zamanı ve yeri gelince tek tek yürürlüğe konması, uygulanıp gerçekleşmesi.

kervan: 1. Uzak yerlere yolcu ve ticaret eşyası taşıyan yük hayvanı katarı. 2. Toplu olarak birbiri ardınca gelen şeyler.

kıssa: 1. Hikâye etmek, anlatmak, haber vermek. 2. Kur'an-ı Kerim'deki anlatılan peygamberler, şahıslar ve kavimlerle ilgili ibret verici olaylar.

kudret: Gücü yetmek; bir işi ölçülü ve planlı bir şekilde yapmak. Yüce Allah'ın (c.c.) “her şeye gücünün yetmesi” anlamındaki sıfatı.

kutsal: Sıradan olmayan, tek ve özel bir öze sahip varlık.

küllî irade: 1. Allah'ın (c.c.) iradesi, ilahî irade. 2. “Allah'ın (c.c.) istediğini istediği gibi dilemesi ve seçmesi” anlamında Allah'ın (c.c.) mutlak ve sınırsız iradesi. Küllî irade, her şeye hâkim olan, her şeyi içine alan iradedir.

kürsi: 1.Taht, üzerinde oturulan sandalye. 2. İlim, güç, sulta, egemenlik, otorite. 3. Her şeyi kapsamına alan ve bütün mahlûkatı egemenliği altında tutan anlamında Allah'ın (c.c.) hükümranlığı ve mülkü.

L - M - N

lütuf: 1. Bağış, iyilik etme, yardımda bulunma. 2. Nazik ve merhametli davranma. 3. Kulu, Allah'ın (c.c.) af ve rahmetine yaklaştıran, günahlara düşmekten uzaklaştıran her türlü ilahî yardım.

manevi: Görülmeyen, duyularla sezilebilen, soyut, ruhani, tinsel, maddi karşıtı.

mazlum: Baskı, şiddet ve işkenceye uğrayan, haksızlığa ve adaletsizliğe maruz kalan.

merhamet: 1. Şefkat gösterme, acıma, yumuşak huylu olma. 2. Affetme, bağışlama, iyilik etme.

meşru: 1. Yasanın, dinin ve kamu vicdanının doğru bulduğu. 2. Doğru, haklı, yasal olan.

millet: 1.Din, şeriat, takip edilen yol. 2.Allah'ın (c.c.) kullarına peygamberler aracılığı ile gönderdiği hayat tarzı, yaşama biçimi. 3. Çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan; aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus.

muamelat: İslam'da ibadetlerle ilgili hükümlerin dışında kalan ve insanların birbirleriyle veya bireyin toplumla ya da toplumların birbirleriyle olan hukukî, idarî, malî, iktisadî ve beşerî ilişkilerini düzenleyen kurallar.

mucize: 1. İnsanın benzerini yapmaktan aciz kaldığı, alışlagelmiş şeylere aykırı olan, olağanüstü işler. 2. Peygamberlerin kendilerine inanmayan insanlara peygamberliklerini ispat etmek amacıyla gösterdikleri olağanüstü olaylar.

mushaf: 1. Kur'an-ı Kerim'in adlarından biri. 2. Hz. Peygamber'e (s.a.v.) gelmiş olan vahiylerin tümünün iki kapak arasına konulmuş olan biçimi. 3. Fatıha suresinden Nas suresine kadar tüm Kur'an surelerinin iki kapak arasına girmiş biçimi.

musibet: 1. Ansızın gelen felaket, sıkıntı veren şey. 2. Uğursuz. 3. İnsanın başına gelen felaket, sıkıntı veren şey.

mümin: 1. İnanan, iman eden, gönülden bağlanan, güven veren, güvene kavuşturan kimse. 2. Allah (c.c.) katından peygamberleri aracılığı ile gelen her şeyi, tereddütsüz olarak doğrulayan ve kabul eden kişi. 3. İman esaslarına inanan, söz ve fiilleriyle inancını dışa yansıtan kimse.

müşrik: 1. Allah'a (c.c.) ortak, eş koşan kimse. 2. Allah'a (c.c.) inandığını söylediği hâlde birçok tabiat olayının yaratılmasını ve idaresini Allah'ın dışında birtakım güçlere bağlayan ve bu güçleri kutsallaştırarak Allah'a (c.c.) ortak koşan kimse.

nisab: Zekât ve fitır sadakası verebilmek, hacca gidebilmek, kurban kesebilmek ve diğer bazı mali ibadetleri yerine getirebilmek için Allah (c.c.) ve Resulü (s.a.v.) tarafından belirlenen dinen mali yeterlilik ve zenginlik ölçüsü.

Ö-P

öşür: Toprak ürünlerinden 1/10 oranında alınan zekât.

put: Bazı ilkel toplumlarda doğüstü güç ve etkisi olduğuna inanılan canlı veya cansız nesne.

putperest: Allah'a (c.c.) yapılması gereken ibadeti, ona gösterilmesi gereken saygı ve sevgiyi, Allah'ın (c.c.) dışında ilah kabul edilen herhangi bir varlığa gösteren, puta tapan, şirk ve küfür içinde olan kimse.

R

rab: Allah'ın (c.c.) isimlerinden biri, besleyen, büyüten, terbiye eden.

rahmet: 1. İncelik, sevgi, şefkat, merhamet. 2. Birinin suçunu bağışlama, yarlıgama, affetme. 3. Bütün varlıkların iyiliğini arzu edip onlara her türlü yardımda bulunma isteği.

rezzak: "Yaratmış olduğu tüm canlıların hava, su başta olmak üzere tüm ihtiyaçlarını karşılayan, onların yeme, içme, mal, mülk edinmelerini sağlayan, akıl, fikir verip vahiy göndermek suretiyle onları destekleyen, her türlü rızkı sürekli veren." anlamında Allah'ın (c.c.) esmâ-i hüsnâsından biri.

rızık: 1. Kendisinden faydalanan her şey. 2. İnsan ve diğer canlıların beslenip yaşayabilmeleri için yedikleri ve içtikleri her şey. 3. Allah'ın (c.c.) tüm canlılara kendi katından verdiği yenilen, içilen, giyilen ve maddi manevi yararlanan mallar, çocuklar, eşler, ilim ve iman gibi şeylerin hepsi.

riayet: 1. Sayma, saygı, ağırlama, itibar etme. 2. Uyuma, boyun eğme.

rivayet: 1. Nakletme, nakil, haber verme, haber, anlatma. 2. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) söz, onay ve eylemlerinin yazılı veya sözlü olarak sonraki nesillere metin ve senetleriyle aktarılması.

rüşvet: 1. Yetkili şahıs ve makamlara hakkı olmayan bir şeyi verme, özel çıkar sağlama. 2. Memurun yapmaya zorunlu olduğu şeyi yapmaması veya yapmamak zorunda olduğu şeyi yapması için ona yarar sağlama. 3. Kişinin lehine hüküm vermesi için hâkime verilen mal ve para.

S - Ş

sadaka: Allah (c.c.) yolunda harcama, Allah (c.c.) rızası için fakirlere yapılan karşılıksız yardım ve her türlü iyilik.

sadaka-i cariye: 1. Yol, köprü, çeşme, cami, aşevi, hastane ve okul gibi hayır kurumları. 2. Müslüman bir kişinin insanlığın yararlanması için ortaya koyduğu keşifler ve bilimsel çalışmalar. 3. İnsanlığın yararına sunulmak için meydana getirilen dinî, ilmî, kültürel ve tarihsel eserler.

sadakat: Dostluk, bağlılık, güven duyma, vefalı olma, sözünde durma, doğruyu söyleme.

sahabi: Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında yaşayan, Müslüman olarak Hz. Peygamberi (s.a.v.) gören, onun sohbetinde bulunan ve Müslüman olarak ölen kimse.

salih amel: 1. İyi, güzel, yararlı iş ve davranış. 2. Dayanaklarını Kur'an-ı Kerim ve sünnetten alan, insanın imanını güçlendirmek için niyetli olarak yapılan tüm güzel davranışlar, inançlar, ibadetler ve insanlığın faydasına yapılan işler.

sıdk: 1. Doğruluk, doğru sözlülük, samimi davranış, içtenlik. 2. Öz ile sözün, söz ile davranışların birbirine uyması, kişinin olduğu gibi görünüp görüldüğü gibi olması durumu.

sihir: Büyü, tılsım, aldatma, hile yapma, bir şeyi veya bir olayı gerçek şeklinin dışında gösterme.

sünnet: Hz. Peygamberin Kur'an-ı Kerim'den anlamış olduğu şeyleri hayatında yaşama biçimi, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hayat tarzı. Hz. Peygamberin (s.a.v.) yapmış olduğu farz ve vacibin dışındaki tavsiyeler, öğütler.

sünnetullah: Allah'ın (c.c.) evren ve evrenin içindeki canlı cansız tüm varlıklar ile ilgili koyduğu kurallar, değişmez yasalar, âdetullah.

şer: 1. Kötü, fena, kötü iş, bela, musibet. 2. Günah. 3. Bu dünyada hukuki yaptırımları ve kınamayı, ahirette de cehennem azabını ve Allah'ın (c.c.) gazabını gerektiren kötü sözler, inançlar, davranışlar.

şûra: 1. Danışma kurulu, meclis, kurultay. 2. Danışma yapılan yer. 3. Devlet ve hükümet başkanının, önemli işlerde, alanında uzman olan kişilere ve toplumun ileri gelenlerine danışması ve onların görüşlerini alması.

T

takva: 1. Bilinçli davranma; uyanıklık, dikkatli olma, sakınma, korunma, korkma, endişelenme, kaygılanma. 2. Allah'ı (c.c.) görüyormuşçasına bir bilinç içerisinde farzları, vacipleri hakkıyla yerine getirme; Allah'ın (c.c.) hoşnutluğunu kazanmak amacıyla nafileleri çokça yapma.

tebliğ: 1. Ulaştırma, duyurma, açıklama. 2. Açıklanması gereken dinî bir hükmü, örnekler vererek, nasihat ederek sözlü veya yazılı bir biçimde eksiksiz olarak anlatma; etkileyici bir dille insanlara duyurma. 3. Peygamberlerin Allah'tan (c.c.) aldıkları vahiyleri insanlara bildirmeleri.

tevekkül: 1. Güvenme, bağlanma, vekil tayin etme, havale etme. 2. İnsanın, yapacağı işlerde kendisine düşen görevleri yapıp her türlü tedbiri aldıktan, yeterli ve gerekli çalışmaları en güzel biçimde yerine getirdikten sonra sonucu Allah'tan (c.c.) bekleme-si.

tevhid: 1. Birleme, bir şeyin bir olduğuna karar verme, tek kılma. 2. "Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammed onun resulüdür." anlamına gelen "La ilahe illallah, Muhammedün resulullah." cümlesine kalp ile inanıp dil ile söyleme.

tufan: Yüce Allah'ın (c.c.), Hz. Nuh (a.s.) zamanında, inançsızlık ve ahlaksızlıkta aşırı giden kimseleri cezalandırmak amacıyla gökten bolca yağmur yağdırıp yeryüzünden de suları kaynatmak suretiyle meydana getirdiği tabiat olayı.

Ü - V - Z

ümme: 1. Topluluk, cemaat, millet, nesil. 2. İslam dini. 3. Din ve inanç birliği temelinde bir araya gelen ve aynı peygambere bağlanan insanlar topluluğu, bir din üzerinde birleşen millet.

üsve-i hasene: 1. En güzel örnek. 2. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) örnek ahlakıyla ahlaklanarak başkalarına da örnek olma. 3. "İnanç, ibadet, ticaret, eğitim, öğretim ve ahlak başta olmak üzere hayatın her alanında Müslümanların kendilerine örnek almaları gereken tek ve en güzel model." anlamında Hz. Muhammed'in (s.a.v.) sıfatı.

vahiy: 1. Gizli konuşma, fısıldama, ilham etme, ima ve işaret etme, ortaya çıkarma. 2. Peygamberler aracılığıyla insanlara, hayatın hangi ilkelere göre yönlendirilmesi ve nelere uyup nelerden sakınılması gerektiğini bildiren ilahi bilgi, bu bilginin gönderiliş tarzı.

vakıf: Dinin kullanılmasına onay verdiği taşınan veya taşınmayan bir maldan yararlanma hakkını, Allah (c.c.) rızası için toplumun kullanımına verip bu malı satmayı veya bir başka şahsa mülkiyetini devretmeyi yasaklama, engelleme.

zekât: 1. Temizlenme, temizleme, arınma. 2. Çoğalma, bereketlenme, gelişme, büyüme. 3. Dinen zengin olan Müslümanların dinî bir görev olarak her yıl mallarının ve paralarının yüzde iki buçüğünü ibadet niyetiyle, fakirler başta olmak üzere Kur'an-ı Kerim'in belirlemiş olduğu yerlere vermeleri.

KAYNAKÇA

Ahmed b.Hanbel, **Müsned**, Beyrut, 1991.

Buhârî, **Sahih-i Buhârî**, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5-6-7 ve 8. Sınıflar), MEB Yayınları, Ankara, 2018.

Dinî Terimler Sözlüğü, MEB Yayınları, Ankara, 2009.

Ebû Dâvud, **Sünen**, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1981.

HEYET, **Hadislerle İslam**, DİB Yayınları, Cilt 1-7, Ankara, 2014.

HEYET, **İlmihal**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 1-2, Ankara, 2007.

HEYET, **Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir**, DİB Yayınları, Ankara, 2007.

HEYET, **Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali**, DİB Yayınları, Ankara, 2001.

HEYET, **Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali**, TDV Yayınları, Ankara, 2015.

İbn Mâce, **Sünen**, Çağrı Yayınları, İstanbul,1992.

Kur'an-ı Kerim Meali, (Hzl.: Halil Altuntaş, Muzaffer Şahin), Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2011.

Mâlik b. Enes, **el-Muvatta'**, Çağrı Yayınları, İstanbul 1981.

Müslim, **Sahih-i Müslim**, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.

Tirmizi, **Sünen-i Tirmizi**, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.

Türkçe Sözlük, (Hzl.: Şükrü Haluk Akalın), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2011.

Yazım Kılavuzu, TDK Yayınları, 27. Baskı, Ankara, 2007.

KISALTMALAR

a.s. : Aleyhisselam

b. : bin / binti

bk. : bakınız

C : cilt

c.c. : Celle celâluhû

Çev. : çeviren

ed. : editör

Haz. : hazırlayan

Hz. : hazreti

md. : madde

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

r.a. : Radiyallâhu anh / anhâ

s. : sayfa

s.a.v. : Sallallahu aleyhi ve sellem

TDV : Türkiye Diyanet Vakfı

GÖRSEL KAYNAKÇA

Görseller yayınevi arşivi ve <https://www.shutterstock.com> adresinden telif ücreti ödenerek kullanılmıştır.